Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Werkagenda VN-verdrag Handicap I 2025-2030

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
1.1 De eerste werkagenda 2025-2030 5
1.2 Hoe is de werkagenda tot stand gekomen? 5
1.3 Opvolging van de aanbevelingen van het VN-comité en de werkagenda 6
1.4 Niets over ons, zonder ons 7
1.5 Budgettaire tabel 7

2 Overkoepelende maatregelen 8
2.1 Beleid en wetten in lijn met het VN-verdrag Handicap 9
2.1.1 *VN-verdrag Handicap structureel onderdeel maken van processen* 9
2.1.2 *We betrekken mensen met een beperking en hun naasten bij beleid en wetgeving* 11
2.1.3 *Lokale implementatie en naleving van het VN-verdrag Handicap* 12
2.2 Toegankelijkheid 14
2.2.1 *Verbeteren van digitale toegankelijkheid van websites, producten en diensten* 14
2.2.2 *Duidelijke en begrijpelijke overheidstaal* 15
2.2.3 *European Disability Card* 16
2.2.4 *Evaluatie Besluit algemene toegankelijkheid* 16
2.2.5 *Toegankelijke verkiezingen* 16
2.3 Algemene aspecten van de invoering van het VN-verdrag Handicap 17
2.3.1 *Meer bewustwording over mensen met een beperking in de samenleving* 17
2.3.2 *Ratificatie van het facultatief protocol* 18
2.3.3 *Data over mensen met een beperking* 19
2.3.4 *Ondersteunde besluitvorming* 19
2.3.5 *Caribisch Nederland* 20
2.4 Inzicht in budget overkoepelende maatregelen 21

3 Levensdomeinen 22
3.1 Werk en inkomen 23
3.1.1 *Verbeteren van de banenafspraak* 24
3.1.2 *Bevorderen dienstverlening door gemeenten aan jongeren met afwijzing Wajong* 24
3.1.3 *Versterken sociale infrastructuur* 25
3.1.4 *Structurele inzet IPS voor mensen met psychische aandoeningen* 26
3.1.5 *Inkomensregelingen* 27
3.1.6 *Werkvoorzieningen* 30
3.1.7 *Zelfstandig ondernemers* 32
3.1.8 *Mantelzorgers en naasten* 32
3.1.9 *Informatievoorziening* 34
3.1.10 *Werkgevers zien kansen om mensen met een beperking aan te nemen* 36
3.1.11 *Rijksoverheid als werkgever* 37
3.1.12 *Inzicht in budget levensdomein werk en inkomen* 39
3.2 Thuis en wonen 40
3.2.1 *Toegankelijke woningen* 41
3.2.2 *Toegankelijke openbare ruimte* 43
3.2.3 *Inzicht in budget levensdomein thuis en wonen* 44

3.3 Onderwijs en ontwikkeling 45
3.3.1 Inclusieve kinderopvang 46
3.3.2 Funderend onderwijs 49
3.3.3 Vervolgonderwijs (mbo, hbo en wo) 53
3.3.4 Inzicht in budget levensdomein onderwijs en ontwikkeling 57
3.4 Gezondheid en ondersteuning 58
3.4.1 Toegankelijke en beschikbare hulpmiddelen 59
3.4.2 Juiste ondersteuning van naasten en mantelzorgers 62
3.4.3 Overgangen zorg en ondersteuning voor jeugdigen en volwassenen 64
3.4.4 Altijd de juiste deur 69
3.4.5 Digitale toegankelijkheid in de zorg 70
3.4.6 Inzicht in budget leefdomein gezondheid en ondersteuning 71
3.5 Vervoer en Mobiliteit 72
3.5.1 Toegankelijk openbaar vervoer 73
3.5.2 Vervoer per fiets of auto 77
3.5.3 Doelgroepenvervoer 78
3.5.4 Inzicht in budget levensdomein vervoer en mobiliteit 80
3.6 Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen 81
3.6.1 Toegankelijke cultuur en media en betere vertegenwoordiging van mensen met een beperking 82
3.6.2 Toegankelijk sporten en bewegen 85
3.6.3 Toegankelijke recreatie 91
3.6.4 Inzicht in budget levensdomein cultuur, media, vrije tijd en sporten en bewegen 92
3.7 Veiligheid en rechtsbescherming 93
3.7.1 Toegang tot het recht 94
3.7.2 Bescherming tegen geweld, misbruik, uitbuiting of verwaarlozing 96
3.7.3 Inclusief veiligheidsbeleid 101
3.7.4 Inzicht in budget levensdomein veiligheid en rechtsbescherming 103

4 Wie bewaken de uitvoering van de werkagenda? 104
4.1 Wie spelen een rol bij het bewaken van de uitvoering van de werkagenda? 105
4.1.1 Wat doet het kabinet? 105
4.1.2 Wat doen VWS en de andere ministeries? 105
4.1.3 Welke rol hebben gemeenten en provincies? 106
4.1.4 Welke rol hebben bedrijven en maatschappelijke organisaties? 106
4.1.5 Wat doet de Raad van Advies? 106
4.1.6 Wat is de rol van mensen met een beperking en hun vertegenwoordigende organisaties? 106
4.2 Welke verschillende overleggen zijn er? 107
4.3 Hoe monitoren we de nationale strategie? 107

5 Bijlagen 108

1.Inleiding

1.1 De eerste werkagenda 2025-2030

Mensenrechten gelden voor iedereen, dus ook voor mensen met een beperking. Maar mensen met een beperking worden nog te vaak ongelijk behandeld en buitengesloten, ook in Nederland. Het VN-verdrag Handicap is bedoeld om deze ongelijke behandeling en uitsluiting tegen te gaan. In de grondbeginselen van artikel 3 van het VN-verdrag Handicap staat wat nodig is om de rechten uit het VN-verdrag Handicap in de dagelijkse praktijk van mensen waar te maken. Het gaat onder andere om gelijkheid, eigen regie, en toegankelijkheid. Deze belangrijke principes vormen de basis voor de maatregelen in deze werkagenda.

In 2026 is het tien jaar geleden dat Nederland het VN-verdrag Handicap heeft geratificeerd. De overheid is daarmee verplicht om een gelijke behandeling en participatie van mensen met een beperking te verbeteren. Het mensenrechtenmodel staat hierbij centraal. Dit model richt zich op het beschermen en bevorderen van de rechten en waardigheid van ieder persoon. In dit model wordt de rol van de overheid en andere organisaties benadrukt om deze rechten te waarborgen en respecteren.

Na de ratificatie van het verdrag is er veel gedaan om de positie van mensen met een beperking te verbeteren, maar we zijn er nog niet. Mensen met een beperking ervaren nog altijd dat zij niet overal gelijkwaardig mee kunnen doen. In de nationale strategie VN-verdrag Handicap (hierna: *de nationale strategie*) hebben we afgesproken dat de positie van mensen met een beperking in 2040 in lijn is met het VN-verdrag Handicap. Zodat we een toegankelijke en inclusieve samenleving hebben waarin iedereen kan meedoen.

Na de vaststelling van de nationale strategie heeft het kabinet gewerkt aan deze eerste werkagenda. In de werkagenda staat wat het kabinet de komende vijf jaar gaat doen om de doelstellingen uit de nationale strategie te bereiken.

1.2 Hoe is de werkagenda tot stand gekomen?

Alle betrokken ministeries hebben samen met mensen met een beperking, hun naasten, vertegenwoordigende organisaties en veldpartijen nagedacht over de invulling van de werkagenda.

Brede vertegenwoordiging van mensen met een beperking

De ontwikkeling van de werkagenda is niet mogelijk zonder samenwerking met mensen met een beperking en hun vertegenwoordigende organisaties. In samenwerking met Ieder(in), zijn in totaal zo'n 50 organisaties uitgenodigd om mee te praten op alle levensdomeinen. Denk bijvoorbeeld aan een groep organisaties die mensen met communicatieve beperkingen vertegenwoordigen, of een groep organisaties van mensen met motorische beperkingen. De ministeries hebben daarnaast ervaringsdeskundigen en vertegenwoordigende organisaties uitgenodigd met relevante inbreng voor hun specifieke levensdomein. Zo hebben alle ministeries met een brede vertegenwoordiging van mensen met een beperking de maatregelen in de werkagenda ontwikkeld.

De samenwerking kreeg vorm in zogenaamde 'sprintsessies'. Deze bijeenkomsten waren in juni 2024 gericht op het ophalen van welke drempels in de weg staan om de doelstellingen uiterlijk in 2040 te bereiken. Alle organisaties kregen de kans aanvullingen te doen op het verslag van deze bijeenkomsten. Op basis daarvan, aangevuld met de aanbevelingen van het VN-comité, de initiatiefnota van lid Westerveld en andere relevante kennisbronnen, formuleerden de ministeries opties voor maatregelen in de werkagenda. Deze opties bestonden uit bestaande beleidstrajecten die al bijdragen aan de doelstellingen maar die (nog) meer in lijn met het VN-verdrag Handicap gebracht konden worden. En maatregelen die aanvullend nodig en haalbaar zijn om de komende 5 jaar toe te werken naar een inclusieve en toegankelijke samenleving. In november 2025 en februari 2026 zijn deze maatregelen in bijeenkomsten besproken. Zo is er kritisch gereflecteerd op het beleid dat er ligt en of de maatregelen daadwerkelijk gaan bijdragen aan het verbeteren van de positie van mensen met een beperking. Op basis hiervan zijn door de ministeries maatregelen voor de werkagenda opgesteld.

Deze eerste werkagenda geldt van 2025 tot en met 2030. Hierna volgen er nog twee werkagenda's van ieder vijf jaar. Tijdens de uitvoering van deze werkagenda kijken we naar de resultaten van de maatregelen: bereiken we de doelstellingen in de strategie? En kijken we wat er verder nodig is om het VN-verdrag Handicap verder in te voeren in Nederland. De volgende werkagenda's worden op basis van deze analyse aangepast.

1.3 Opvolging van de aanbevelingen van het VN-comité en de werkagenda

Het VN-comité inzake de rechten van personen met een handicap (hierna: VN-comité) houdt internationaal toezicht op de uitvoering van het VN-verdrag Handicap. Ieder land dat het VN-verdrag Handicap heeft goedgekeurd, moet verantwoording afleggen aan dit VN-comité.

Op 11 september 2024 publiceerde het VN-comité zijn *aanbevelingen* voor de verdere invoering van het VN-verdrag Handicap in Nederland.

Het VN-comité erkent dat er goede stappen zijn gezet om de positie van mensen met een beperking in Nederland te verbeteren, maar geeft ook aanbevelingen ter verbetering op de verschillende onderdelen van het VN-verdrag Handicap. Het kabinet neemt de aanbevelingen van het VN-comité serieus. Daarom zijn de aanbevelingen die betrekking hebben op de zeven levensdomeinen meegenomen bij het opstellen van deze werkagenda.

1.4 Niets over ons, zonder ons

Op alle niveaus van de uitvoering van de werkagenda wordt samengewerkt met mensen met een beperking, hun naasten en vertegenwoordigende organisaties:

- bij de uitvoering van de maatregelen;
- bij het gesprek over de combinatie van maatregelen per levensdomein;
- en op het niveau van de hele werkagenda.

In hoofdstuk 4 wordt dit verder uitgewerkt. Voor de leesbaarheid van dit document herhalen we dit niet bij elke maatregel.

1.5 Budgettaire tabel

Voor de uitvoering van de maatregelen in de werkagenda is in 2025 voor de komende vijf jaar € 920,5 mln. beschikbaar gesteld. Dit betreft een optelling van de investeringen binnen de begrotingen van de ministeries van VWS, OCW, SZW, VRO, BZK, JenV, IenW, FIN en EZ.

Budgettaire tabel

Jaar	*2025*	*2026*	*2027*	*2028*	*2029*	*2030*	*Totaal*
Beschikbaar gestelde middelen in 2025 (mln.)	€ 119,5	€ 140,6	€ 145,8	€ 157,5	€ 169,8	€ 187,3	€ 920,5

De meeste maatregelen worden echter bekostigd vanuit eerder dan 2025 toegekende middelen. Per levensdomein zijn hiervan enkele voorbeelden genoemd.

Gedurende de looptijd van de werkagenda kunnen maatregelen worden aangepast binnen de budgettaire kaders

2. Overkoepelende maatregelen

Naast stappen die helpen om de doelstellingen per levensdomein te behalen (hoofdstuk 3), bevat deze werkagenda ook maatregelen die niet vallen onder een levensdomein. Deze 'overkoepelende maatregelen' gelden voor alle levensdomeinen of zijn algemene verplichtingen uit het VN-verdrag Handicap.

2.1 Beleid en wetten in lijn met het VN-verdrag Handicap

2.1.1 VN-verdrag Handicap structureel onderdeel maken van processen

Wat doen we al?

- Het toetsen aan internationale verdragen, zoals het VN-verdrag Handicap, is onderdeel van de constitutionele toetsing bij nieuwe wet- en regelgeving, zie ook aanwijzing 2:15 in het *Beleidskompas*.
- Het College voor de Rechten van de Mens heeft een handreiking gemaakt om ontwerpwetgeving te beoordelen in het licht van het VN-verdrag Handicap. Dit is opgenomen in de Handreiking Constitutionele Toetsing.
- Alle wetsvoorstellen worden beoordeeld door de Raad van State. De Raad van State toetst of wetsvoorstellen in strijd zijn met mensenrechtenverdragen.

Maatregel 1: VWS en BZK verspreiden kennis over het VN-verdrag Handicap bij beleidmakers en wetgevingsjuristen om beleid en wetgeving te maken dat in lijn is met het VN-verdrag Handicap

We zorgen voor de ontwikkeling van kennisinstrumenten over het VN-verdrag Handicap. Deze worden toegevoegd aan rijksbrede opleidingen voor beleidsmakers en wetgevingsjuristen. Beleidsmakers en wetgevingsjuristen ontwikkelen hiermee kennis om beleid en wetgeving te maken vanuit het VN-verdrag Handicap.

Tijdspad	In 2026 zorgen we voor de ontwikkeling van kennisinstrumenten over het VN-Verdrag Handicap. In 2027 zijn de instrumenten over het VN-verdrag Handicap onderdeel van de opleidingen voor beleidsmakers en wetgevingsjuristen.
Uitvoering	VWS en BZK

Maatregel 2: VWS en JenV onderzoeken hoe het Beleidskompas kan bijdragen aan het voldoen aan verplichtingen uit het VN-verdrag Handicap

Het Beleidskompas is de werkwijze voor de ontwikkeling van beleid bij de rijksoverheid. Er wordt onderzocht hoe het Beleidskompas kan bijdragen aan verplichtingen uit het VN-verdrag Handicap, zoals de verplichting dat bij al het beleid en programma's rekenschap moet worden gegeven van de bescherming en bevordering van de mensenrechten van personen met een handicap. Daar wordt de handreiking van het College voor de Rechten van de Mens bij betrokken.

Tijdspad	2025-2026
Uitvoering	VWS en JenV

Maatregel 3: Het kabinet brengt in kaart of aanpassing van wet- en regelgeving nodig is om de doelstellingen uit de nationale strategie in 2040 verder te ondersteunen

Op de onderdelen van wet- en regelgeving die nog niet in deze eerste werkagenda zijn opgenomen, wordt (daar waar relevant) een juridische analyse uitgevoerd.

Samen met beleidsmedewerkers en wetgevingsjuristen per departement, VN-verdrag Handicap experts en vertegenwoordigende organisaties wordt bepaald wat de precieze focus van de analyses wordt. De doelstellingen in de nationale strategie zijn hiervoor het vertrekpunt. Ook de aanbevelingen van het VN-comité worden hierin meegenomen.

De resultaten van deze analyses kunnen reden zijn voor het bijsturen van de maatregelen in deze werkagenda of de tweede werkagenda (2030).

Tijdspad	Het uitvoeren van de analyses per levensdomein kost tijd en daarom voeren we deze gefaseerd uit: • 2026: Gezondheid en ondersteuning (VWS), Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen (OCW, VWS, EZ); • 2027: Werk en inkomen (SZW, FIN, VWS, BZK), Onderwijs en ontwikkeling (OCW); • 2028: Veiligheid en rechtsbescherming (JenV, VWS), Vervoer en mobiliteit (IenW, VWS, OCW), en Thuis en wonen (VRO, VWS).
Uitvoering	VWS, SZW, OCW, IenW, VRO, JenV, FIN en EZ

2.1.2 We betrekken mensen met een beperking en hun naasten bij beleid en wetgeving

Wat doen we al?

- VWS subsidieert patiëntenorganisaties en vertegenwoordigende organisaties van mensen met een beperking via de regeling voor patiënten- en gehandicaptenorganisaties (hierna: pg-organisaties). Via een instellingssubsidie kunnen pg-organisaties en koepelorganisaties zoals Ieder(in) middelen ontvangen voor lotgenotencontact, informatievoorziening en belangenbehartiging. Deze regeling is ondersteunend aan de uitvoering van het VN-verdrag Handicap.
- Het College voor de Rechten van de Mens ontwikkelde handreikingen voor *landelijke*, *regionale en lokale* overheden over de uitvoering van het VN-verdrag Handicap.
- Ieder(in) ontwikkelde de website *www.nietsoveronszonderons.nl*, een bron van kennis en informatie over het Niets over ons, zonder ons-principe.

Maatregel 1: VWS zorgt voor een subsidieregeling zodat mensen met een beperking meedoen met beleid en wetgeving maken

De subsidieregeling voor pg-organisaties loopt tot eind 2028. Daarna wordt de regeling herzien. VWS onderzoekt bij het vervolgen van de subsidieregeling in hoeverre de regeling voor pg-organisaties ruimte biedt voor het opvolgen van de aanbevelingen van het VN-comité. In de tussentijd biedt de bestaande regeling ruimte voor:

- Verdere versterking en samenwerking van pg-organisaties, zodat pg-organisaties o.a. beter kunnen bijdragen aan beleidsontwikkeling en de stem van mensen met een beperking beter wordt vertolkt.
- Toegang voor organisaties die zich specifiek richten op bepaalde thema's of levensvragen (aandoeningsoverstijgende pg-organisaties), waardoor ook bepaalde groepen beter vertegenwoordigd worden. Bijvoorbeeld de vertegenwoordiging van vrouwen, kinderen en jongeren wat het VN-comité aanbeveelt.

Naast de regeling voor pg- organisaties financiert VWS de ontwikkeling van regionale netwerken: plekken waar vraag en aanbod van onder andere ervaringsdeskundigen en beleidsvragen bij elkaar worden gebracht.

Tijdspad	• In 2026 start de verkenning. Vanaf het derde kwartaal 2026 wordt onderzoek gedaan naar hoe we vrouwen, jongeren en kinderen met een beperking betrekken bij beleid en wetgeving. • De huidige subsidieregeling loopt tot eind 2028. Hierna zal de regeling worden herzien.
Uitvoering	VWS

Maatregel 2: VWS maakt rijksbrede afspraken over samenwerken met en vergoeden van mensen met een beperking en hun naasten bij beleid en wetgeving

De afspraak om mensen met een beperking en hun naasten en vertegenwoordigende organisaties te betrekken bij de totstandkoming van de werkagenda, geldt ook voor de uitvoering van de werkagenda. In de ontwikkeling van de nationale strategie en deze werkagenda is al ervaren wat een dergelijke samenwerking vraagt. Ook tijdens de uitvoering van de werkagenda is deze samenwerking een belangrijk uitgangspunt. We evalueren deze samenwerking na het eerste jaar en bundelen deze inzichten, samen met de ervaringen uit de ontwikkeling van de strategie en werkagenda.

Daarnaast zullen we met de betrokken ministeries en vertegenwoordigende organisaties verkennen hoe vrouwen, kinderen en jongeren met een beperking (via hun vertegenwoordigende organisaties) steeds vaker bij beleid dat hen aangaat worden betrokken.

We maken op basis hiervan in 2026 rijksbrede afspraken over het samenwerken met mensen met een beperking bij beleid en wetgeving. Het faciliteren van een passende vergoeding voor individuen of organisaties is onderdeel van deze afspraken. Onderzocht wordt om deze maatregel structureel te implementeren onder voorbehoud van financiële middelen.

Tijdspad	De afspraken zijn in 2026 gereed en lopen tot en met 2028.
Uitvoering	VWS

2.1.3 Lokale implementatie en naleving van het VN-verdrag Handicap

Wat doen we al?

- Het VN-verdrag Handicap legt verplichtingen en opgaven op aan gemeenten. VWS en VNG werken samen om hieraan te voldoen. Een goed voorbeeld hiervan is het project Iedereen doet mee!. Dit project geeft sinds 2017 een impuls aan het beleid dat mensen met een beperking in staat stelt om mee te doen aan de lokale samenleving. Het project richt zich erop dat gemeenten bekend zijn met het VN-verdrag Handicap en de doelen hiervan omzetten in praktische beleids- en actieplannen. Daarbij staat de wettelijke verplichting tot het opstellen van de zogenoemde Lokale Inclusie Agenda, in samenwerking met lokale ervaringsdeskundigen, centraal.

Maatregel 1: VWS en VNG stimuleren lokaal inclusiebeleid

Gemeenten moeten een Lokale Inclusie Agenda hebben. Dat staat in de Wmo 2015. Veel gemeenten hebben er al een, maar nog niet elke gemeente. Er zijn verschillen tussen gemeenten in hoe ze lokaal inclusiebeleid vormgeven. We stimuleren lokaal inclusiebeleid op twee manieren:

1. De gemeenten hebben vooruitgang geboekt op toegankelijkheid en inclusie. Het project Iedereen Doet Mee!, dat gemeenten hierbij ondersteunt, eindigt in 2025. Maar het werk is nog niet af. Daarom werken we verder na 2025. De nadruk ligt hierbij op:
   – de doorontwikkeling van lokaal inclusiebeleid;
   – de betrokkenheid van ervaringsdeskundige inwoners en hun organisaties bij de ontwikkeling en uitvoering van dit beleid;
   – nog meer inzetten op het ondersteunen en stimuleren van de uitvoering van het lokaal inclusiebeleid. Zodat alle gemeenten werken aan toegankelijkheid en inclusie. VNG en VWS verkennen welke acties zij hierin vanuit hun eigen rol kunnen ondernemen.

2. We onderzoeken de houdbaarheid van de Wmo 2015. We kijken daarbij onder andere naar de verschillen in de uitvoering van de Wmo 2015 tussen gemeenten. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek bekijken we of er iets nodig is om de uitvoering van de Wmo 2015 te verbeteren.

Tijdspad	1) 2026-2028 2) 2025 opleveren van Houdbaarheidsonderzoek Wmo 2015; • 2026 en verder: bezien of nadere vervolgacties nodig zijn op basis van de onderzoeksresultaten.
Uitvoering	VWS en VNG

Maatregel 2: VWS en VNG brengen verschillen tussen gemeenten in kaart die door mensen met een beperking als oneerlijk worden ervaren. Om op basis daarvan te bepalen welke stappen gezet kunnen worden om deze verschillen te verkleinen

Gemeenten zijn in de positie om, binnen het bredere kader van ons decentrale stelsel, een aanpak op maat te maken. Rijk en gemeenten versterken elkaar zo: de een met wettelijke kaders, de ander met uitwerking van die wetten in lokaal beleid op maat. Beide moeten er, in samenhang, aan bijdragen dat inwoners (met een beperking) positief verschil merken. Het VN-comité stelde vast dat die positieve uitwerking soms uitblijft.

VWS en VNG verkennen daarom met gemeenten, inwoners en belangen organisaties:
- welke concrete verschillen tussen gemeenten als problematisch worden ervaren.
- welke goede voorbeelden voor afstemming tussen gemeenten om de verschillen te verkleinen er al zijn. En hoe deze verder kunnen worden uitgerold.

Tijdspad	2025-2026
Uitvoering	VWS, VNG en (lokale) belangenorganisaties

2.2 Toegankelijkheid

2.2.1 Verbeteren van digitale toegankelijkheid van websites, producten en diensten

Maatregel 1: VWS is voornemens een invoeringstoets op de implementatie van de Europese Toegankelijkheidsrichtlijn uit te voeren

De Europese toegankelijkheidsrichtlijn treedt vanaf 28 juni 2025 in werking in Nederland. VWS coördineert de invoering van de richtlijn, en werkt daarin samen met vijf ministeries (IenW, EZ, OCW, JenV, Financiën) en zes toezichthouders (ACM, AFM, ILT, RDI, CvdM en Inspectie JenV). VWS is voornemens samen met andere ministeries, toezichthouders, ervaringsdeskundigen en hun vertegenwoordigende organisaties na de implementatie van de regelgeving na te gaan hoe de regelgeving in de praktijk uitpakt.

Tijdspad	2026-2028
Uitvoering	VWS, IenW, EZ, OCW, JenV, Financiën, ACM, AFM, ILT, RDI, CvdM en Inspectie JenV, ervaringsdeskundigen en vertegenwoordigende organisaties van mensen met een beperking.

Maatregel 2: BZK voert het Nationale Actieplan Webbeleid *(NAWB)* uit, een integrale aanpak op veiligheidsstandaarden, de digitale toegankelijkheidstandaard en domeinbeheer

- In het Nationale Actieplan Webbeleid wordt een integraal beleid voor digitale toegankelijkheid, informatieveiligheid en domeinbeheer opgesteld. Hiermee wordt toegewerkt naar een compleet overzicht en duidelijke afspraken over eigenaarschap van websites en naleving van wettelijk verplichte veiligheids- en toegankelijkheidststandaarden. Zodat we in samenhang met de andere standaarden de digitale toegankelijkheid van overheidswebsites en -apps kunnen verbeteren.
- Om de digitale toegankelijkheid te verbeteren, wordt uitgegaan van het standaardiseren van twee voorzieningen. Zo wordt het NL Design System uitgebreid met de Code Digitaal Inclusief Ontwerpen. Hiermee worden ervaringsdeskundigen standaard betrokken bij de bouwstenen die in het NL Design System worden ontwikkeld. Hiermee bevorderen we ‘by design’ ontwikkelen.
- Om zoveel mogelijk organisaties aan te laten sluiten op het NL Design System wordt het Expertteam Digitale Toegankelijkheid ingezet.
- De tweede standaardvoorziening is NLdoc. Deze wordt in het tweede kwartaal van 2025 gelanceerd en biedt overheidsorganisaties een alternatief voor digitaal ontoegankelijke pdf’s.

Tijdspad	2025
Uitvoering	BZK, Het Expertisecentrum DigiToegankelijk bij Logius, ICTU

2.2.2 Duidelijke en begrijpelijke overheidstaal

Wat doen we al?

- BZK heeft de strategische doelstelling geformuleerd dat dienstverlening van de overheid voor burgers en ondernemers duidelijk en begrijpelijk is. Door BZK is een netwerk voor begrijpelijke overheidscommunicatie ingericht dat werkt aan duidelijke en begrijpelijke overheidscommunicatie. Dit is het Netwerk Direct Duidelijk bij Gebruiker Centraal. In dit netwerk worden hulpmiddelen ontwikkeld en kennis en ervaring over begrijpelijke taal gedeeld. Duidelijke taal is noodzakelijk om beleid en wetgeving te begrijpen en erover mee te kunnen praten.

Maatregel 1: Ministeries die nog niet getekend hebben, schrijven een plan van aanpak om invulling te geven aan de Direct Duidelijk Deal en ondertekenen daarna de deal

Het plan van aanpak is een randvoorwaarde om de Direct Duidelijk Deal te ondertekenen. De Direct Duidelijk Deal is een intentieverklaring, waarmee de ministeries laten zien dat ze duidelijke taal belangrijk vinden en hiermee aan de slag gaan. De ministeries die nog geen invulling hebben gegeven aan de ondertekening, schrijven ook een plan van aanpak als deze nog niet beschikbaar is. IenW en SZW hebben de Direct Duidelijk Deal al getekend.

Tijdspad	In het tweede kwartaal van 2025 wordt gestart. In 2027 hebben alle ministeries de deal ondertekend en een plan van aanpak opgesteld.
Uitvoering	Alle ministeries die nog niet getekend hebben en Gebruiker Centraal

Maatregel 2: BZK monitort, in samenspraak met de andere ministeries, de voortgang van begrijpelijkheid van overheidscommunicatie

BZK ontwikkelt een monitor zodat, voor de ministeries die de Direct Duidelijk Deal ondertekend hebben, zichtbaar wordt of de begrijpelijkheid van overheidscommunicatie verbetert.

Tijdspad	2028-2029
Uitvoering	Ministeries en Gebruiker Centraal

2.2.3 European Disability Card

Maatregel 1: VWS beoogt de invoering van de European Disability Card.

VWS is verantwoordelijk voor de invoering van de European Disability Card (hierna: EDC-kaart) in nationale wetgeving. De EDC-kaart is zowel een identificatie- als een communicatiemiddel om kenbaar te maken dat iemand een beperking heeft. Deze kaart kan gebruikt worden als mensen op reis zijn in Europa. Mensen met een beperking kunnen dan met de kaart gebruik maken van dezelfde speciale voorwaarden als de inwoners van het land dat zij bezoeken. Bijvoorbeeld gratis toegang, kortingen en persoonlijke assistentie. In juni 2028 is het de verwachting dat de EDC kan worden aangevraagd in Nederland. Verdere uitwerking is onder andere afhankelijk van de beschikbare financiële middelen.

Tijdspad	2025-2027 • Op 5 juni 2027 is de verwachting dat de EDC-kaart in wet is ingevoerd.
Uitvoering	VWS

2.2.4 Evaluatie Besluit algemene toegankelijkheid

Maatregel 1: VWS evalueert het Besluit algemene toegankelijkheid voor personen met een handicap of chronische ziekte op doelmatigheid en doeltreffendheid

Op basis van de resultaten van deze evaluatie worden waar nodig aanpassingen gedaan aan het besluit.

Tijdspad	2026
Uitvoering	VWS

2.2.5 Toegankelijke verkiezingen

Wat doen we al?

- Toegankelijkheid van verkiezingen voor alle kiezers is van wezenlijk belang. Iedere kiesgerechtigde in Nederland moet zo zelfstandig mogelijk een stem kunnen uitbrengen. Dat doen we onder meer door de toegankelijkheid van het stemlokaal voor kiezers te vergroten. Iedere aanpassing om het verkiezingsproces toegankelijker te maken, moet steeds worden afgewogen tegen andere waarborgen in het verkiezingsproces, zoals het stemgeheim, de stemvrijheid en de uitvoeringslast.

Maatregel 1: BZK maakt het voor elke kiezer mogelijk om hulp te krijgen in het stemhokje

Kiezers kunnen tot nu toe alleen vanwege hun fysieke gesteldheid hulp krijgen in het stemhokje. Mensen met een verstandelijke beperking en anderen die moeite hebben om hun stem zelfstandig uit te brengen kunnen geen hulp in het stemhokje krijgen. Dit wordt aangepast met het wetsvoorstel bijstand in het stemhokje.

Tijdspad	In 2025 naar de Tweede Kamer.
Uitvoering	Gemeenten

Maatregel 2: BZK voert het Actieplan toegankelijk stemmen uit

Bij elke verkiezing wordt in samenwerking met andere organisaties extra aandacht geschonken aan het op peil houden en het bevorderen van de toegankelijkheid van de verkiezing. Het actieplan is opgesteld door het ministerie van BZK, de Kiesraad, de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken *(NVVB)* en de VNG. Deze organisaties nemen ieder vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheden deel aan het actieplan. Daarnaast zijn belangenorganisaties en ervaringsdeskundigen betrokken bij de totstandkoming en uitvoering van het actieplan.

Het actieplan is gericht op de volgende onderwerpen:
- Toegankelijke informatie over verkiezingen;
- Toegankelijke stemlokalen;
- Toegankelijk stemmen;
- Toegankelijke informatie en bijeenkomsten van politieke partijen.

Tijdspad	2025 - 2029
Uitvoering	BZK, NVVB, Kiesraad, VNG, ervaringsdeskundigen en belangenorganisaties

2.3 Algemene aspecten van de invoering van het VN-verdrag Handicap

2.3.1 Meer bewustwording over mensen met een beperking in de samenleving

Wat doen we al?

- VWS zorgt voor bewustwording in de Nederlandse samenleving met het publiekscommunicatietraject Vraagje?!, een digitale gesprekstarter.

Maatregel 1: Het kabinet verkent of en hoe we de bewustwording en positieve beeldvorming over mensen met een beperking meer kunnen stimuleren

Door bewustwording en positieve beeldvorming ontstaat een samenleving waarin iedereen mee kan doen. Kinderen, jongeren en volwassenen met een beperking hebben dezelfde mogelijkheden om op voet van gelijkheid mee te doen en zich te ontwikkelen.

Tijdspad	In 2026 verkennen we of en welke maatregelen nodig zijn. Naar aanleiding van de verkenning bekijken we mogelijke vervolgstappen, mede afhankelijk van beschikbare financiële middelen.
Uitvoering	VWS coördineert de verkenning en werkt daarin samen met alle ministeries die betrokken zijn bij de werkagenda.

Maatregel 2: De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek *(NWO)* ontwikkelt samen met VWS een NWA-programma over hoe we als samenleving kunnen veranderen van het medisch naar het sociaal model

Het NWA-programma *(Nationale WetenschapsAgenda)* is een praktijkgericht onderzoek. Vanuit het programma worden verschillende onderzoeksprojecten betaald. Het onderzoek richt zich op vier belangrijke gebeurtenissen in het leven, bijvoorbeeld “uit huis gaan en wonen naar eigen keuze”. Per gebeurtenis wordt gekeken naar tot nu toe onzichtbaar gebleven oorzaken van uitsluiting en daarbij horende oplossingsrichtingen. Het uitvoeren van het onderzoek in die projecten draagt ook bij aan de omslag in denken van medisch model naar sociaal model. Deze omslag zorgt ervoor dat het gedrag van de samenleving en de omgeving van de mensen met een beperking zich zo ontwikkelt dat zoveel mogelijk mensen kunnen meedoen. De kennis uit alle onderzoeksprojecten wordt breed gedeeld in de samenleving.

Tijdspad	• Het NWA-programma start eind 2025 en loopt 3 jaar. Tussentijds worden de resultaten van de onderzoeksprojecten verspreid. • Vanaf 2029 worden de bevindingen van het programma voor een zo breed mogelijke groep van belanghebbenden beschikbaar.
Uitvoering	VWS en NWO

2.3.2 Ratificatie van het facultatief protocol

Maatregel 1: Het kabinet werkt aan de ratificatie van het facultatief protocol bij het VN-verdrag Handicap

In 2025 start VWS met het opstellen van de stukken die nodig zijn voor het in werking laten treden van het facultatief protocol bij het VN-verdrag Handicap. Naar verwachting duurt het totale goedkeuringsproces maximaal twee jaar.

Tijdspad	2025 tot 2028
Uitvoering	VWS

2.3.3 Data over mensen met een beperking

In hoofdstuk 4.3 en bijlage 1, staat hoe de nationale strategie en de maatregelen in de werkagenda worden gemonitord.

Maatregel 1: VWS vergroot de beschikbaarheid van data over mensen met een beperking

VWS zet in op het vergroten van de beschikbaarheid van data over mensen met een beperking door met kennisinstituten, ministeries en andere stakeholders afspraken te maken over het opnemen van de GALI-indicator in bestaande en toekomstige onderzoeken. De General Activity Limitation Indicator is een internationale indicator die wordt gebruikt om aan te geven of mensen zich de afgelopen maanden beperkt voelden in dagelijkse activiteiten. Daarnaast kijkt VWS samen met CBS en RIVM of de Washington Disability Group Short Set standaard kan worden opgenomen in gezondheidsonderzoek. Hierdoor wordt het mogelijk om bestaande data uit te splitsen naar groepen mensen met een beperking. Deze inzichten kunnen helpen in het verbeteren van beleid voor mensen met een beperking.

Tijdspad	2025-2029
Uitvoering	VWS, in samenwerking met CBS, RIVM en andere relevante onderzoeksinstituten

2.3.4 Ondersteunde besluitvorming

Wat doen we al?

- Ondersteunde besluitvorming (supported decision making) betekent dat mensen met een beperking, indien nodig, neutrale en onafhankelijke ondersteuning hebben bij het maken van keuzes. Hiermee worden zij zoveel mogelijk zelf in staat gesteld eigen keuzes te maken. Het VN-comité is kritisch op het Nederlandse systeem van wettelijke vertegenwoordigers, omdat in de meeste gevallen de zeggenschap over belangrijke onderwerpen (zoals financiën) niet langer bij de persoon zelf ligt.
- Op dit moment is er geen rijksbreed beleid voor het toewerken naar meer ondersteunde besluitvorming.

Maatregel 1: VWS coördineert de ontwikkeling van een gezamenlijke aanpak om stapsgewijs toe te werken naar meer ondersteunde besluitvorming in Nederland

VWS coördineert een werkgroep met de ministeries JenV en SZW. Deze werkgroep werkt nauw samen met mensen met een beperking en hun vertegenwoordigende organisaties. Onderdeel van het komen tot de aanpak is in kaart brengen welke wet- en regelgeving op dit moment het maken van eigen keuzes, al dan niet met ondersteuning van een ander, belemmert.

Tijdspad	• 2026: onderzoek doen naar (internationale) goede voorbeelden van ondersteunde besluitvorming en in kaart brengen van belemmerende wet- en regelgeving. • Vanaf 2027 bekijken we stap voor stap hoe we toewerken naar meer ondersteunde besluitvorming in Nederland. Dit is onder voorbehoud van financiële middelen.
Uitvoering	JenV, SZW, BZK en VWS

Maatregel 2: JenV verbetert het systeem van juridische ondersteunings- en beschermingsmaatregelen

Het Stride consortium is een groep onderzoekspartijen die het systeem van juridische ondersteunings- en beschermingsmaatregelen onderzoeken. JenV wacht de resultaten van het onderzoek af en zal op basis daarvan mogelijke vervolgstappen in kaart brengen.

Tijdspad	• In 2027 worden de resultaten van het onderzoek door Stride consortium verwacht en worden mogelijke vervolgstappen in kaart gebracht. • Vanaf medio 2027 worden mogelijke vervolgstappen in gang gezet. Dit is onder voorbehoud van financiële middelen.
Uitvoering	JenV

Maatregel 3: VWS onderzoekt hoe CBM dienstverleners (curatoren, bewindvoerders en mentoren) meer ondersteunde besluitvorming kunnen toepassen

VWS onderzoekt samen met Ieder(in) en JenV of een inclusiepact tussen CBM dienstverleners (curatoren, bewindvoerders en mentoren) en andere belangrijke organisaties mogelijk is. Beoogd resultaat zou zijn dat CBM dienstverleners werken vanuit VN-verdrag Handicap principes in hun dienstverlening.

Tijdspad	• 2025: maken van een plan van aanpak • 2026-2028: planning is afhankelijk van de keuze over mogelijk vervolg van het implementeren van het plan van aanpak.
Uitvoering	JenV, VWS en Ieder(in)

2.3.5 Caribisch Nederland

Maatregel 1: VWS verkent met andere relevante ministeries wat nodig is om het verdrag Caribisch Nederland te ratificeren en te implementeren

We zetten in op een apart programma gericht op toegankelijkheid en participatie voor inwoners van Caribisch Nederland. Hierin zullen acties worden vormgegeven samen met partners en ervaringsdeskundigen op de eilanden.

Tijdspad	Informeren Tweede Kamer in Q3 2025
Uitvoering	VWS en andere relevante ministeries

2.4 Inzicht in budget overkoepelende maatregelen

De meeste maatregelen zijn gedekt vanuit het lopende beleid of er zijn geen aanvullende middelen voor nodig. Zo stimuleert VWS samen met de VNG bijvoorbeeld het lokale inclusiebeleid. Hier is jaarlijks reeds € 400.000 voor beschikbaar. Ook het Nationale Actieplan Webbeleid wordt uitgevoerd. Hiervoor is jaarlijks reeds € 4 mln. beschikbaar.

3. Levensdomeinen

Om in 2040 een toegankelijke en inclusieve samenleving te zijn, is verandering nodig op alle terreinen van het leven en in elke levensfase. In de werkagenda komen dan ook alle levensdomeinen terug. Uiteraard zijn de levensdomeinen met elkaar verbonden en hebben ze invloed op elkaar. Bij de uitwerking en uitvoering van de werkagenda is daar zoveel mogelijk rekening mee gehouden.

3.1 Werk en inkomen

Doelstellingen 2040

1. Werkplekken zijn – waar het beroep het toelaat – digitaal, fysiek, sociaal toegankelijk en er is passende ondersteuning om te kunnen werken. Werkgevers ervaren geen belemmeringen om mensen met een beperking aan te nemen.
2. Bij veranderingen in het werk als gevolg van iemands beperking, komt de bestaanszekerheid niet in gevaar. Bijvoorbeeld bij meer of minder werken.
3. Werken moet lonen. Ook als je werkt naast (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid.
4. Mensen met een beperking krijgen een gelijke beloning voor gelijk werk.
5. Naasten en mantelzorgers hebben voldoende mogelijkheden om werk en zorg te combineren.
6. Ouders van kinderen met een intensieve zorgvraag, die vanwege hun zorgtaak minder.

3.1.1 Verbeteren van de banenafspraak

Wat doen we al?
Wetten over werken met een arbeidsbeperking:

- Het kabinet heeft een wetsvoorstel ingediend (*Wet banenafspraak (36.449) - Eerste Kamer der Staten-Generaal*) om de banenafspraak en de quotumregeling eenvoudiger te maken. Zodat het voor werkgevers aantrekkelijker is om mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen. Het wetsvoorstel is in de eerste helft van 2025 behandeld en aangenomen in beide Kamers.
- Ook is het kabinet nu bezig met de voorbereiding van een ander wetsvoorstel. De belangrijkste punten hiervan zijn:
  - de doelgroep banenafspraak wordt beperkt verbreed met mensen in de WIA en de WW die niet zelfstandig het wettelijk minimumloon kunnen verdienen;
  - loonkostensubsidie wordt ingevoerd in de WIA en WW.

Maatregel 1: SZW stelt een langetermijnvisie voor de banenafspraak op

- In de langetermijnvisie komen plannen om de banenafspraak en de bijbehorende regelingen te verbeteren. Het is hierbij belangrijk dat de ondersteuningsbehoefte van mensen met een beperking veel meer centraal komt te staan. En dat het niet meer uitmaakt welke uitkering iemand heeft of bij welke doelgroep iemand hoort voor de toe te kennen ondersteuning. Het is ook de bedoeling dat de banenafspraak en de regelingen begrijpelijker en eenvoudiger worden.
- We doen dit samen met alle betrokken partijen. Het advies van het VN-comité wordt hierbij meegenomen. Tevens kijken we naar wat we kunnen leren van omringende landen.

Tijdspad	2025-2030: SZW werkt de langetermijnvisie verder uit.
Uitvoering	SZW, UWV, VNG, Ieder(in), Cedris, gemeenten, werkgevers, koepels, sociale partners, belangenverenigingen, cliënten, ervaringsdeskundigen, experts en andere ministeries waar nodig.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1.

3.1.2 Bevorderen dienstverlening door gemeenten aan jongeren met afwijzing Wajong

Maatregel 1: SZW bevordert betere dienstverlening door gemeenten aan jongeren die afgewezen zijn voor de Wajong

SZW stelt een plan van aanpak op voor de bestemming van middelen ten behoeve van informatie overdracht van UWV aan gemeenten, jeugdbegeleiders en -coaches, evenals voor het opzetten van arbeidsontwikkelplekken voor het ontwikkelen van arbeidsvermogen voor jongeren zonder arbeidsvermogen die zijn afgewezen voor de Wajong omdat UWV niet kan uitsluiten dat arbeidsvermogen wel ontwikkeld kan worden en werkt het plan uit. Vanaf 2027 gaat de betere dienstverlening van start. Hierdoor krijgt deze specifieke groep jongeren de dienstverlening die nodig is om arbeidsvermogen te ontwikkelen om vervolgens te worden voorbereid op betaald werk.

Tijdpad	2025-2026: SZW werkt de maatregel verder uit waarna deze per 2027 in werking treedt
Uitvoering	SZW, UWV, VNG, Cedris, sociale partners, belangenverenigingen, gemeenten, ervaringsdeskundigen en andere relevante ministeries
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1.

3.1.3 Versterken sociale infrastructuur

Wat doen we al?

- Voor mensen die niet of niet direct kunnen werken bij een reguliere werkgever zijn er sociaal ontwikkelbedrijven. Als opstap naar werk, als een plek waar je in een beschutte omgeving kunt werken en als een plek waarop je kunt terugvallen als het even niet lukt bij een reguliere werkgever.
- De afgelopen jaren is het aantal beschutte werkplekken aanzienlijk toegenomen, waardoor realisatie van de doelstelling steeds dichterbij komt. Zo moesten er in 2024 11.100 beschutte banen worden gerealiseerd. Eind 2024 stond de teller van het aantal werkzame personen met een geldige indicatie beschut werk op 10.619.

Maatregel 1: SZW investeert in een toekomstbestendige sociale infrastructuur

- Het kabinet wil sociaal ontwikkelbedrijven ook op de lange termijn behouden als plek voor mensen voor wie werk niet vanzelfsprekend is. Daarom komt er in de periode 2025-2035 een impulsbudget beschikbaar van in totaal € 289,7 mln. Dit budget moet gemeenten ondersteunen om hun sociaal ontwikkelbedrijven toekomstbestendig in te richten. Daarnaast komt er een structurele basisfinanciering voor de bedrijfskosten van sociaal ontwikkelbedrijven. Deze basisfinanciering bedraagt € 19,8 mln. in 2025 en loopt op naar € 35,9 mln. in de structurele situatie vanaf 2035. In 2025 start daarnaast een ondersteuningsprogramma voor gemeenten.

Tijdspad	2025-2028, 2025-2034 en structureel: het ondersteuningsprogramma loopt tot en met 2028. Het impulsbudget is tot en met 2034 beschikbaar en de basisfinanciering is structureel.
Uitvoering	SZW, VNG, Cedris, Divosa, gemeenten, sociaal ontwikkelbedrijven, reguliere werkgevers, sociale partners, onderwijskoepels, cliënten, ervaringsdeskundigen, experts en andere ministeries waar nodig.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1.

Maatregel 2: SZW stimuleert beschut werk

- Om beschut werk te bevorderen, is het budget voor beschut werk vanaf 2024 met € 2.157 per plek verhoogd. Dit komt neer op een structurele investering van circa € 65 mln. per jaar.
- Vanaf 2025 worden er middelen beschikbaar gesteld om de werking van loonkostensubsidie *(LKS)* bij beschut werk te verbeteren. Het voornemen is om voor beschut werk een forfaitaire LKS in te voeren. Dit betekent dat de loonwaardemetingen bij beschut werk worden afgeschaft en er standaard een vaste vergoeding voor de gemiste loonwaarde wordt uitgekeerd. In 2025 is voor deze maatregel € 34,3 mln. uitgetrokken. Dit extra budget loopt op naar € 90 mln. structureel.

- De verbeteragenda beschut werk wordt opgesteld. In deze agenda worden maatregelen uitgewerkt om beschut werk verder te verbeteren en te vereenvoudigen.

Tijdspad	• Structureel: het betreft structurele investeringen. • Uiterlijk najaar 2025: publicatie verbeteragenda.
Uitvoering	SZW, VNG, Cedris, Divosa, gemeenten, sociaal ontwikkelbedrijven, reguliere werkgevers, sociale partners, onderwijskoepels, cliënten, ervaringsdeskundigen, experts en andere ministeries waar nodig.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1.

3.1.4 Structurele inzet IPS voor mensen met psychische aandoeningen

Wat doen we al?

- Om meer mensen met psychische aandoeningen die dat willen naar betaald werk toe te leiden stimuleert SZW de inzet van de door de ggz ontwikkelde, bewezen effectieve re-integratiemethode Individuele Plaatsing en Steun. Hiervoor zijn tot en met 2025 middelen beschikbaar.
- Samenwerking tussen ggz, gemeenten en UWV is daarvoor onmisbaar. Die samenwerking krijgt op landelijk niveau bestuurlijk vorm via het convenant Sterk door Werk, waarin alle betrokken partijen (zoals VNG, Nederlandse ggz, UWV, MIND, AWVN) zich verenigen.
- Hoofdzaak Werk is het bijbehorende, door SZW en VWS samen gesubsidieerde, uitvoeringsproject dat op regionaal niveau zorgt voor operationele samenwerking tussen ggz-instellingen, gemeenten en UWV.

Maatregel 1: SZW realiseert structurele financiering IPS voor gemeenten

- In de Voorjaarsnota 2025 is afgesproken dat er voor de gemeentelijke doelgroep structureel middelen beschikbaar komen.
- De tijdelijke, eind 2025 aflopende IPS-regeling voor de gemeentelijke doelgroep wordt met in principe één jaar verlengd, dat wil zeggen tot en met 2026.
- In overleg met onze partners werken we de vormgeving van de structurele regeling vanaf 2027 uit.

Tijdpad	Verlenging huidige regeling: najaar 2025. Vormgeven structurele regeling: najaar 2025 en 2026.
Uitvoering	SZW, in overleg met uitvoerende partners zoals VNG, Divosa, Nederlandse ggz, UWV.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en Inkomen, doelstelling 1.

Maatregel 2: Borgen van de opgebouwde samenwerking tussen de sectoren GGZ-Werk & Inkomen

Het project Hoofdzaak Werk loopt eind 2026 af. De in dat kader opgebouwde samenwerking tussen ggz-instellingen, gemeenten en UWV wordt in 2026 door het project zelf geborgd in duurzame infrastructuren die door SZW (denk aan de hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur) en VWS (IZA/AZWA) worden ontwikkeld/ondersteund.

Tijdpad	2026
Uitvoering	Project Hoofdzaak Werk, in samenwerking met SZW en VWS.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en Inkomen, doelstelling 1.

3.1.5 Inkomensregelingen

Wat doen we al?

- De huidige inrichting van de sociale zekerheid biedt voor mensen met een beperking onvoldoende houvast en zekerheid zowel financieel als op het gebied van vervoer, werkplekaanpassingen en behoud van indicaties. Zij wisselen regelmatig tussen uitkering en werk of combineren werk met een uitkering.
- Met het programma Participatiewet in Balans verandert het kabinet de Participatiewet zodanig dat mensen zo veel mogelijk kunnen meedoen in de samenleving. Bij voorkeur via betaald werk. Lukt betaald werk niet of slechts gedeeltelijk, tijdelijk, of pas op de lange termijn? Dan is er een vangnet nodig waar op kan worden teruggevallen. Zodat iedereen genoeg inkomen heeft om van te leven. De uitvoerende professional kijkt dan altijd naar wat mensen kunnen bijdragen en welke ondersteuning daarbij nodig is.
- Momenteel lopen er meerdere programma's en beleidsinitiatieven die hiermee te maken hebben. Zoals de onafhankelijke commissie toekomst arbeidsongeschiktheidsstelsel *(Octas)*, Meerkosten – rapport Nibud en vervolgtraject, VIM *(Vereenvoudiging Inkomensondersteuning Mensen)* en verlaging eigen risico Zwv *(Zorgverzekeringswet)*.

Maatregel 1: SZW zet zich in voor voldoende inkomen voor mensen die niet kunnen werken (mensen zonder arbeidsvermogen)

Om meer zekerheid over (toekomstig) inkomen en meer grip op de toekomst te geven doen we het volgende:

- We onderzoeken hoe wij mensen die nu niet kunnen werken, kunnen helpen in hun bestaanszekerheid en deelname aan de samenleving.
- We doen dit voor:
  - Mensen die nu een uitkering krijgen maar niet kunnen werken.
  - Mensen die geen uitkering krijgen (deze mensen noemen we niet-uitkeringsgerechtigden *(NUGgers)*) en niet kunnen werken.
- We kijken of deze mensen minder afhankelijk kunnen zijn van bijvoorbeeld ander inkomen. Of (fiscaal) vermogen in het huishouden.
- We onderzoeken of het mogelijk is om de verplichtingen vanuit de Participatiewet te herijken. Daarbij kijken we naar mogelijkheden om mensen die niet kunnen werken en nu een uitkering uit de Participatiewet ontvangen, buiten het regime van de bijstand te ondersteunen.

SZW doet dit binnen het traject Participatiewet in Balans (*Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 34 352, nr. 330*). Dit programma kent meerdere sporen, gericht op zowel de korte als langere termijn.

Tijdspad	2025 - 2030: door vertalen beleidsopties naar een eventuele wetswijziging.
Uitvoering	SZW, UWV, VNG en gemeenten, werkgevers, koepels, sociale partners, belangenverenigingen, cliënten/ervaringsdeskundigen, experts en andere ministeries waar nodig.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 2 en 3.

Maatregel 2: SZW zet zich in voor voldoende inkomen voor mensen die weinig uren kunnen werken (urenbeperking)

In het wetsvoorstel Participatiewet in balans, dat op 22 april door de Tweede Kamer *(Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 34 352, nr. 330.)* is aangenomen, zitten veel maatregelen die de combinatie van werk en uitkering makkelijker maken (bijv. automatisch verrekenen, het bufferbudget en verruiming van arbeidsinkomsten). De beoogde inwerkingtreding is 1 januari 2026. In de fundamentele herziening van de Participatiewet (spoor 2 traject Participatiewet in balans) worden opties in kaart gebracht die ervoor zorgen dat het combineren van inkomen met een uitkering verder kan worden verbeterd. We onderzoeken de problemen die mensen met een uitkering en die weinig uren kunnen werken hebben. Bijvoorbeeld door medische urenbeperking van mensen met een beperking of chronische ziekte(n).

Waarom?
Omdat ze minder uren kunnen werken is het inkomen uit werk voor deze mensen te weinig om van te leven. Zo blijven ze afhankelijk van aanvullende bijstand, toeslagen en verschillende regelingen. Deze maatregel geeft meer zekerheid over financiële bestaanszekerheid, over (toekomstig) inkomen en mede daardoor meer grip op de toekomst.

Tijdspad	• 2025: start onderzoek aanvulling bij urenbeperking • 2025 – 2030: In kaart brengen van de beleidsopties en mogelijk doorvertalen naar een wetsvoorstel.
Uitvoering	SZW, UWV, VNG en gemeenten, werkgevers, koepels, sociale partners, belangenverenigingen, cliënten/ervaringsdeskundigen, experts en andere ministeries waar nodig.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 2 en 3.

Maatregel 3: SZW past het stelsel voor ziekte en arbeidsongeschiktheid aan

- We willen de regelingen verbeteren voor mensen die ziek en arbeidsongeschikt zijn. SZW kijkt naar de duidelijkheid en opbouw van de regelingen. Dit is een van de aanbevelingen van *de Onafhankelijke Commissie Toekomst Arbeidsongeschiktheidsstelsel (OCTAS)* van 29 februari 2024.
- We willen de complexiteit in regelgeving verminderen. Dit doen we door te zorgen voor minder en duidelijke regelingen. Zo worden de regelingen beter uitvoerbaar.
- We beginnen met de Wet Werk en Inkomen naar arbeidsvermogen *(WIA)*.

Tijdspad	• 2025: delen pakket aan maatregelen met de Tweede Kamer. • Vanaf tweede helft 2025: verder uitwerken van de maatregelen.
Uitvoering	SZW, UWV, VNG en gemeenten, werkgevers, koepels, sociale partners, belangenverenigingen, cliënten/ervaringsdeskundigen, experts.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 2 en 3.

Maatregel 4: VWS, Financiën en SZW verkennen het verbeteren van de aftrek specifieke zorgkosten zodat deze inkomensondersteuning beter terecht komt bij mensen met een beperking

De aftrek specifieke zorgkosten is een fiscale regeling om zorgkosten af te trekken van de belasting. In 2022 is de regeling negatief geëvalueerd.

Een projectteam van VWS, SZW, Financiën en de Belastingdienst onderzoekt momenteel of:
- We de regeling kunnen verbeteren en gerichter kunnen maken.
- Er alternatieven zijn voor deze regeling.

We beschrijven de mogelijkheden in dit traject in een rapport.

Tijdspad	2025: verzending kabinetsreactie.
Uitvoering	VWS, FIN en SZW
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 2 en 6.

Maatregel 5: VWS en SZW maken een overzicht van regelingen gericht op inkomensondersteuning voor mensen met een chronische ziekte en/of beperking

We maken een overzicht van alle inkomensondersteunende regelingen, waarvan mensen met een beperking gebruik kunnen maken. Daarna bepalen we welke vervolgstappen en welk aanvullend beleid nodig is, om te kijken hoe regelingen kunnen worden verbeterd, zodat ze voldoende geld overhouden om mee te doen aan de samenleving en om ervoor te zorgen dat de bestaande inkomensondersteuning ook daadwerkelijk bij mensen waarvoor de regeling bedoeld is, de mensen met een beperking, terechtkomt.

Tijdspad	2025: bespreken overzicht van alle inkomensondersteunende regelingen en het voorstel voor het vervolg in het Topberaad Inkomensondersteuning.
Uitvoering	VWS, SVB, UWV, VNG en Divosa.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 2 en 6.

3.1.6 Werkvoorzieningen

Wat doen we al?
UWV en gemeenten zorgen voor werkvoorzieningen. Hiermee helpen ze werkenden met een beperking. Voorbeelden hiervan zijn:

- Vervoersvoorzieningen, zodat mensen naar en van het werk kunnen reizen.
- Werkaanpassingen, zodat mensen het werk kunnen doen.
- Jobcoaching, zodat mensen hulp krijgen bij hun werk.

Maatregel 1: SZW bekijkt hoe werkwijzen en voorwaarden van aanvraagprocessen voor werkvoorzieningen landelijk meer bij elkaar aan kunnen sluiten

- Er zijn veel hulpmiddelen, regelingen en andere vormen van hulp om werkplekken toegankelijk te maken. Werkwijzen en voorwaarden van aanvraagprocessen tussen gemeenten onderling en gemeenten en UWV zijn niet gelijk. Werkgevers en werknemers ervaren het regelen hiervan in sommige gevallen als een last. We bekijken hoe we de verschillen in beleid kunnen verkleinen tussen gemeenten onderling. En tussen gemeenten en UWV.
- Dit is onderdeel van het tweede spoor van het programma Participatiewet in balans.

Tijdspad	2025
Uitvoering	SZW, cliënten/ervaringsdeskundigen, experts, UWV, VNG en gemeenten, werkgevers, koepels, belangenverenigingen en regionale Werkcentra.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1.

Maatregel 2: SZW werkt aan het wegnemen van knelpunten van het instrument jobcoaching

UWV werkt aan het wegnemen van knelpunten en het verder verbeteren van het instrument jobcoaching. Op de langere termijn onderzoekt UWV de behoefte (en mate) aan begeleiding via jobcoaching.

Tijdspad	• 2025: UWV onderzoekt het inkoopbeleid van jobcoaching. En maakt formulieren en brieven duidelijker. Ook start de verkenning naar het verkleinen van verschillen tussen beleid van gemeenten onderling, en tussen gemeenten en UWV. • 2026: Na afronding van de verkenningen wordt bepaald wat de mogelijke vervolgstappen worden.
Uitvoering	SZW werkt samen met cliënten/ervaringsdeskundigen, experts, UWV, VNG en gemeenten, werkgevers, koepels en belangenverenigingen.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1.

Maatregel 3: SZW werkt aan het vereenvoudigen en versnellen van aanvraagprocessen van werkvoorzieningen

Dit doen we om werkgevers en werknemers met een beperking te ondersteunen bij het (sneller) toegankelijk maken van werkplekken.

Werkgevers en werknemers ervaren dat het lang duurt voor benodigde hulpmiddelen beschikbaar zijn voor de medewerker die ze nodig heeft. We onderzoeken of aanvragen van werkvoorzieningen sneller en of makkelijker kunnen.

Wanneer je wisselt van baan of werkgever, kijken we of gemeenten en UWV sneller een (tijdelijke) werkvoorziening kunnen geven. Of dat de toegekende werkvoorziening meegenomen kan worden.

Tijdspad	• 2025: onderzoeken of er mogelijkheden zijn om het proces van aanvragen van • werkvoorzieningen makkelijker te maken/ te versnellen. • 2026: na afronding van de verkenning wordt mede aan de hand van de uitkomsten van het onderzoek bepaald wat de mogelijke vervolgstappen worden.
Uitvoering	SZW werkt samen met cliënten/ervaringsdeskundigen, experts, UWV, VNG en gemeenten, werkgevers, koepels en belangenverenigingen.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1.

Maatregel 4: SZW bekijkt hoe knelpunten opgelost kunnen worden bij het treffen van werkvoorzieningen voor jongeren op een leerwerktraject

We onderzoeken de knelpunten binnen de Participatiewet bij het regelen van werkvoorzieningen voor jongeren met een beperking. Deze jongeren willen werken combineren met een erkende opleiding, zoals een beroepsbegeleidende leerweg in het middelbaar beroepsonderwijs *(mbo)* of een duale opleiding in het hoger beroepsonderwijs *(hbo)* of universiteit. Zo stimuleren we de ontwikkeling van jongeren via duale vormen van werken en leren. Zodat zij hun baankansen kunnen vergroten.

Tijdspad	2025
Uitvoering	SZW werkt voor het onderzoek samen met OCW, UWV, VNG, MBO Raad, Vereniging Hogescholen, Universiteiten van Nederland en vertegenwoordigers van studenten.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1.

3.1.7 Zelfstandig ondernemers

Wat doen we al?

- Gemeenten helpen startende zelfstandig ondernemers. Bijvoorbeeld met een Zelfstandigenloket. Ook ondernemers met een beperking kunnen hier gebruik van maken. Deze hulp hoort bij het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (hierna: Bbz).
- UWV helpt startende zelfstandig ondernemers met een beperking vanuit werk of een uitkering, bijvoorbeeld met voorzieningen. Deze hulp hoort bij de WIA en de Wajong.

Maatregel 1: SZW versterkt de ondersteuning aan zelfstandig ondernemers

- We geven in beleid en uitvoering meer aandacht aan mensen met een beperking die zelfstandig ondernemer (willen) zijn. Ook mensen met een beperking moeten kunnen ondernemen. Met aanspraak op voorzieningen en een vangnet waar ze op terug kunnen vallen.
- We voeren samen met UWV een onderzoek uit naar de ondersteuningsbehoefte bij zelfstandig ondernemerschap van mensen met een beperking. De uitkomsten van dit onderzoek zullen worden benut om de dienstverlening naar zelfstandig ondernemerschap voor mensen met een beperking te verbeteren. Gemeenten kunnen straks ook gebruik maken van de kennis uit deze onderzoeken.
- UWV bekijkt de problemen en de mogelijkheden voor modernisering of vereenvoudiging van de vervoersvoorziening. Daarin kijkt UWV ook naar de problemen die zelfstandig ondernemers hebben met de vervoersvoorziening. Aan de hand van de uitkomsten bekijkt UWV welke problemen ze (samen met anderen) kunnen oplossen.
- Daarnaast werken we aan een toegankelijke arbeidsongeschiktheidsverzekering voor alle zelfstandigen. Deze verzekering, de Basisverzekering Arbeidsongeschiktheid Zelfstandigen (hierna: BAZ) is verplicht voor alle zelfstandig ondernemers die winst uit de onderneming hebben en betaalbaar. Onderdeel van deze verzekering is het beschikbaar stellen van voorzieningen voor mensen die bij de start als zelfstandige nog geen beperking hebben, maar tijdens hun werk als zelfstandige een beperking krijgen.

Tijdspad	• 2025: uitvoeren onderzoek, versturen wetsvoorstel BAZ naar de Tweede Kamer. • 2026: vaststellen mogelijke vervolgaanpak op basis van bovenstaand onderzoek.
Uitvoering	SZW, UWV, gemeenten en ondernemers met een beperking.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1 en 2.

3.1.8 Mantelzorgers en naasten

Wat doen we al?

- Mantelzorgagenda 2023-2026. De voorstellen hieronder hangen samen met, en vormen een uitbreiding op de acties die al worden uitgevoerd binnen de Mantelzorgagenda. De Mantelzorgagenda 2023-2026 bestaat uit 3 actielijnen:
  1) de erkende positie van de mantelzorger,
  2) de verbinding en samenwerking met het netwerk van de mantelzorger en
  3) de individuele ondersteuning, gevarieerd en op maat.

De acties hieronder sluiten specifiek aan bij actielijn 1 en 3.

Maatregel 1: SZW, VWS, OCW en Financiën zorgen dat mantelzorgers werk en mantelzorg goed kunnen combineren

Deze maatregel omvat twee onderdelen:

- Het vorige kabinet heeft de SER in oktober 2023 om advies gevraagd over de toekomstbestendige combinatie van werk en mantelzorg. Naar verwachting publiceert de SER het advies aan het eind van dit jaar. Het advies is een belangrijke basis voor de verdere beleidsvorming en gedegen keuzes voor de toekomst. Na publicatie van het advies doet het kabinet concrete voorstellen voor oplossingen voor de toekomst. Het doel van de adviesaanvraag is dat mensen die mantelzorg verlenen en tegelijkertijd een baan hebben, passend worden ondersteund, zodat het combineren daarvan wordt gefaciliteerd.
- Doel is daarnaast dat werkgevers een mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid hebben. Voor werkgevers is hiervoor een sectoraal ondersteuningsaanbod en het maken van afspraken over mantelzorg wordt in zoveel mogelijk cao's gestimuleerd.

Tijdspad	• 2025: opleveren SER-advies. • 2026 en verder: na publicatie van het SER advies werkt het kabinet aan mogelijke voorstellen voor de combinatie van werken en zorgen.
Uitvoering	SZW, VWS, OCW, Financiën, vakbonden en VNO-NCW.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 5.

Maatregel 2: Het (aanvullend/ financieel) ondersteunen van specifieke groepen naasten die kwetsbaar zijn in hun bestaanszekerheid

De volgende beleidsmogelijkheden worden verkend en mogelijk uitgewerkt:

1. Het creëren van extra mogelijkheden voor ouders die langdurig (pgb-gefinancierd) zorg verlenen aan hun kind, om de financiële weerbaarheid en aansluiting op de arbeidsmarkt te verbeteren. Zodat zij bij overlijden/ opname instelling) niet in een (financieel) gat vallen.
2. Het automatisch uitbetalen van het laatste maandloon aan pgb-gefinancierde zorgverleners (bij overlijden van budgethouder of opname in instelling).
3. Een vorm van (verantwoordingsvrije) vergoeding voor zorgverleners uit het sociaal netwerk voor beperkte (geïndiceerde) zorgtaken (niet in de vorm van een pgb).

Tijdspad	1) 1) 2025-2026 2) op zijn vroegst 2027 3) 2025-2029
Uitvoering	VWS, SZW, cliëntenorganisaties, VNG, ZN, Nza en SVB.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 5 en 6.

3.1.9 Informatievoorziening

Wat doen we al?

- SZW werkt aan de hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur. Een onderdeel daarvan zijn regionale Werkcentra. Een Werkcentrum is een regionaal loket waar werkenden, werkzoekenden en werkgevers (organisaties en bedrijven) met hulpvragen over werk, de juiste scholing of personeel terecht kunnen.
- De NIBUD-rekentool *Uitkering naar werk berekenaar* helpt mensen om uit te rekenen wat er verandert in hun inkomen als ze gaan werken. We passen dit hulpmiddel in 2025 aan en maken het toegankelijker. Hierbij wordt gebruik gemaakt van ervaringskennis.
- Er zijn veel middelen, regelingen en andere vormen van hulp om mensen in hun inkomen te ondersteunen en om werkplekken toegankelijk te maken.
- De Wmo 2015 bepaalt dat gemeenten cliëntondersteuning moeten bieden: gratis, levensbreed, onafhankelijk en in het belang van de cliënt. De cliëntondersteuning voor jeugd (en gezin) en voor werk en inkomen is ook in de Wmo 2015 geregeld.

Maatregel 1: SZW verbetert de informatievoorziening over werk- en inkomensregelingen. Zodat mensen minder hoeven te zoeken naar de juiste informatie en weten waar ze recht op hebben

- We zoeken de verbinding met het programma Inrichten Overheidsbrede Loketten van Binnenlandse Zaken *(BZK)*. Overheidsdienstverleners kunnen elkaar via zogenaamde professional-telefoonlijnen snel bereiken zodat zij, ook als er meerdere organisaties betrokken zijn, mensen kunnen helpen met hun vragen aan de overheid. Door hen direct te helpen, of wanneer iemand moet worden doorverwezen, samen een afspraak te maken bij de juiste persoon.
- We beogen dat werkenden, werkzoekenden en werkgevers ook via de Werkcentra inzicht krijgen in de voor hen relevante beschikbare instrumenten en voorzieningen die ondersteunen bij het vinden en behouden van werk.
- We laten onderzoeken aan welke informatie over de overgangen van uitkering naar werk en tussen de verschillende vormen van participatie en (betaald) werk mensen met een beperking behoefte hebben. Hiervoor wordt binnen het programma Simpel Switchen samengewerkt met Ieder(in) en MIND. Hiervoor wordt een tijdelijk digitaal onafhankelijk informatiepunt ingericht. Op basis van de uitkomsten volgt een advies over welke informatiebehoefte er is en hoe hierin kan worden voorzien.

Tijdspad	• 2025-2026: in maart is de internetconsultatie wetsvoorstel versterken arbeidsmarktinfrastructuur gestart. Het jaar 2025 wordt gezien als een transitieperiode waarin Werkcentra in arbeidsmarktregio's worden opgezet. Beoogde inwerkingtreding van de wet is 1 juli 2026. • 2026: opleveren advies over (onafhankelijk) info punt voor inwoners (Simpel Switchen). En onderzoek naar de informatie-behoefte bij de switch tussen uitkeringen en/of werk is gereed.
Uitvoering	SZW werkt samen met cliënten/ervaringsdeskundigen, experts, UWV, VNG en gemeenten, werkgevers, koepels en belangenverenigingen
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1 en 2.

Maatregel 2: BZK zet in op proactieve dienstverlening van de overheid

Met proactieve dienstverlening geeft de overheid informatie en advies aan inwoners over uitkeringen en voorzieningen, bijvoorbeeld door proactief contact op te nemen met mensen om hen te informeren of te herinneren wanneer hun situatie verandert. Om digitale dienstverlening te versterken heeft BZK in samenwerking met SZW gewerkt aan de verkenning naar een Persoonlijk Digitaal Regelingenoverzicht *(PDR)*. Via het PDR beogen we dat mensen in de toekomst integraal inzicht en advies krijgen over (in eerste instantie inkomensondersteunende) regelingen waar ze mogelijk recht op hebben. Een adviesrapport met de inzichten over PDR uit de verkenning en mogelijke vervolgstappen is in het voorjaar van 2025 opgeleverd.

Tijdspad	• 2025: adviesrapport verkenning PDR afgerond, oplevering door BZK van een overheidsbrede visie op proactieve dienstverlening. • 2026-2030: na afronding van het rapport wordt mede aan de hand van de uitkomsten van het onderzoek bepaald wat de mogelijke vervolgstappen worden
Uitvoering	BZK, SZW, UWV, VNG en gemeenten, werkgevers, ervaringsdeskundigen met een beperking en andere experts
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1.

Maatregel 3: SZW zet in op proactieve dienstverlening van de overheid

Proactieve dienstverlening beoogt de dienstverlening en informatievoorziening richting burgers te verbeteren en bij te dragen aan het tegengaan van niet-gebruik. Er wordt gewerkt aan het opstellen van nieuwe wetgeving in het kader van proactieve dienstverlening. Hierdoor weten de mensen straks beter waar ze recht op hebben en wat ze moeten doen om een aanvraag in te dienen. Waar mogelijk wordt bestaande informatie vooraf al ingevuld, zodat iemand alleen hoeft te controleren en aan te vullen. Dit maakt het doen van een aanvraag gemakkelijker en vermindert de administratieve last.

Tijdspad	2026: implementatie wetsvoorstel proactieve dienstverlening.
Uitvoering	SZW, UWV, SVB, VNG en gemeenten, BKWI, IB.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1.

Maatregel 4: SZW stimuleert onafhankelijke cliëntondersteuning via de Participatiewet

Onafhankelijke cliëntondersteuning is voor iedereen beschikbaar. Mensen die behoren tot de doelgroep van de Participatiewet maken hier nog niet veel gebruik van:

- We verbeteren de informatie over ondersteuning met betrekking tot inkomen en participatie. Zo helpen we mensen beter met hun inkomen. En zo kunnen ze beter meedoen in de samenleving.
- In het traject Participatiewet in Balans onderzoeken we hoe mensen die tot de doelgroep van de Participatiewet behoren, beter kunnen worden ondersteund in inkomen en in participatie. Een eerste wetsvoorstel (spoor 1) met ruim twintig maatregelen is recent aangenomen door de Tweede Kamer. In spoor 2 wordt fundamenteler naar de wet gekeken.

- We onderzoeken onder andere of we via de Participatiewet nog duidelijker kunnen maken dat mensen een beroep kunnen doen op een onafhankelijke clientondersteuner, bij hun behoefte aan dienstverlening door de gemeente.

Tijdspad	Naar verwachting in 2026, afhankelijk van de precieze implementatie van het wetsvoorstel en verdere uitwerking Participatiewet in balans
Uitvoering	SZW, UWV, VNG en gemeenten, werkgevers, koepels en belangenverenigingen, ervaringsdeskundigen met een beperking, en andere experts.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1 en 2.

3.1.10 Werkgevers zien kansen om mensen met een beperking aan te nemen

Wat doen we al?

- We zorgen er samen met UWV en gemeenten voor dat werkgevers zich ervan bewust worden dat er onterechte vooroordelen zijn over werknemers met een beperking. Zo adviseren UWV en gemeenten werkgevers over inclusief beleid. En zorgen zij er via werkgeversdienstverlening voor dat regionaal de focus goed wordt gelegd op de ondersteuning van werkgevers. We zorgen ervoor dat werkgevers informatie krijgen over de ondersteuning die mogelijk is bij het aannemen en in dienst hebben van mensen met een beperking.

Maatregel 1: SZW werkt aan het structureel maken van het Sociaal Innovatiefonds

- In 2021 is in opdracht van SZW gestart met de pilot het Sociaal Innovatiefonds *(SIF)*. Het SIF ondersteunt werkgevers bij het doen van investeringen om groepen mensen met een ondersteuningsbehoefte duurzaam aan te nemen, onder wie mensen uit de doelgroep banenafspraak en statushouders. Na een succesvolle pilot wordt het fonds op bredere schaal voortgezet vanaf 2026. Het SIF is een revolverend publiek-privaat fonds dat werkgevers ondersteunt in drie fases. Allereerst helpt het bij het vormgeven van de businesscase. Hierbij gaat het vaak om investeringen in gebouwen, hulpmiddelen of begeleiding en herontwerp van werkprocessen. Vervolgens verbindt het fonds werkgevers met (regionale) voorzieningen en externe financiering. Tot slot kan het fonds zelf financieringen verstrekken.

Tijdspad	2025- 2026 en verder
Uitvoering	SZW en een publiek-private partij (afhankelijk van de aanbesteding)
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1.

Maatregel 2: SZW werkt aan een positiever en realistischer beeld over de kansen en mogelijkheden van mensen met een beperking op de werkvloer

- Eerst bekijken we de (wetenschappelijke) onderzoeken naar de mening van werkgevers over werknemers met een beperking. Dit doen we in samenwerking met belangenbehartigers, werkgeversvertegenwoordigers, uitvoeringsorganisaties, gemeenten en andere relevante organisaties.
- We leren van goede voorbeelden en succesverhalen van werkgevers waar veel mensen met een beperking passend werk hebben, zowel bij Nederlandse bedrijven als in het buitenland. Zo ontdekken we welke maatregelen echt bijdragen aan een positiever en realistischer beeld van mensen met een beperking. Hierbij kijken we niet alleen naar de beeldvorming, maar ook naar andere praktische oplossingen. Zoals het inzetten van rolmodellen. Of het taalgebruik van werkgevers en werkenden aanpassen, zoals spreken over taken in plaats van functies of over talenten en mogelijkheden in plaats van beperkingen. En we zorgen voor uitwisseling van ervaringen tussen werkgevers onderling binnen een bepaalde branche.
- De maatregelen die goed werken nemen we op in het beleid. Daarnaast moedigen we sectoren aan om hiermee aan de slag te gaan.
- Met communicatie willen we werkgevers (en indirect hun werknemers) er bewust van maken dat mensen met een beperking waardevolle werknemers zijn. In een communicatieplan leggen we vast hoe we dat gaan doen. Dat doen we met de informatie uit de onderzoeken en de lessen die worden geleerd op basis van onder andere bovenstaande acties.

Tijdspad	2025 en 2026.
Uitvoering	SZW, UWV, VNG en gemeenten, werkgevers, koepels, brancheorganisaties en belangenverenigingen, experts, ervaringsdeskundigen/cliënten en gedragsdeskundigen.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1.

3.1.11 Rijksoverheid als werkgever

Wat doen we al?

- Vanaf 2024 werken ministeries met hernieuwde focus op de banenafspraak, met name gericht op behoud van banen en doorstroommogelijkheden. Er wordt onder andere gefaseerd ingezet op het verbeteren van de interne begeleiding van medewerkers uit de doelgroep. Ook onderzoeken we waar we voor meer banen kunnen zorgen binnen de rijksorganisaties. Verder werkt het Rijk met een centrale financiering waardoor elk ministerie bijdraagt.
- Om meer banen te creëren voor mensen in de doelgroep banenafspraak, wordt rijksbreed Social Return toegepast bij alle passende aanbestedingen van werken en diensten. Waar mogelijk wordt dit geïntensiveerd. Social return betekent dat er een contractuele voorwaarde wordt opgenomen in het aanbestedingstraject. De leverancier levert een investering om voor mensen uit specifieke doelgroepen het makkelijker te maken om een baan te vinden.
- Om het ingewikkelde aanvraagproces voor ondersteunende middelen te verbeteren, heeft een pilot Arbo-loket plaatsgevonden. De pilot wordt nu geëvalueerd voor het vervolg.
- In Rijkskantoren wordt momenteel de Integrale Toegankelijkheid standaard *(ITs)* 2012 uitgevraagd bij renovaties en nieuwbouwprojecten. Dit is aanvullend op wet- en regelgeving. Zo worden de gebouwen van de rijksoverheid geleidelijk aan steeds toegankelijker. Er is inzet op communicatie vanaf 2024 waarbij de focus in 2024 lag op het vergroten van kennis over het verdrag bij de rijksambtenaren. Het aanbrengen van redelijke aanpassingen op het werk is sinds 2000 een verplichting voor werkgevers op grond van het EU-recht1 en een wettelijke verplichting voor alle werkgevers uit de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte. Deze verplichting wordt per ministerie en soms ook verschillend ingevuld.

Maatregel 1: BZK maakt het proces Redelijke Aanpassingen bij het Rijk meer eenduidig

- BZK gaat het proces Redelijke Aanpassingen rijksbreed uniformeren.
- Naar behoefte van de doelgroep worden aanvullende maatregelen toegepast zodat medewerkers met een beperking gelijkwaardig en volwaardig aan het werkproces kunnen deelnemen.

Tijdspad	2025- 2026
Uitvoering	BZK (in haar coördinerende rol voor de werkgevers-verantwoordelijkheid van het Rijk als werkgever) en alle andere ministeries waar van toepassing.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1.

Maatregel 2: BZK ontwikkelt aanvullende bewustwordingsprogramma's bij het Rijk

- Ontwikkelen en uitrollen bewustwordingsprogramma's waarbij de focus ligt op de werkgevers-verplichtingen die voortvloeien uit het VN-verdrag Handicap. Inventariseren van de omvang en de behoefte van de doelgroep medewerkers met een beperking binnen het Rijk. Aan de hand van de uitkomst kunnen we een lange termijn aanpak ontwikkelen. Daarbij wordt ook gekeken naar aanvullende maatregelen voor de doelgroep

Tijdspad	2025-2026.
Uitvoering	BZK en alle andere ministeries.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1.

Maatregel 3: BZK actualiseert toegankelijkheidsnormen bij Rijksgebouwen

Het Rijksvastgoedbedrijf zal NEN 9120 toepassen in een lopend nieuwbouwproject (de nieuwbouw aan de Juliana van Stolberglaan) om zo de uitvoerbaarheid te toetsen en waar nodig voorstellen te kunnen doen voor verbetering.

Het is de intentie om de nieuwe fysieke toegankelijkheidsnorm NEN 9120 daarna als basisnorm toe te passen bij renovatie en nieuwbouw van rijkskantoren.

Tijdspad	2025-2026.
Uitvoering	BZK Rijksvastgoedbedrijf.
Draagt bij aan doelstelling	Werk en inkomen, doelstelling 1.

3.1.12 Inzicht in budget levensdomein werk en inkomen

Het ministerie van SZW werkt samen met de andere betrokken ministeries aan het uitvoeren van de maatregelen. Er is in de voorjaarsnota € 12 mln. structureel vrijgemaakt voor structurele financiering van trajecten Individuele Plaatsing en Steun voor mensen met psychische aandoeningen bij gemeenten. Ook werkt het ministerie van SZW aan de verbetering van informatievoorziening. Daar is jaarlijks € 250.000 per jaar voor beschikbaar. Het kabinet heeft daarnaast besloten om het sociaal innovatiefonds structureel te gaan maken. Hier is in 2025 ruim € 5,2 mln. voor beschikbaar gemaakt en vanaf 2026 € 420.000 per jaar.

3.2 Thuis en wonen

Doelstellingen 2040

1. Er is voldoende aanbod van betaalbare toegankelijke woningen:
   - Nieuwe woningen worden toegankelijk en inclusief gebouwd
   - Bestaande bouw wordt waar mogelijk geleidelijk toegankelijk gemaakt
2. Mensen met een beperking kunnen zich zelfstandig in en om hun huis verplaatsen
3. Mensen met een beperking kunnen wisselen van woonplaats, zonder verlies van zorg, ondersteuning en hulpmiddelen
4. Openbare ruimte is toegankelijk voor iedereen en inclusief ontworpen en onderhouden.
5. Zorg en ondersteuning sluiten aan op zelfstandig wonen en participatie.

3.2.1 Toegankelijke woningen

Wat doen we al?

- Toegankelijke en waar nodig aangepaste woningen dragen bij aan zelfstandigheid van mensen. Om zo zelfstandig te wonen als zij willen, is een voldoende divers en verspreid woonaanbod nodig. Bij nieuwbouw gaan we zo veel mogelijk uit van inclusief ontwerpen. Daardoor worden de gebouwde woningen meer toegankelijk voor de meeste mensen in de samenleving.
- Er zijn nu nog te weinig woningen en een te weinig divers aanbod van toegankelijke bestaande en nieuwe woningen. Hierdoor kunnen mensen met een beperking niet altijd kiezen om alleen te wonen, of om familie of vrienden te bezoeken. Ze wonen nu vaak bij hun ouders of in een (zorg)instelling.
- We zorgen ervoor dat de partijen toegankelijke en betere nieuwbouwwoningen bouwen. In het Besluit bouwwerken leefomgeving *(Bbl)* staan de eisen hiervoor. Een samenvatting van de eisen van toegankelijkheid van gebouwen staat in de Infographic toegankelijk bouwen.
- In de bouwsector bestond de behoefte aan eenduidigheid en standaardisatie van het bestaande aantal richtlijnen, handreikingen en leidraden op dit beleidsterrein. VRO heeft de afgelopen jaren subsidie verstrekt aan de NEN om een vrijwillige norm voor toegankelijke gebouwen te ontwikkelen.

Maatregel 1: VRO past het Besluit bouwwerken leefomgeving (hierna: Bbl) aan

De volgende dingen worden aangepast in het Bbl:

- Drempels bij een nieuwbouwwoning zijn maximaal 2 centimeter. Dit geldt voor de drempels bij:
  - hoofdtoegang
  - toegang naar de buitenberging
  - toegang naar buitenruimten
- Nultreden woning wordt toegevoegd aan het Bbl: dit is een woning die zonder het gebruik van een trap kan worden betreden.
- Zorggeschikte woning wordt toegevoegd aan het Bbl: dit is een woning die geschikt is voor personen met een functiebeperking. Deze woning is geschikt voor het verlenen van zorg.
- Delen van de prestatie-eisen van de vrijwillige NEN-norm voor toegankelijkheid *(NEN 9120)* spelen een belangrijke rol hierin.

Tijdspad	2025 en 2026
Uitvoering	VRO
Draagt bij aan doelstelling	Thuis en wonen, doelstelling 1

Maatregel 2: VRO monitort het gebruik van de ontwikkelde eenduidige norm voor toegankelijkheid *(NEN 9120)*

In voorjaar 2027 kijken we hoe de markt is omgegaan met de norm voor toegankelijk bouwen. We monitoren waarom de sector en opdrachtgevers de norm wel of niet toepassen. Vanaf 2028 kijken we of voorzieningen uit de NEN norm in de bouwregelgeving opgenomen moeten worden of niet.

Tijdspad	2025 - 2027
Uitvoering	Ministerie VRO en veldpartijen (o.a. NEN)
Draagt bij aan doelstelling	Thuis en wonen, doelstelling 1

Maatregel 3: VRO stimuleert het verbeteren van het bouwproces

Koepelorganisatie Ieder(In) krijgt tot 2027 geld via een subsidie om:

- De *Leidraad Toegankelijk Bouwen* (verder) te ontwikkelen. Deze leidraad is online beschikbaar.
- Deze leidraad Toegankelijk Bouwen te testen aan praktijkcasussen.
- De leidraad gaat over het proces en betrekken van ervaringsdeskundigen en toegankelijkheids-adviseurs tijdens het bouwproces.

Tijdspad	2025-2026
Uitvoering	Ieder(in)
Draagt bij aan doelstelling	Thuis en wonen, doelstelling 1

Maatregel 4: VRO implementeert het Wetsvoorstel 'Versterking regie op de volkshuisvesting'

Via de Wet versterking regie op de volkshuisvesting worden gemeenten verplicht de woonbehoefte van aandachtsgroepen, waaronder van mensen met een beperking, in kaart te brengen en de nodige maatregelen te nemen om te voorzien in deze woonbehoefte. Daarnaast blijft het ministerie van VRO stimuleren dat er tot 2030, 290.000 woningen voor ouderen bij komen. Deze woningen zijn deels inzetbaar voor mensen met een beperking en andere (aandachts)groepen.

Om tot meer toegankelijke woningen te komen geven de ministeries van VRO en VWS geld via subsidies en bieden ze de ruimte voor het delen van kennis via een online kennis- en expertisecentrum.

Tijdspad	2025 start parlementaire behandeling
Uitvoering	Rijk, provincies en gemeenten
Draagt bij aan doelstelling	Thuis en wonen, doelstelling 1

Maatregel 5: VRO en VWS stellen geld beschikbaar, via een subsidie, voor het ontwikkelen van woningconcepten voor zorggeschikte woningen

Het *Netwerk Conceptueel Bouwen (NCB)* ontwikkelt voor VRO en VWS productmarktcombinaties *(PMCs)* voor drie woningtypes geschikt voor ouderen en mensen met een beperking:

- Nultreden; een woning die zonder het gebruik van een trap kan worden betreden. De ruimten in deze woning worden betreden zonder een trap.
- Geclusterd; nultreden woningen die fysiek met elkaar verbonden zijn dan wel zich in elkaars directe nabijheid bevinden en die voorzien zijn van een ontmoetingsruimte.
- Zorggeschikt; een geclusterde nultreden woning die geschikt is voor personen met een functie-beperking. Deze woning is geschikt voor het verlenen van zorg aan deze personen.

Het NCB organiseert een ontwerp uitdaging voor marktpartijen om nieuwe concepten met de PMCs te ontwikkelen. Onderdeel van de uitdaging is het aanbieden van concrete bouwlocaties waarop de "winnende" woningconcepten gerealiseerd kunnen

Tijdspad	• 2025: productmarktcombinaties gereed en start ontwerpuitdaging. • 2026: einde ontwerpuitdaging, start van de fase naar het realiseren van de "winnende" woningconcepten
Uitvoering	Netwerk Conceptueel Bouwen
Draagt bij aan doelstelling	Thuis en wonen, doelstelling 1

3.2.2 Toegankelijke openbare ruimte

Wat doen we al?

- Toegankelijkheid van publieke ruimten wordt genoemd als nationaal belang in de Nationale Omgevingsvisie *(NOVI 2020)*. Dit zal worden overgenomen in de nieuwe Nota Ruimte (te publiceren in 2025).
- Openbare ruimte is het werkterrein van de gemeenten. In het Besluit kwaliteit leefomgeving is in artikel 5.162 een instructie opgenomen voor gemeenten om rekening te houden met de toegankelijkheid van de openbare ruimte in omgevingsplannen die leiden tot een nieuwe inrichting van de openbare buitenruimte.

Maatregel 1: In de City Deal Toekomstbestendige Gebiedsontwikkeling wordt bij de door de gemeenten ingebrachte gebiedsontwikkelingen de openbare ruimte ontworpen en ingericht zodat inwoners met een beperking zich prettig en veilig kunnen verplaatsen

In City Deals werken steden, provincies, marktpartijen, maatschappelijke partners en Rijksoverheid samen aan het versterken van leefbaarheid in de Nederlandse steden. In de City Deal Toekomstbestendige Gebiedsontwikkeling wordt ingezet op versnelde realisatie van 25 gebiedsontwikkelingen met een woningbouwopgave variërend van 200 tot 10.000 woningen. Deze inzet leidt mede tot een impuls voor de openbare ruimte waarbij mens en natuur centraal staan.

In de werklijn 'ruimtelijke Kwaliteit met maatschappelijke meerwaarde' worden afspraken gemaakt over randvoorwaarden en inrichtingsprincipes voor de fysieke en sociale leefomgeving. Het inrichten van de openbare ruimte zodat inwoners en bezoekers met een beperking zich prettig voelen en veilig kunnen verplaatsen is hier integraal onderdeel van.

Tijdspad	2025-2030: De City Deal wordt in juni 2025 ondertekend en zal tot 2030 lopen
Uitvoering	BZK en VRO
Draagt bij aan doelstelling	• Thuis en wonen, doelstelling 4 • Vervoer en mobiliteit, doelstelling 2

Maatregel 2: VRO benadrukt het belang van toegankelijke publieke ruimten in de Nota Ruimte

De Nota Ruimte is als nationale omgevingsvisie het zelfbindend Rijkskader voor de leefomgeving. Alle programma's of plannen van het Rijk moeten passen bij de lijn van de Nota Ruimte. Indirect kan het Rijk in de Nota Ruimte richting en kaders bieden voor gemeenten.

In de Nota Ruimte nemen we een passage op over het belang van toegankelijke binnen- en buitenruimtes.

Tijdspad	2025: publicatie Nota Ruimte
Uitvoering	Rijk en gemeenten
Draagt bij aan doelstelling	• Thuis en wonen, doelstelling 4 • Vervoer en mobiliteit, doelstelling 2

Maatregel 3: VRO en VWS verkennen, samen met gemeenten en kennispartijen, hoe de beschikbare kennis over toegankelijkheid van de openbare ruimte beter benut kan worden in de praktijk

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de inrichting van de openbare ruimte. Zij kunnen daarbij gebruik maken van verschillende handreikingen en kennisproducten over wat nodig is om de openbare ruimte toegankelijk voor iedereen in te richten. In de praktijk wordt deze beschikbare kennis vaak niet toegepast.

VRO en VWS verkennen, samen met gemeenten en kennispartijen, wat nodig is om deze kennis in de praktijk toe te passen. Zodat bij de inrichting van de openbare ruimte rekening wordt gehouden met toegankelijkheid voor iedereen.

Tijdspad:	2026: afronden verkenning, vaststellen mogelijke vervolgstappen
Uitvoering:	VRO en VWS, in samenwerking met gemeenten, VNG en kennispartijen

3.2.3 Inzicht in budget levensdomein thuis en wonen

Het ministerie van VRO werkt samen met andere ministeries aan de uitvoering van de maatregelen. Om te stimuleren dat het bouwproces wordt verbeterd heeft het ministerie van VRO in 2025 € 365.000 beschikbaar. Voor het ontwikkelen van woonconcepten stellen de ministeries van VRO en VWS € 287.500 beschikbaar in 2025. Het ministerie van VRO heeft voor het monitoren van de ontwikkelde eenduidige norm voor toegankelijkheid aanvullend € 110.000 beschikbaar gesteld in 2025 en 2026.

3.3 Onderwijs en ontwikkeling

Doelstellingen 2040

1. Mensen met een beperking kunnen een leven lang leren en ontwikkelen. Zij hebben toegang tot de verschillende vormen van onderwijs en ontwikkeling die dat mogelijk maken
2. Ieder kind is welkom op de kinderopvang en op school. Kinderen en jongeren, met hun ouders, hebben vrijheid om te kiezen voor de school die bij hen past
3. Passende zorg en ondersteuning is beschikbaar, dit vormt geen belemmering om te kunnen leren en ontwikkelen
4. Opleiding en werk en voorzieningen voor jongeren met een beperking sluiten goed op elkaar aan
5. Plekken en mogelijkheden om te leren en ontwikkelen zijn fysiek en digitaal toegankelijk

3.3.1 Inclusieve kinderopvang

Wat doen we al?
OCW, VWS en SZW richten zich op het creëren van (leer)omgevingen waarin alle kinderen welkom zijn op een locatie dichtbij huis. En waarin kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen binnen hun mogelijkheden.

OCW, VWS en SZW stimuleren de doorontwikkeling van inclusieve vormen van kinderopvang (waaronder voorschoolse educatie). Dit doen wij door:
- kennis te delen over inclusieve vormen van kinderopvang
- stimuleren van samenwerking tussen kinderopvang, onderwijs en zorg
- vereenvoudigen van regelgeving

Maatregel 1: OCW, VWS en SZW ontwikkelen een narratief voor inclusieve kinderopvang. Deze sluit aan bij inclusief onderwijs. Zodat er een gezamenlijk beeld over inclusieve leeromgevingen wordt uitgedragen

Vanaf 2026 ontwikkelen we een narratief (Gedeelde set van opvattingen en ideeën over hoe inclusieve kinderopvang er in 2040 uitziet) voor inclusieve kinderopvang. Dit doen we samen met (decentrale) overheden en de praktijk. De kernboodschap is: ieder kind is welkom op de kinderopvang in 2040. Iedereen mag en kan meedoen. Geen enkel kind wordt uitgesloten.

Tijdspad	2026-2029
Uitvoering	Rijk (trekker SZW), ouders en ervaringsdeskundigen, pedagogisch professionals, kinderopvangorganisaties, ouderbelangenpartijen, sectorpartijen, VNG
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstellingen 1, 2 en 3

Maatregel 2: OCW, VWS en SZW verspreiden goede voorbeelden en kennis van passende en inclusieve kinderopvang. Zodat het aanbod inclusiever wordt

In de praktijk zijn goede voorbeelden van passende en inclusieve kinderopvang te vinden. Het delen van deze goede voorbeelden kan bruikbaar zijn voor gemeenten en kinderopvangorganisaties die (nog) geen passend en inclusiever aanbod hebben. We organiseren kennisbijeenkomsten samen met relevante stakeholders en ontwikkelen en verspreiden een handreiking voor gemeenten, kinderopvang, onderwijs en zorg.

Vanaf 2025 werken OCW, VWS en SZW ook via het netwerk Met Andere Ogen *(MAO)* aan het uitbreiden van vindplaatsen voor inspiratie en kennis.

Tijdspad	2025-2027
Uitvoering	Rijk (trekker SZW), kinderopvangorganisaties, ouderbelangenpartijen, sectorpartijen, MAO, OnderwijsZorgKinderopvangtafel, VNG en kennisinstituten
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstellingen 1, 2 en 3

Maatregel 3: OCW, VWS en SZW verkennen of het ouder- en jeugdsteunpunten bij de samenwerkingsverbanden passend onderwijs ook mogelijk is voor kinderopvang

Vanaf 1 januari 2025 moeten samenwerkingsverbanden passend onderwijs (primair en voortgezet onderwijs) een ouder- en jeugdsteunpunt (hierna: ojsp) hebben om ouders en jongeren te informeren en ondersteunen. In de kinderopvang is ojsp niet verplicht.

OCW, VWS en SZW verkennen of het ojsp ook wenselijk is voor de kinderopvang. Zodat ook deze ouders beter worden geholpen met aanbod van en informatie over kosten en regelgeving.

Tijdspad	2026-2027
Uitvoering	OCW, VWS, SZW, ouderbelangenpartijen, ouders en samenwerkingsverbanden passend onderwijs
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 2

Maatregel 4: OCW, VWS en SZW verkennen of een zorgplicht in de kinderopvang mogelijk is

Scholen hebben een zorgplicht. Zodat elk kind een passende onderwijsplek heeft. Als een school een leerling zelf geen plek kan bieden, is die verplicht om het kind te begeleiden naar een andere school.

Vanaf 2027 verkennen OCW, VWS en SZW of de kinderopvang ook een zorgplicht kan krijgen. Zodat er in de toekomst voor ieder kind een passende plek in de kinderopvang is.

Tijdspad	2027-2028
Uitvoering	Rijk (trekker), vertegenwoordiging van kinderopvangsector, samenwerkingsverbanden passend onderwijs, gemeenten, VNG
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 2

Maatregel 5: OCW, SZW en VWS stimuleren interprofessioneel samenwerken tussen de sectoren kinderopvang, onderwijs en zorg

- We stimuleren het interprofessioneel samenwerken door kennis en goede voorbeelden te delen via diverse stakeholderpartijen zoals het netwerk Met Andere Ogen *(MAO)*.
- We gaan we in gesprek met kennis- en opleidingsinstituten over het versterken van de kennis en vaardigheden in de praktijk door het ontwikkelen en benutten van tools voor coaching en trainingen. Hierbij is specifiek aandacht voor communicatieve toegankelijkheid en 'ondersteunde communicatie' *(OC)*.
- We stimuleren opleiders en partijen aan de cao-tafel om afspraken te maken over anders en breder opleiden. Denk aan opleidingseisen, bijscholing, functiedifferentiatie.

Tijdspad	2025 t/m 2028
Uitvoering	Rijk (allen), de sector, MAO, Onderwijszorgkinderopvangtafel, opleidingen voor de kinderopvang en onderwijssector, partijen aan de cao-tafel, kennis- en opleidingsinstituten.
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 2

Maatregel 6: OCW, VWS en SZW verkennen hoe de Lokale Inclusie Agenda en Lokale Educatieve Agenda beter ingezet kan worden. We vergroten het aanbod van inclusieve kinderopvang

Gemeenten zijn verplicht om een Lokale Inclusie Agenda *(LIA)* op te stellen. Hierin geven zij aan hoe zij de samenleving toegankelijker gaan maken. In de Lokale Educatieve Agenda *(LEA)* maakt de gemeente samen met partners afspraken over de ontwikkeling van het onderwijs, de kinderopvang en in bredere zin: de jeugd.

Vanaf 2026 verkennen we hoe we de LIA en LEA beter kunnen inzetten. Gemeenten en kinderopvangpartners kunnen dan afspraken maken over het creëren van meer aanbod van inclusieve kinderopvang.

Tijdspad	2026-2027
Uitvoering	OCW, VWS en VNG
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 2

Maatregel 7: OCW, VWS en SZW vereenvoudigen wet- en regelgeving. We vergroten het aanbod van inclusieve kinderopvang

Vanaf 2025 verkennen we mogelijkheden om regelgeving rondom de Verklaring Omtrent Gedrag (hierna: VOG) in kinderopvang, zorg en onderwijs te verbeteren. Hierdoor kunnen we expertise uit verschillende sectoren gemakkelijker inzetten in de kinderopvang.

Ook verkennen we kansrijke beleidsopties voor meer buitenschoolse opvang (hierna: BSO) voor kinderen die naar het speciaal onderwijs gaan.

Tijdspad	2025 - 2029
Uitvoering	OCW, VWS, SZW, werkveld, sectorpartijen, VNG.
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 2

Maatregel 8: OCW, SZW en VWS ontwikkelen een routekaart voor inclusieve kinderopvang

Vanaf 2027 werken we aan een stappenplan dat aansluit bij de routekaart en het proces inclusief onderwijs. Zo werken we in concrete stappen toe naar inclusieve kinderopvang in 2040.

Tijdspad	2026-2030
Uitvoering	SZW, OCW, VWS en alle relevante partijen en eindgebruikers
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 2

3.3.2 Funderend onderwijs

Wat doen we al?

Op het gebied van passende ondersteuning in het funderend onderwijs lopen de volgende beleidstrajecten:

- Met de verbeteraanpak passend onderwijs zorgen dat iedere leerling een passende plek heeft in het onderwijs.
- Het Wetsvoorstel maatwerk maakt meer ruimte mogelijk voor (individueel) maatwerk in de klas.
- OCW en VWS verkennen hoe wet- en regelgeving moet worden aangepast om zorg tijdens onderwijstijd beter mogelijk te maken.
- Het Steunpunt Passend Onderwijs *(SPO)* stimuleert en ondersteunt de beweging naar inclusief onderwijs:
- Scholen en samenwerkingsverbanden inspireren met goede voorbeelden.
- Uitgebreide informatie bieden over wat er al allemaal mogelijk is (web omgeving Ruimte in Regels).
- Organiseren van leer- en praktijknetwerken op het gebied van inclusief onderwijs.

Op het gebied van inclusief onderwijs:

- We streven ernaar dat alle scholen in het funderend onderwijs in 2035 werken aan inclusief onderwijs, en dat een belangrijk deel van deze scholen in 2035 ook daadwerkelijk inclusief onderwijs biedt. In het Beleidskader `Met elkaar voor alle kinderen en jongeren, samen werken aan een inclusieve leeromgeving' is gedefinieerd wat inclusief onderwijs is en hoe een inclusieve leeromgeving uit ziet. Er wordt gewerkt aan:
- Het beschrijven van de ondersteuningsstructuur in en om de school waaronder de opzet van het multidisciplinaire schoolteam;
- De contouren van de wetgeving voor inclusief onderwijs *(Motie Van Meenen, Kamerstukken II 2022/23, 31497, nr. 460)*;
- Toezicht binnen inclusief onderwijs;
- De financiële kaders *(Motie de Hoop en Westerveld Kamerstukken II 2022/23, 31497, nr. 462 tvv nr)*;
- De landelijke monitoring inclusief onderwijs;
- Het toerusten van de leraren.

Bij deze uitwerking wordt gebruik gemaakt van de ervaringen uit een traject met voorlopers op het gebied van inclusief onderwijs en wordt samengewerkt met het onderwijs- en zorgveld, ouders, leerlingen en experts vanuit de wetenschap.

- Door de Beleidsregel 'inclusieve leeromgeving' kunnen scholen uit het regulier en gespecialiseerd onderwijs samenwerken en inclusief onderwijs vormgeven.
- Met het Inclusief ontwerpkader onderwijshuisvesting kunnen gemeenten en schoolbesturen schoolgebouwen inclusief maken. Het kader wordt ter inspiratie gebruikt binnen het leerlab 'inclusieve scholen' in het Innovatieprogramma Onderwijshuisvesting.

Maatregel 1: OCW creëert voor leerlingen in het funderend onderwijs meer ruimte om zich te ontwikkelen en hun leerpotentieel te bereiken

We sturen twee wetsvoorstellen naar de Tweede Kamer:
1. Via het wetsvoorstel startprocedure B3-scholen en hardvochtigheden vso en pro wordt het mogelijk dat leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs die het uitstroomprofiel dagbesteding volgen en al de leeftijd van twintig jaar hebben bereikt een jaar langer op school kunnen blijven.
2. Aanpassing procedure vrijstelling van leerplicht op grond van lichamelijke of psychische beperking *(Artikel 5, onder a, Leerplichtwet 1969)* via het wetsvoorstel Terugdringen schoolverzuim:
   - Het onderwijskundig perspectief moet altijd worden meegewogen bij het verlenen van een vrijstelling op grond van een lichamelijke of psychische beperking;
   - Het wetsvoorstel regelt dat meer variatie mogelijk wordt in de duur van een vrijstelling, waardoor beter wordt afgestemd op de situatie en context.

Tijdspad	1) 2025-2030 2) 2026-2031
Uitvoering	1) Inspectie van het Onderwijs, samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs en gemeenten 2) Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs, gemeenten en (jeugd)artsen, pedagogen of psychologen
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 1

Maatregel 2: Het ontwikkelen van een inclusieve mindset en cultuur binnen scholen, besturen en samenwerkingsverbanden voor 2035

OCW verkent en concretiseert met het onderwijs- en zorgveld hoe we samen zorgen dat op nog meer plekken in het onderwijs een inclusieve mindset wordt gerealiseerd.
1. We brengen in kaart hoe we tot een inclusieve mindset kunnen komen in het onderwijs en hoe we deze kunnen onderhouden en borgen. We beschrijven welke beleidsinstrumenten we hiervoor kunnen inzetten.
2. We ondersteunen scholen, besturen en samenwerkingsverbanden in de overgang naar inclusief onderwijs. Onder andere via de Beleidsregel inclusieve leeromgeving en het bundelen, delen, overdragen en borgen van kennis en expertise.

Tijdspad	1) Vanaf 2025 2) Vanaf 2024
Uitvoering	OCW, Wetenschappelijke experts, onderzoekers, onderwijs- en zorgveld
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 2

Maatregel 3: OCW verbetert de informatievoorzieningen voor ouders en leerlingen vóór 2030

OCW werkt hier op 5 manieren aan:

1. Vanaf 1 januari 2025 moeten samenwerkingsverbanden passend onderwijs een ouder- en jeugdsteunpunt *(OJS)* hebben. Bij enkele steunpunten werken ervaringsdeskundigen. OCW stimuleert OJS om ouders en leerlingen te betrekken bij de ontwikkeling en doorontwikkeling van de steunpunten.
2. OCW blijft samen met partners in het veld inzetten op verbetering van de informatievoorziening over passend onderwijs. Bijvoorbeeld via ouder- en jeugdsteunpunten. OCW werkt aan diverse manieren om ouders en leerlingen te informeren over passend onderwijs.
3. Vanaf 1 augustus 2025 geldt er hoorrecht voor leerlingen over het eigen ontwikkelingsperspectief *(OPP)*. Dit moet leiden tot een betere aansluiting tussen de ondersteuning die de leerling nodig heeft en de ondersteuning die de school kan bieden.
4. Het is vanaf het schooljaar 2025-2026 verplicht *(Staatsblad 2024, 165 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen)* dat het volledige ondersteuningsaanbod (basisondersteuning en extra ondersteuning) in de schoolgids staat. Zo hoeven ouders niet in een apart document te zoeken naar informatie over het ondersteuningsaanbod van de school.
5. Als onderdeel van het "Verbetertraject OPP" worden er lespakketten en communicatiemateriaal voor ouders en leerlingen ontwikkeld over het OPP.

Tijdspad	2025-2030
Uitvoering	1) Samenwerkingsverbanden passend onderwijs, ouder- en jeugdsteunpunten en OndersteuningsPlein OJS 2) Onderwijspartners 3) Scholen, OCW 4) Samenwerkingsverbanden passend onderwijs, schoolbesturen 5) Ouder- en leerlingvertegenwoordigingen
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 3

Maatregel 4: OCW verbetert de beschikbaarheid van hulpmiddelen in het onderwijs zodat er geen belemmering is om te kunnen leren en ontwikkelen

OCW inventariseert knelpunten die leerlingen en/of studenten ervaren bij de inzet van hulpmiddelen in het onderwijs, onder andere in relatie tot hulpmiddelen die vanuit het zorg-*(VWS)* en werkdomein *(SZW)* worden verkregen. We brengen daarvoor in kaart welke maatregelen de ministeries, samenwerkingspartners en uitvoerders al nemen om de toegankelijkheid tot deze hulpmiddelen te verbeteren. Ook wordt kritisch gekeken naar de informatievoorziening over hulpmiddelen in het onderwijs en hoe dat kan worden verduidelijkt.

Tijdspad	2025-2030
Uitvoering	OCW, VWS, SZW, UWV, samenwerkingsverbanden passend onderwijs en (belangenvertegenwoordigers van) gebruikers van hulpmiddelen.
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 3

Maatregel 5: OCW verbetert de toegankelijkheid van (digitale) leermiddelen zodat alle leerlingen aan het funderend onderwijs kunnen deelnemen

OCW werkt hier op 4 manieren aan:

1. We voeren een nulmeting uit die inzicht geeft in de toegankelijkheid van fysiek (papier) en digitale leermiddelen, toetsmateriaal, registratieplatforms (o.a. leerlingvolgsystemen) en devices (zoals laptops, tablets en apparatuur die daarop aangesloten moet worden) in het PO, VO en GO. Het doel hiervan is om zicht te krijgen op knelpunten rondom de toegankelijkheid van leermiddelen en de aard en omvang van mogelijke problemen waar leerlingen en docenten tegenaan lopen.
2. We onderzoeken welke aanpassingen in beleid en wetgeving nodig zijn om de toegankelijkheid van leermiddelen te borgen.
3. We gaan de handleiding van de Universiteit Leiden voor ontwikkelaars van onderwijsmethodes voor inclusieve representatie in methodes uitbreiden. Hierdoor zijn ook leerlingen met een beperking onderdeel van het stappenplan in de handleiding.
4. Binnen het programma Impuls Open Leermateriaal *(IOL)* wordt via open leermateriaal gewerkt aan 5 doelstellingen/acties voor het gespecialiseerd onderwijs:
   - Inventarisatie van huidige (open) leermateriaal voor het gespecialiseerd onderwijs *(GO)*
   - Beschikbaar, vindbaar en toepasbaar maken van het huidige leermateriaal in het GO, gekoppeld aan het curriculum
   - Ontwikkeling van ontbrekend open leermateriaal in samenwerking met leraren
   - Kwaliteitsborging van de te ontwikkelen en te ontsluiten leermaterialen in het GO
   - Kennisontwikkeling en inrichting van een duurzame organisatievorm voor ontwikkeling, gebruik en onderhoud van open leermateriaal voor het GO

Tijdspad	1) 2026 2) 2027-2030 3) 2025-2026 4) 2025-2030
Uitvoering	1) Onderzoeksbureau nader te bepalen 2) OCW 3) Universiteit Leiden 4) IOL en sectorraad GO
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 5

Maatregel 6: OCW stimuleert dat meer leerlingen kunnen deelnemen aan het onderwijs, ongeacht de locatie of vorm van communicatie

OCW werkt hier op 3 manieren aan:

1. In de *brochure Digitaal afstandsonderwijs* staat hoe scholen nu al digitaal afstandsonderwijs kunnen geven. Met het Actieprogramma Digitale School worden scholen sinds december 2023 gestimuleerd de mogelijkheden van digitaal afstandsonderwijs ten volle te benutten voor leerlingen die door lichamelijke of psychische oorzaken niet of niet volledig naar school kunnen. Verspreid over het land zijn er 16 coalities van scholen en samenwerkingsverbanden aan de slag om een gespecialiseerde regionale voorziening tot stand te brengen voor digitaal afstands-onderwijs. Deze ervaringen worden meegenomen in het Wetsvoorstel Maatwerk.
2. We verkennen hoe we het *online gebarenwoordenboek* gratis toegankelijk kunnen maken. Zo kan iedereen Nederlandse Gebarentaal *(NGT)* leren. Dit is voor dove en slechthorende leerlingen belangrijk. En voor een inclusieve(re) maatschappij.
3. We verkennen hoe we de NGT binnen en buiten het onderwijs kunnen vergroten en stimuleren.

Tijdspad	1) 2025-2028 2) 2026-2028 3) 2026-2030
Uitvoering	1) Samenwerkingsverbanden passend onderwijs en scholen en Kennisnet 2) OCW, VWS, SZW, BZK en Gebarencentrum 3) nader te bepalen
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 5

Maatregel 7: OCW onderzoekt hoe huisvesting toegankelijker wordt ontwikkeld of gerenoveerd

Het leerlab 'inclusieve scholen' onderzoekt innovatieve ontwerprichtingen. Hiermee krijgen we een keuzewaaier voor inclusieve nieuwbouw en renovatie van schoolgebouwen. Dit leerlab is onderdeel van het Innovatieprogramma Onderwijshuisvesting (een project binnen het Nationaal Groeifonds). Binnen dit leerlab kunnen in de eerste tranche vier bouwprojecten meedoen.

Tijdspad	2025-2029
Uitvoering	Scholen, schoolbesturen en gemeenten
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 5

3.3.3 Vervolgonderwijs *(mbo, hbo en wo)*

Wat doen we al?

Op het gebied van inclusief onderwijs:

- OCW heeft een subsidierelatie met het Expertisecentrum Inclusief Onderwijs *(ECIO)*. Met deze subsidie adviseert en ondersteunt ECIO mbo-, hbo- en wo-instellingen met het implementeren van het VN-Verdrag.
- Op dit moment is het al mogelijk voor studenten tot 30 jaar met een functiebeperking om maatwerkvoorzieningen, die onderwijsinstellingen niet kunnen bieden, aan te vragen bij het UWV. Bijvoorbeeld een tolkvoorziening of vervoer naar de onderwijsinstelling. De Wet Overige Onderwijssubsidies *(WOOS)* zal de mogelijkheden hiervoor verder uitbreiden: Met dit wetsvoorstel zullen ook studenten van 30 jaar of ouder in het mbo, hbo en wo onderwijsvoorzieningen kunnen aanvragen. Naar verwachting zal de wet in 2026 in werking treden.
- In het mbo en hbo is er aandacht voor de behoeften van leraren in het verzorgen van passend en inclusief onderwijs.
- Doordat er bij Leven Lang Ontwikkelen *(LLO)* minder vaak sprake is van een vast onderwijsprogramma, biedt LLO veel kansen voor mensen met een ondersteuningsvraag. De focus ligt bij LLO doorgaans op het volgen van onderdelen van onderwijs (certificaten, microcredentials) en minder op volledige diplomatrajecten. LLO-aanbod is in veel gevallen maatwerkonderwijs.
- Vanuit de sector wordt gewerkt aan digitale toegankelijkheid. Onderwijsinstellingen worden hierbij ondersteund door SURF en ECIO door middel van toegankelijke tools en handreikingen, kennisuitwisseling en -bevordering.

Specifiek in het mbo:

- Mbo-instellingen hebben de zorgplicht om het volgen van onderwijs mogelijk te maken voor jongeren met een ondersteuningsbehoefte. Instellingen zijn verplicht doeltreffende aanpassingen te doen voor studenten met een beperking.
- In de onderwijswetgeving is vastgelegd dat bij de inschrijving ondersteuningsafspraken schriftelijk worden vastgelegd. Binnen een jaar moeten deze afspraken geëvalueerd worden. Hier gaat het bijvoorbeeld om aanpassingen omtrent examinering, onderwijsprogramma en extra ondersteuning bij stages of het aantal uren aanwezigheid.
- In de onderwijswetgeving is ook wettelijk geborgd dat het hebben van een ondersteuningsbehoefte geen reden is om de toegang te worden ontzegd. Je moet namelijk worden toegelaten tot de opleiding als je de juiste vooropleiding hebt.
- In 2020 is de Verbeteragenda passend onderwijs 2020-2025 gestart. Daarmee is ingezet om op vier thema's het passend onderwijs in het mbo verder te verbeteren.
  - De kennismaking met het aanmeldproces bij de opleiding en de ouderbetrokkenheid
  - De ondersteuning door onderwijsteams
  - De samenwerking tussen het mbo, jeugdhulp en volwassenzorg
  - De begeleiding van studenten met een extra ondersteuningsbehoefte bij de beroepspraktijkvorming *(BPV)* en hun eerste stappen op de arbeidsmarkt
- OCW heeft met partners uit het veld het Stagepact gesloten. In dit pact is onder andere afgesproken om stagediscriminatie uit te bannen en te zorgen voor goede begeleiding en een passende vergoeding voor alle stagiairs. Het gaat om alle vormen van discriminatie, ook op basis van een chronische ziekte of beperking. Daarnaast is er vanuit de eerdergenoemde 'Verbeteragenda passend onderwijs' extra aandacht voor de begeleiding en ondersteuning van jongeren met een ondersteuningsbehoefte tijdens de stage.

Specifiek in het hbo en wo:

- De Landelijke Werkgroep Studentenwelzijn is een samenwerking tussen de koepelorganisaties van hogescholen en universiteiten, studentenvertegenwoordigers, OCW en ECIO. De werkgroep werkt onder andere aan een inclusief studieklimaat in het hbo en wo, bijvoorbeeld door bestuurlijke afspraken te maken en beleid te evalueren, zoals het Kader Studentenwelzijn.
- Met het 'Manifest tegen stagediscriminatie' en het bijbehorende werkprogramma werken OCW en SZW samen met onderwijsinstellingen, werkgevers en studenten aan de volgende doelen:
  - Het professionaliseren van stagebegeleiders en docenten op het gebied van stagediscriminatie;
  - Het stimuleren van objectief werven en selecteren bij werkgevers;
  - Het informeren en stimuleren van werkgevers om een inclusieve organisatie te zijn voor stagiairs

Maatregel 1: OCW bevordert de digitale toegankelijkheid in het vervolgonderwijs

In het programma NPuls, wordt samen met instellingen, studenten en ervaringsdeskundigen gewerkt aan de digitalisering in het mbo, hbo en wo zodat leermiddelen en digitale leeromgevingen toegankelijk zijn voor alle studenten. OCW is hier opdrachtgever van. Onderwijsinstellingen voeren zelf de projecten in het kader van digitalisering uit. ECIO stimuleert onderwijsinstellingen om alleen digitaal toegankelijke leermiddelen aan te schaffen.

Tijdspad	2022 – 2031
Uitvoering	NPuls is een samenwerking tussen mbo, hbo en wo en de ICT-vereniging SURF.
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 5

Maatregel 2: OCW voert de Wet School naar duurzaam werk in

We verwachten dat het wetsvoorstel van school naar duurzaam werk op 1 januari 2026 in werking treedt. De wet zorgt ervoor:

- dat mbo-studenten met een functiebeperking beter begeleid worden in hun zoektocht naar een baan;
- de onderwijsinstelling verplicht is voor elke student in het pro, vso mbo-1 en mbo-2 om de student te begeleiden;
- de onderwijsinstelling voor mbo 3 en 4 beleid moet hebben over het ondersteunen van mbo-studenten naar een baan;
- de samenwerking tussen onderwijsinstellingen en gemeenten versterkt wordt, en dat er meer uniformiteit ontstaat tussen scholen en gemeenten;
- dat gemeenten studenten in het hbo en wo op hun verzoek kunnen begeleiden naar werk voorafgaand aan diplomering.

Tijdspad	Verwachte inwerkingtreding wetsvoorstel Q1 2026.
Uitvoering	Samenwerkingspartners van het regionale programma per Doorstroompuntregio zijn: • Contactschool • Contactgemeente • Centrumgemeente(n) van de arbeidsmarktregio die overlapt met de Doorstroompuntregio
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 4

Maatregel 3: OCW maakt betere overstap mogelijk van het v(s)o naar het mbo. Voor toegankelijke en laagdrempelige ondersteuning voor jongeren verplicht OCW regio's om hierover afspraken te maken in de nieuwe regionale plannen voortijdig schoolverlaten

In het regionaal programma voortijdig schoolverlaten:

- staat de verplichting om afspraken te maken over de overstap van het vo naar het mbo. Om uitval in het mbo te beperken van jongeren die vanuit het voortgezet speciaal onderwijs *(vso)* zijn ingestroomd. Het vso krijgt hierin speciale aandacht;
- stellen we de effectieve interventies beschikbaar die uit het onderzoek komen dat we nu uitvoeren, eind 2025 beschikbaar voor regio's. Hierin kijken we ook hoe we de ondersteuning van begeleiders uit het vso voort kunnen zetten in het mbo;
- maken we het verplicht om afspraken te maken over toegankelijke en laagdrempelige ondersteuning voor jongeren. Bijvoorbeeld op scholen, zodat jongeren makkelijker hulp kunnen vragen. OCW, MBO Raad en VNG werken aan een voorstel waarmee gemeenten en mbo-instellingen in de regio afspraken maken over de ondersteuning die externe zorgpartijen leveren aan studenten. Binnen en buiten school.

Uitvoering	Samenwerkingspartners van het regionale programma per Doorstroompuntregio zijn: • Contactschool • Contactgemeente • Centrumgemeente(n) van de arbeidsmarktregio die overlapt met de Doorstroompuntregio.
Tijdspad	2026-2029
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 2

Maatregel 4: OCW verbetert de begeleiding tijdens de beroepspraktijkvorming *(BPV)*

Beroepspraktijkvorming is in alle mbo-opleidingen verplicht. We verbeteren de begeleiding van studenten tijdens de BPV door:

- Vanuit de Verbeteragenda passend onderwijs mbo werken we aan verbetering van de begeleiding bij stages van studenten met een ondersteuningsbehoefte.
- Als vervolgstap op het Handboek BPV-begeleiding komt er een leergang voor BPV-begeleiders over de begeleiding van studenten bij de BPV. Deze leergang wordt vanaf studiejaar 2025/2026 aangeboden. Deze leergang gaat in op de basis van goede begeleiding in de BPV, maar kent ook verdieping op de begeleiding van studenten met een ondersteuningsbehoefte.

Tijdspad	2025-2026
Uitvoering	Kennispunt MBO Passend Onderwijs, Ingrado, JOBmbo en diverse mbo-instellingen. De uitvoerder van de leergang zal spoedig bekend worden gemaakt.
Draagt bij aan de doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 4

Maatregel 5: OCW onderzoekt verbeterpunten van maatwerkvoorzieningen in het hbo en wo

OCW laat een onderzoek uitvoeren naar de vraag hoe instellingen invulling geven aan hun wettelijke opdracht in het voorzien van maatwerk aan studenten die studeren onder bijzondere omstandigheden, en waar nog ruimte zit voor verbetering. Hierbij wordt ook gekeken naar het Studentenondersteuningsfonds.

Tijdspad	2025–2026
Uitvoering	OCW en een extern onderzoeksbureau
Draagt bij aan doelstelling	Onderwijs en ontwikkeling, doelstelling 3

3.3.4 Inzicht in budget levensdomein onderwijs en ontwikkeling

De meeste maatregelen zijn gedekt vanuit het lopende beleid of er zijn geen aanvullende middelen voor nodig. Zo stimuleren de ministeries van OCW, SZW en VWS interprofessioneel samenwerken tussen de sectoren kinderopvang, onderwijs en zorg waar zij jaarlijks € 650.000 per jaar voor beschikbaar hebben gesteld. OCW stimuleert ook dat meer kunnen deelnemen aan het onderwijs waar € 6 mln. voor beschikbaar is van 2025 t/m 2027. Een aantal maatregelen wordt daarnaast bekostigd uit budgetten die reeds beschikbaar zijn zoals de € 560 mln. voor digitalisering en flexibilisering van het vervolg-onderwijs of de € 90 mln. die beschikbaar is gesteld aan regio's voor o.a. regionale plannen voortijdig schoolverlaten.

3.4 Gezondheid en ondersteuning

Doelstellingen 2040

1. Mensen met een beperking hebben zeggenschap en eigen regie in de zorg en ondersteuning die zij krijgen.
2. Mensen met een beperking krijgen de zorg en ondersteuning die aansluit bij hun context en behoefte. Dit hangt niet af van waar iemand woont of wil wonen.
3. Mensen met een beperking krijgen de ondersteuning die ze nodig hebben. Dit zonder dat de kosten van deze ondersteuning de behoorlijke levensstandaard in gevaar brengt.
4. De toegang tot zorg en ondersteuning is eenvoudig en transparant.
5. Alle professionals in de toegang zijn deskundig ten aanzien van mensen met een beperking en hun naasten.
6. Naasten en mantelzorgers worden, indien mogelijk en gewenst, erkend en ondersteund als volwaardig onderdeel van het team rond iemand met een beperking. Mantelzorg voor mensen met een levenslange en levensbrede beperking vraagt om adequate ondersteuning.
7. Mensen met een beperking of hun naasten kunnen zelf laagdrempelig de hulpmiddelen regelen die zij nodig hebben.

3.4.1 Toegankelijke en beschikbare hulpmiddelen

Wat doen we al?

- Vanaf eind 2019 is extra ingezet om de toegang tot hulpmiddelen die bijdragen aan zelfstandigheid en participatie te verbeteren.
- We stelden een landelijk normenkader op met betrokken partijen die een rol hebben bij het verstrekken en ontvangen van hulpmiddelen. In dit normenkader staan gedragsregels over het verwerken van de aanvraag van hulpmiddelen. Over communicatie naar cliënten. En over de levering van en service bij een hulpmiddel.
- Ook is ingezet om de toegang tot vooral de Wmo-hulpmiddelen te verbeteren met specifieke aandacht voor mensen in complexe situaties, gelet op hun beperking of hun behoefte aan hulpmiddelen op maat. Omdat hier de meeste knelpunten zaten. De VNG heeft hiervoor het project Verbeteragenda uitgevoerd, in overleg met alle bij de hulpmiddelen betrokken partijen. De belangrijkste resultaten van deze verbeteragenda zijn de volgende twee convenanten:
  - Het convenant "maatwerkprocedure toegang". Het doel hiervan is dat cliënten met ingewikkelde hulpmiddelen of situaties zo snel mogelijk het juiste hulpmiddel ontvangen;
  - Het convenant "meeverhuizen" met als doel dat cliënten geen problemen hebben om het verstrekte hulpmiddelen te blijven gebruiken na een verhuizing naar een andere gemeente of een Wlz-zorginstelling.

Maatregel 1: VWS en VNG en andere bij hulpmiddelen betrokken partijen verbeteren de toegankelijkheid tot hulpmiddelen

Het ministerie van VWS stimuleert samen met de VNG, ZN en andere bij hulpmiddelen betrokken partijen dat alle cliënten een passend hulpmiddel krijgen op een gemakkelijke manier, ongeacht waar ze wonen. Met specifieke aandacht voor mensen in complexe situaties, gelet op hun beperking of hun behoefte aan hulpmiddelen op maat. Waarbij alle partijen vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid bijdragen. We doen dit door:

- Vanaf september 2025 een strategisch overleg hulpmiddelen in te richten, waar onder andere VWS, VNG, ZN, brancheverenigingen Firevaned, professionals en belangenorganisaties van cliënten aan deelnemen. De rolinvulling van partijen in dit overleg en de aansluiting op bestaande structuren wordt in samenspraak met betrokken partijen vormgegeven. Daarnaast werkt het strategisch overleg hulpmiddelen gezamenlijk de doelstellingen en randvoorwaarden voor onderstaande acties uit en volgt de voortgang.
  - We richten een gezamenlijke monitor hulpmiddelen in, vooral gericht op de ervaringen van cliënten, met speciale aandacht voor mensen in een complexe situatie. De eerste meting vindt plaats in voorjaar 2026. De vervolgmeting in voorjaar 2027.
  - We voeren in het najaar van 2025 gesprekken met in ieder geval VNG, ZN en belangenorganisaties van cliënten hoe de toegang tot hulpmiddelen, onder andere op basis van bestaande protocollen en aanspraken, zich verhoudt tot verplichtingen die volgen uit het VN-verdrag Handicap en koppelen daar waar nodig nieuwe acties aan.
  - We willen leren van praktijksituaties, vooral van cliënten die te maken hebben met hulpmiddelen uit verschillende wetten en in complexe situatie. Hiervoor wordt eind 2025 een gezamenlijk plan opgesteld, in samenwerking met ervaringsdeskundigen. Daarbij ligt de nadruk op hoe het voor de cliënt beter kan.

- De VNG zet zich ervoor in dat alle gemeenten het convenant 'Maatwerk' ondertekenen en dit samen met het landelijk normenkader 'Hulpmiddelen' in de praktijk gaan gebruiken. Dit doen ze door:
  - een juridische notitie over de gevolgen van het ondertekenen van het convenant voor gemeenten op te stellen in het najaar van 2025;
  - voor gemeenten een goed leesbare samenvatting te maken bij het convenant. VWS maakt een voor de cliënten leesbare samenvatting van beide convenanten en plaats die op Regelhulp in het najaar van 2025.
  - in gesprek met VWS in het najaar van 2025 na te gaan wat de mogelijkheden zijn om te laten zien welke gemeente de convenanten hebben ondertekend.
  - de kennisontwikkeling van (ingehuurde) medewerkers van gemeenten over het in praktijk toepassen van de convenanten in hun werk vanaf voorjaar 2026 te ondersteunen.
- VNG, VWS en Firevaned, gemeenten en professionals herzien het format voor het functioneel advies van de professional (zoals een ergotherapeut en/of revalidatiearts) voor het aanvragen van een hulpmiddel uit de Wmo.
  - In overleg met alle betrokkenen voor eind 2025 wordt hiervoor een plan opgesteld dat uitvoerbaar is voor alle bij de hulpmiddelenketen betrokken partijen.
  - VWS zoekt voordien uit of de huidige financiering van dit advies tot aanvullende problemen leidt die we moeten oplossen.
- Als uit de monitor (zoals bedoeld in maatregel 1a) van voorjaar 2027 blijkt dat gemeenten de doelstellingen zoals geformuleerd door het strategisch overleg niet halen, zetten we in op mogelijke aanvullende maatregelen en/of wet- en regelgeving. De precieze vervolgstappen zijn afhankelijk van de keuzes hierin en beschikbare middelen. VWS inventariseert in het najaar van 2025 welke onderdelen uit het convenant hiervoor geschikt zijn.

Tijdspad	• 2025: Oprichting strategisch overleg hulpmiddelen en bijbehorende activiteiten, plan herziening functioneel advies, plan voor leren praktijksituaties, uitwerken notitie en samenvattingen. Inventarisatie VWS wet- en regelgeving. • 2026: Eerste meting monitor, kennisontwikkeling gemeenten, uitvoeren plan leren praktijksituaties, in praktijk brengen plan functioneel advies. • 2027: Vervolgstappen zijn afhankelijk van de keuzes hierin en beschikbare middelen.
Uitvoering	VWS, VNG, ZN, Firevaned en cliëntenorganisaties
Draagt bij aan doelstelling	• Gezondheid en ondersteuning, doelstelling 7 • Thuis en Wonen, doelstelling 5

Maatregel 2: VWS, VNG en ZN zetten zich ervoor in dat mensen (op maat gemaakte) hulpmiddelen bij verhuizing naar een andere gemeente of een Wlz-zorginstelling behouden

VWS, VNG en ZN zetten zich in voor een betere samenwerking tussen gemeenten onderling en met zorgkantoren. Zodat mensen hun hulpmiddel mee kunnen nemen als ze verhuizen. Daarbij houden we rekening met de bevoegdheden en wettelijke kaders van gemeenten en zorgkantoren.

- De VNG zet zich ervoor in dat alle gemeenten het convenant 'meeverhuizen' ondertekenen en dit in de praktijk gebruiken. Dit doen ze naast de bij maatregel 1b beschreven uitwerking, door de ondertekening van de convenanten op het niveau van samenwerkingsregio's te agenderen voor het einde van 2025, zodat regiogemeenten dezelfde uitgangspunten gaan gebruiken.
- VWS, VNG en ZN gaan in 2025 gezamenlijk in overleg met hun leden het convenant "meeverhuizen" evalueren voor wat betreft de verhuizingen naar een Wlz-zorginstelling. Op basis hiervan worden in 2025 zo nodig gezamenlijk verbeterpunten geformuleerd.
- VWS maakt voor cliënten een leesbare versie van het convenant, zodat ze weten wat is afgesproken. Dit wordt op onder meer Regelhulp geplaatst.
- We richten voor cliënten een meldpunt in bij Het Juiste Loket. Cliënten kunnen hier melden dat niet conform het convenant wordt gehandeld, nadat zij eerst de betreffende partijen in de regio hierop hebben gewezen en dit niet tot het gewenste resultaat heeft geleid. Deze meldingen worden na een beoordeling van het meldpunt indien nodig doorgezet naar VNG en ZN. Zodat zij hun leden hierop kunnen aanspreken.
- Als in 2027 blijkt dat de (aangescherpte) afspraken uit het convenant door gemeenten en/of zorgkantoren onvoldoende effect hebben wordt bezien welke vervolgstappen nodig zijn binnen de budgettaire kaders.

Tijdspad	• 2025: Bij samenwerkingsregio's agenderen van convenant "meeverhuizen" en aanzet tot ondertekenen, evaluatie convenant "meeverhuizen" bij verhuizing naar Wlz-zorginstelling, inrichting meldpunt bij Het Juiste Loket. Inventarisatie VWS wet- en regelgeving. • 2026: Uitvoeren eventuele acties uit evaluatie convenant "meeverhuizen". • 2027: Vervolgstappen zijn afhankelijk van de keuzes hierin en beschikbare middelen.
Uitvoering	VWS, VNG, ZN, Firevaned, cliëntenorganisaties en Het Juiste Loket
Draagt bij aan doelstelling	• Thuis en Wonen, doelstelling 3 • Gezondheid en ondersteuning, doelstelling 2

Maatregel 3: VWS helpt mensen met een beperking om te sporten en bewegen door duidelijk te maken waar ze sporthulpmiddelen kunnen krijgen

Het ministerie van VWS vereenvoudigt de toegang tot sporthulpmiddelen. Het wordt voor mensen met een beperking vanzelfsprekender om te sporten of bewegen.

- VWS wil één landelijk loket voor sporthulpmiddelen oprichten. VWS werkt hiervoor samen met het Fonds Gehandicaptensport en de Esther Vergeer Foundation.
- VWS en de uitvoeringspartners laten zoveel mogelijk gemeenten aansluiten op een nog vast te stellen 'modelbeleid sporthulpmiddelen'. Het vaststellen gebeurt door VNG in samenwerking met Vereniging Sport en Gemeenten *(VSG)* en VWS. Zodat mensen zoveel mogelijk op eenzelfde manier hulpmiddelen krijgen.
- Er wordt onderzoek gedaan naar de gemiddelde prijzen van sporthulpmiddelen. Zo geven we inzicht in de kosten van een sporthulpmiddel.
- In het kader van de Zvw is door veldpartijen een specificatie van de regelgeving gemaakt. Dit is een kwaliteitsinstrument dat ingediend gaat worden voor opname in het Register van het Zorginstituut. VWS samen met de uitvoeringspartners maakt een communicatieplan om zorgverzekeraars te informeren over de werkwijze.
- Ook wordt onderzocht hoe het proces verbeterd kan worden rondom het verstrekken van topsporthulpmiddelen

Tijdspad	2025- 2028
Uitvoering	VWS, gemeenten, zorgverzekeraars, Fonds Gehandicaptensport en de Esther Vergeer Foundation.
Draagt bij aan doelstelling	• Thuis en wonen, doelstelling 5 • Gezondheid en ondersteuning, doelstelling 7 • Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen, doelstelling 1

3.4.2 Juiste ondersteuning van naasten en mantelzorgers

Wat doen we al?

- Mantelzorgagenda 2023-2026. De voorstellen hieronder hangen samen met, en vormen een uitbreiding op de acties die al worden uitgevoerd binnen de mantelzorgagenda.
  De Mantelzorgagenda 2023-2026 bestaat uit 3 actielijnen:
  1) de erkende positie van de mantelzorger,
  2) de verbinding en samenwerking met het netwerk van de mantelzorger en
  3) de individuele ondersteuning, gevarieerd en op maat. De acties hieronder sluiten specifiek aan bij de twee laatste actielijnen.

Maatregel 1: VWS stimuleert de doorontwikkeling van het aanbod logeerzorg vanuit de Wmo, de Jeugdwet en de Wlz, juist voor de groep mensen met een beperking met een complexe zorgvraag

VWS, VNG en ZN komen met elkaar tot afspraken over respijt- en logeerzorg, in samenhang met de afspraken uit het hoofdlijnenakkoord ouderenzorg. De ambitie is om tot een regionaal passend, domeinoverstijgend aanbod logeerzorg te komen. De exacte invulling van de aanpak wordt besproken met de andere betrokkenen. Er kan gedacht worden aan de volgende fasering:

- Fase 1a: Onderzoek naar logeerzorg en definitie gebruikelijke zorg
  - Kostprijsonderzoek logeerzorg in Wmo, Jeugdwet en Wlz
  - Onderzoek naar behoeften en knelpunten in het aanbod
  - Onderzoeken of men kan komen tot een definitie van gebruikelijke zorg
- Fase 1b: Informeren gemeenten en mantelzorgers
  - Vergroten bekendheid en waarde logeer- en respijtzorg bij gemeenten
  - Informeren van mantelzorgers over de mogelijkheden en beschikbaarheid van logeer- en respijtzorg
- Fase 2: Nader te bepalen vervolgstappen
  - Mogelijk formuleren landelijke richtlijnen voor kostprijzen logeerzorg
  - Mogelijke opvolging onderzoek knelpunten met brancheorganisaties en aanbieders
  - Mogelijke opvolging uitkomsten verkenningen definiëring gebruikelijke zorg
- Fase 3: Er worden mogelijkheden uitgewerkt voor de Wet DOS/SPUK DOS

Tijdspad	• Fase 1a: Q3 2025- Q2 2026 • Fase 1b: Q3 2025- Q4 2026 • Fase 2: Q3 en Q4 2026 • Fase 3: vanaf Q1 2026
Uitvoering	VWS, VNG, gemeenten, onderzoeksbureau(s), zorgaanbieders, cliëntenorganisaties, zorgkantoren, NZA
Draagt bij aan doelstelling	Gezondheid en ondersteuning, doelstelling 6

Maatregel 2: VWS stimuleert goede samenwerking tussen informeel netwerk en professionele zorgverleners

- We verkennen de opzet van lerende praktijken door de landelijke kennisinstituten die binnen de zorg actief zijn. Deze omvatten goede voorbeelden en andere relevante informatie over samenwerking tussen formele zorgverleners en het informele netwerk, waarbij bestaande (sectoroverstijgende) kennis zoveel mogelijk wordt gebundeld, en in samenhang gepresenteerd.
- Vanaf 2025 worden een aantal kennisproducten ontwikkeld gericht op het verbeteren van de samenwerking tussen formele zorgverleners en het informele netwerk, die mogelijk een plek kunnen krijgen in deze lerende praktijken.
- Het werken aan meer aandacht voor de samenwerking met het informele netwerk bij de opleidingen verpleegkunde en social work en bij paramedische studies, samen met de coalitie-partners van de mantelzorgagenda en het lectorenplatform informele zorg. Dit doen we onder andere door bestaande kennisplatformen gericht op onderwijsprofessionals te verbeteren en eventueel samen te voegen, waardoor relevante kennis toegankelijker en makkelijk vindbaar wordt voor die professionals. Daarnaast werken we aanvullende aandacht binnen het onderwijs voor de rol van het informele netwerk via bijvoorbeeld lesbrieven of lesmodules.

Tijdspad	• 2025: verkenning lerende praktijken met zorginstituten; verkenning en voorbereiding van de acties met betrekking tot het creëren van meer aandacht voor het informele netwerk in het onderwijs • 2026: start en doorontwikkeling lerende praktijken; uitvoeren van de acties die betrekking hebben op het verstevigen van de plek van het thema samenwerking met het informele netwerk in het onderwijs.
Uitvoering	VWS, VGN, Vilans, Movisie, NJI, coalitiepartners mantelzorg-agenda, lectorenplatform informele zorg
Draagt bij aan doelstelling	Gezondheid en ondersteuning, doelstelling 1 en 6

3.4.3 Overgangen zorg en ondersteuning voor jeugdigen en volwassenen

Wat doen we al?

- Vanuit de Toekomstagenda Zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking werken we aan verbetering van de kwaliteit en bekendheid van cliëntondersteuning en versoepelen van de overgang van Wmo2015 naar Wlz cliëntondersteuning.
- Verder zijn we bezig met een actieonderzoek onder sociaal professionals en toegangsmedewerkers bij gemeenten. Daarmee ontwikkelen we handvatten en zorgen we voor de juiste kennis. Zodat mensen met een beperking de juiste zorg en ondersteuning krijgen.
- Er zijn daarnaast verschillende trajecten die bijdragen aan de doelstellingen van de nationale strategie VN-verdrag Handicap, waarmee de verbinding wordt gezocht. Het gaat om de volgende trajecten:
  - De mogelijke inrichting van een Staatscommissie die onderzoek doet naar en met voorstellen komt voor een toekomstbestendige en weerbare inrichting van het zorgstelsel in Nederland
  - Het traject dat onderzoekt waar zorgwetten beter op elkaar kunnen worden afgestemd. Of zorgwetten samen te voegen als is aangetoond dat het goedkoper en efficiënter kan.
  - Werkwijze en *handreiking verlengde toekenning Zvw-PGB*.
  - De gesprekken die gevoerd worden in verband met de Meerjarenagenda Wmo2015 en het houdbaarheidsonderzoek naar de Wmo2015. De huidige praktijk wordt in kaart gebracht, goede voorbeelden worden gedeeld en daar waar nodig wordt gewerkt aan verbetering.
  - Verkenning nieuw financieringsmodel voor de Wmo2015.
  - Wet Domeinoverstijgende samenwerking om de samenwerking tussen gemeenten, zorgkantoren en zorgverzekeraars te stimuleren.
  - Hervormingsagenda Jeugd waaronder het richting gevend kader, het convenant en de werkpakketten lokale teams.
  - Inclusiepact Sneller onbeperkt meedoen, gericht op het stimuleren van sociale revalidatiemogelijkheden. Waarbij aandacht is voor alle aspecten van het leven, zoals wonen, werken, sport en sociale relaties.

Maatregel 1: VWS, VNG en ZN onderzoeken de mogelijkheden voor onafhankelijke domeinoverstijgende cliëntondersteuning

We brengen in kaart hoe onafhankelijke cliëntondersteuning meer domeinoverstijgend vormgegeven en uitgevoerd kan worden.

- Domeinoverstijgende cliëntondersteuning betekent dat de ondersteuning is georganiseerd over de verschillende wetten heen. Maar ook over de verschillende levensdomeinen heen, zoals zorg, onderwijs, wonen, werk en inkomen.
- Hiermee zorgen we ervoor dat cliëntondersteuners integrale en levensbrede ondersteuning kunnen bieden en hierdoor beter kunnen aansluiten bij de behoefte van degene die cliëntondersteuning ontvangt.

We doen dit door:
- een maatschappelijke kosten- batenanalyse *(MKBA)* uit te voeren om inzicht te krijgen in hoe de huidige cliëntondersteuning functioneert.
- de benodigde kwaliteitseisen en taken te verkennen om de functie goed uit te voeren.
- een plan van aanpak te maken naar aanleiding van de opbrengsten:
  - Welke (landelijke) structuur nodig is om dit in te richten
  - Financiële consequenties
  - Juridische consequenties
  - Eventueel het inzetten van pilots: op basis van de resultaten van afgeronde pilots en lopende pilots wordt de afweging gemaakt of nieuwe pilots nodig zijn of niet.
- acties uit het plan van aanpak mogelijk in gang zetten onder voorbehoud van financiële middelen, inclusief een wetswijziging indien nodig.

Tijdspad	• 2025: uitvoering MKBA en verkenning. • 2026: opstellen plan van aanpak en op basis daarvan bepalen of en hoe we verder gaan. Als er pilots nodig zijn, worden de voorbereidingen onder voorbehoud van financiële middelen hiervoor in gang gezet. Als er een alternatieve route mogelijk is, zullen hiervoor de voorbereidingen getroffen worden. • 2027: afhankelijk van het plan van aanpak en vervolgkeuzes zal mogelijk gestart worden met de pilots of wordt de alternatieve route verder in gang gezet.
Uitvoering	VWS, VNG, ZN en de werkgroep cliëntondersteuning (van de Toekomstagenda zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking)
Draagt bij aan doelstelling	Gezondheid en ondersteuning, doelstelling 2 en 4

Maatregel 2: VWS en VNG ontwikkelen werkpakketten voor passende toegang, omgang, zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking

Het ministerie van VWS en VNG ondersteunen gemeenten met (praktijk)kennis en praktische hulpmiddelen om de toegang, zorg en ondersteuning beter aan te laten sluiten bij mensen met een beperking en hun naasten. Aanvullend en aansluitend op de werkpakketten '*Stevige Lokale Teams*' vanuit de Hervormingsagenda Jeugd. Zo'n werkpakket is een soort richtlijn voor professionals met relevante kennis en interventies ten aanzien van mensen met een beperking.

We doen dit door:
- werkpakketten te ontwikkelen bestaande uit een kennisgedeelte en praktijk. Door bestaande kennis, hulpmiddelen en voorbeelden uit de praktijk te verzamelen. Als het nodig is ontwikkelen we extra kennis/handvatten.
- de werkpakketten te testen onder gemeenten. En passen deze daarop aan.
- adviseurs in te zetten voor de verspreiding en implementatie van de werkpakketten.
- samen met de VNG een communicatiestrategie op te stellen voor de verspreiding van de werkpakketten. Bijvoorbeeld door onder andere een lerend netwerk op te stellen als dit wenselijk is.

Tijdspad	• 2025 starten met bundelen van kennis en praktijkvoorbeelden voor de werkpakketten. • 2026 start met de ontwikkeling en het testen van de werkpakketten. En op basis van deze ervaringen worden de werkpakketten waar nodig aangepast. Vanuit VNG worden er adviseurs ingezet en een communicatiestrategie uitgevoerd om het breed uit te rollen.
Uitvoering	VWS, VNG en gemeenten, cliëntenorganisaties en mensen met een beperking, kennisinstituten Movisie, NJI en Vilans
Draagt bij aan doelstelling	Gezondheid en ondersteuning, doelstelling 2 en 5

Maatregel 3: VWS, VNG en ZN verbeteren de continuïteit van zorg of ondersteuning bij verhuizing of overgang naar een andere wet

We verbeteren de continuïteit van zorg bij verhuizing of overgang naar een andere wet door tijdige of doorlopende beschikkingen te stimuleren.

We doen dit door:
1. verkennende gesprekken te voeren met VNG, ZN en mensen met een beperking rond knelpunten bij overbruggingszorg rond de Wmo2015 en Wlz. En hoe we dit in de praktijk kunnen verbeteren.
2. de mogelijkheden te verkennen om de indicatie eerder aan te vragen of te behouden bij verhuizing *(Wmo2015)* en mensen hierover te informeren
   - We geven meer bekendheid aan de mogelijkheden om voor verhuizing een Wmo voorziening aan te vragen.
   - We halen goede voorbeelden op bij gemeenten en delen deze.
   - We verkennen knelpunten/bezwaren rond het (tijdelijk) overnemen van een indicatie vanuit een andere gemeente. En nemen deze waar mogelijk weg.
   - beleidskeuzes en eventuele wetswijziging in kaart te brengen op basis van eerdere onderzoeken/signalen rond overgang van de Jeugdwet naar de Wmo2015 en Wlz of Zvw.

Tijdspad	In 2025 starten we met de acties a en b. Na vaststelling van de werkagenda volgen mogelijke vervolgacties op de beleidskeuzes rond de overgang Jeugdwet-Wmo2015, Wlz en Zvw (actie c), inclusief tijdspad.
Uitvoering	VWS, VNG en gemeenten, ZN, zorgkantoren en zorgverzekeraars, VGN en zorg- en jeugdhulpaanbieders, NJR, cliëntenorganisaties en mensen met een beperking en hun naasten
Draagt bij aan doelstelling	• Thuis en Wonen, doelstelling 3 • Gezondheid en ondersteuning, doelstelling 2

Maatregel 4: VWS versoepelt de overgang van medische kindzorg naar volwassenzorg (18-/18+)

We versoepelen de overgang van zorg wanneer kinderen met een ernstige ziekte of beperking 18 jaar worden. Zodat jongvolwassenen en hun ouders of verzorgers betere zorg en ondersteuning ervaren.

- We analyseren waarom bestaande acties nog niet tot verbetering leiden. We leveren een overzicht op van de bekende knelpunten op basis van de input van kenniscentra, professionals en ouders/kinderen.
- We brengen goede praktijkvoorbeelden in beeld.
- Gedurende het proces komen we goede initiatieven tegen die we verspreiden. Denk hierbij aan een e-learning over kinderen met een intensieve zorgvraag voor Wmo-consulenten of het initiatief om ouders en kinderen een rol te geven in de opleiding van medisch personeel.
- We ontwerpen mogelijke oplossingen. Op basis van de goede voorbeelden kijken we hoe deze manier van werken op meerdere plekken mogelijk gemaakt kan worden.
- We testen deze ontwerpen met een groep ouders en professionals in de tweede helft van 2025.
- We geven een advies voor vervolgtraject. Alle verbeterpunten bundelen we hierbij in een advies om verder mee aan de slag te gaan in 2026.

Tijdspad	• 2025: project gestart, oplevering van het overzicht van knelpunten, verspreiding van goede voorbeelden en initiatieven. • 2026: Afhankelijk van vervolgkeuzes mogelijk vervolgacties uitvoeren op basis van het advies.
Uitvoering	VWS, ouders en ervaringsdeskundigen en kenniscentra zorgorganisaties
Draagt bij aan doelstelling	Gezondheid en ondersteuning, doelstelling 2 en 4

Maatregel 5: VWS, VNG en ZN zetten in op passende indicaties en beschikkingen qua looptijd in alle zorgwetten

We spannen ons in om belemmeringen weg te nemen, zodat mensen met een beperking, chronische aandoening of psychische problemen passende indicaties of beschikkingen krijgen die aansluiten bij hun situatie. Ongeacht uit welke wet de ondersteuning komt. Zo willen we onnodige herindicaties voorkomen bij mensen met een levenslange beperking, chronische aandoening of psychische problematiek.

- We maken inzichtelijk hoeveel gemeenten al werken met het toekennen van een lange(re) beschikkingsduur op grond van de Wmo2015 en Jeugdwet.
- We maken een plan van aanpak en voeren deze gericht uit om gemeenten, die in mindere mate of (nog) geen beschikkingen met een lange(re) looptijd afgeven, indien de situatie daarom vraagt, te ondersteunen en stimuleren dat wel te doen. Bijvoorbeeld door een brief te sturen naar gemeenten om de *handreiking* te verspreiden. En adviseurs in te zetten om het aan te jagen.
- We benadrukken in de toelichting van nieuwe wetstrajecten of -wijzigingen dat gemeenten een passende beschikkingsduur in de Wmo2015 en Jeugdwet hanteren. Dus lang(er) als dat passend is.
- We activeren partijen en we maken verdere verbeterafspraken, zodat zoveel mogelijk budgethouders met een Zvw-pgb en een chronische en stabiele zorgvraag hiervan kunnen profiteren. Een verlengde toekenning voor dit type zorgvraag is de standaard mits er voldaan wordt aan de voorwaarden zoals beschreven in de handreiking verlengde toekenning. De handreiking wordt breder bekend gemaakt via de kanalen van betrokken partijen.
- In de Wlz worden al levenslange indicaties afgegeven door het Centrum Indicatiestelling Zorg *(CIZ)*. Soms is de zorgvraag van een cliënt zo complex, dat aanvullende zorg nodig is boven op de zorg binnen het zorgprofiel. Dan kan in samenspraak met een zorgkantoor meerzorg worden toegekend. In principe is meerzorg tijdelijk, totdat de zorg weer op het niveau is dat deze weer in het zorgprofiel past. Om deze reden wordt meerzorg voor maximaal 3 jaar toegewezen.
  In deze uitzonderlijke gevallen kan het zo zijn dat meerzorg (wederom) verlengd moet worden. Samen met ZN/zorgkantoren verkennen we hoe we dit maatwerk in de praktijk het beste kunnen vormgeven voor de cliënt. Dat doen we binnen de kaders van wet- en regelgeving en met oog voor voldoende mogelijkheden voor zorgkantoren om te (blijven) sturen op doelmatige inzet.

Tijdspad	• 2025: inzicht in hoeveel gemeenten werken met lange(re) beschikkingsduur. Plan van aanpak met de VNG klaar om uitgevoerd te worden. • 2026 Acties naar aanleiding van de verkenning rond Zvw-pgb en meerzorg pgb worden onder voorbehoud van vervolgkeuzes en financiële middelen verder geïmplementeerd.
Uitvoering	VNG en gemeenten, ZN, zorgkantoren en zorgverzekeraars, cliëntenorganisaties en mensen met een beperking en hun naasten
Draagt bij aan doelstelling	Gezondheid en ondersteuning, doelstelling 2 en 4

3.4.4 Altijd de juiste deur

Wat doen we al?

- Regelhulp.nl is de website met algemene informatie vanuit de Rijksoverheid over zorg en ondersteuning.
- Vanuit het 'altijd de juiste deur'-principe werkt BZK via het Inrichten van overheidsbrede loketten aan overheidsbrede toegang tot publieke dienstverlening. Het zou niet moeten uitmaken bij welke instantie of organisatie iemand aanklopt, de overheid werkt collectief aan de oplossing vanuit de beleving van mensen, ongeacht hoe de overheid zelf is georganiseerd. Zorg en ondersteuning is op dit moment nog geen onderdeel van de overheidsbrede loketten.

Maatregel 1: VWS ontwikkelt één digitaal informatiepunt

We ontwikkelen één goed bekend, toegankelijk digitaal informatiepunt. Mensen met een beperking en professionals hebben toegang tot actuele, betrouwbare en begrijpelijke informatie en weten beter waar ze in hun situatie een aanvraag voor zorg en ondersteuning kunnen doen.

Hoe doen we dit?

- Ervaringsdeskundigen en professionals inzetten om informatie vraaggericht te maken en beter aan te laten sluiten op de levenssituatie van mensen met een beperking;
- Doorontwikkelen Regelhulp.nl. Verbeteren en vernieuwen van bestaande informatie en dat vervolgens bundelen in 1 informatiepunt;
- Verbinding leggen naar de trajecten van AZ (publieksinformatie), BZK (loketfunctie van de overheid) en initiatieven als Het juiste loket;
- Publiekscommunicatie voor bekend maken van het informatiepunt onder de doelgroep mensen met een beperking;
- Verkennen ontwikkeling AI-tool voor professionals bij uitvoeringsorganisaties en gemeenten en mensen met een beperking.

Tijdspad	• 2025: uitwerken wat nodig is voor het realiseren van het informatiepunt. • 2026: programma van eisen opstellen, verbinding leggen met lopende trajecten met ervaringsdeskundigen (onder meer via Ieder(in), Juiste Loket). • 2027: Onder voorbehoud van financiële middelen lanceren we en geven we er breed bekendheid aan. • Vanaf 2028-2030 onder voorbehoud van financiële middelen mogelijke monitoring en verbetering op basis van gebruikerservaringen.
Uitvoering	VWS, BZK/AZ, VNG en gemeenten, partijen betrokken bij het Juiste Loket (Per Saldo en IederIn) en (klankbordgroep van) ervaringsdeskundigen
Draagt bij aan doelstelling	Gezondheid en ondersteuning, doelstelling 4 en 5

Maatregel 2: VWS stimuleert vroegtijdig en integraal samenwerken

- We gaan in enkele gemeenten aan de hand van actieonderzoek beproeven hoe overheidsinstanties, gemeenten en zorgpartijen aan de hand van het "altijd de juiste deur"-principe samen kunnen werken. De betrokken partijen bekijken de hulpvragen van mensen integraal, zodat mensen in één keer goed geholpen zijn. Hiertoe maken partijen samenwerkingsafspraken rekening houdend met regelgeving, uitvoerbaarheid en de rol en verantwoordelijkheden die partijen hebben. We halen op wat goed werkt en wat ervoor nodig is om deze werkwijze ook in andere gemeenten in te voeren. Daar wordt ook gekeken of en hoe mogelijke knelpunten in gegevensdeling kunnen worden weggenomen.
- We zorgen in deze gemeenten dat mensen waar ze ook aankloppen met hun hulpvraag, altijd goed worden geholpen of warm worden doorverwezen. We verbeteren de samenwerking tussen de verschillende partijen die mensen met een beperking nodig hebben. We maken afspraken over dienstverlening en de verantwoordelijkheid die organisaties die een publieke dienst leveren hebben om ervoor te zorgen dat iemand goed wordt geholpen.
- We maken hiervoor gebruik van de werkwijze en uitgangspunten van het programma Inrichten overheidsbrede loketten *(BZK)*. We zorgen dat zorgpartijen (bijvoorbeeld Wmo-loketten of lokale teams bij gemeenten, zorgverzekeraars, zorgkantoren en het CIZ) deze werkwijze omarmen.

Tijdspad	• 2025: Het voornemen is om in een aantal gemeenten 'overheidsbrede loketten' inclusief de zorgpartijen te gaan beproeven. • 2026: Indien kansrijk op basis van ervaringen opschalen van de werkwijze naar een groeiende groep gemeenten.
Uitvoering	VWS, BZK (en uitvoerders verbonden aan het programma Inrichten overheidsbrede loketten), VNG/gemeenten, ZN (zorgverzekeraars en zorgkantoren), het CIZ, en (een klankbordgroep van) mensen met een beperking en cliëntenorganisaties zoals Per Saldo.
Draagt bij aan doelstelling	Gezondheid en ondersteuning, doelstelling 2, 4 en 5

3.4.5 Digitale toegankelijkheid in de zorg

Maatregel 1: VWS verkent de mogelijkheden om de eisen uit de Europese Toegankelijkheidsrichtlijn ook voor de zorgsector te laten gelden

Voor zorgwebsites en -apps zijn er geen verplichtingen voor de digitale toegankelijkheid. Deze verplichtingen zijn er wel voor bedrijven (via de Europese toegankelijkheidsrichtlijn) en overheden (via het Besluit digitale toegankelijkheid overheden).

VWS onderzoekt of ook voor de zorgsector toegankelijkheidsvoorschriften kunnen gaan gelden.

Tijdspad	• 2025/2026: onderzoek • 2027: mogelijke vervolgacties onder voorbehoud van financiële middelen
Uitvoering	VWS
Draagt bij aan doelstelling	Gezondheid en ondersteuning, doelstelling 4

3.4.6 Inzicht in budget leefdomein gezondheid en ondersteuning

De meeste maatregelen zijn gedekt vanuit het lopende beleid of er zijn geen aanvullende middelen voor nodig. Zo helpt het ministerie van VWS bijvoorbeeld mensen met een beperking om te sporten en te bewegen door duidelijk te maken waar zij sporthulpmiddelen kunnen krijgen. Hiervoor is reeds € 750.000 per jaar beschikbaar.

3.5 Vervoer en Mobiliteit

Doelstellingen 2040

1. Mensen met een beperking kunnen zich vrij en zelfstandig verplaatsen van A naar B. Ook als zij jonge kinderen hebben. Er is toegankelijke reisinformatie beschikbaar. Openbaar vervoer is toegankelijk of er is een passend alternatief beschikbaar.
2. De publieke ruimte is toegankelijk voor voetgangers, rolstoelgebruikers en fietsers met een beperking.
3. Hulpmiddelen en ondersteuning die nodig zijn om vrij en zelfstandig van A naar B te verplaatsen, zijn beschikbaar.

3.5.1 Toegankelijk openbaar vervoer

Wat loopt er al?

Het doel is om het openbaar vervoer voor iedereen toegankelijk te maken voor 2040. Dit is vastgelegd in het Toekomstbeeld OV. We werken hieraan op verschillende manieren.

- Voor de treinstations: sinds 2006 via het Implementatieplan Toegankelijkheid stations. Met dit plan wordt in totaal ongeveer € 550 mln. geïnvesteerd in betere toegankelijkheid van stations. Ruim 90% van de treinstations in Nederland is inmiddels toegankelijk gemaakt. Doelstelling is dat in 2030 bijna 100% van de treinstations toegankelijk is.
- Voor de treinen geldt dat per eind 2023 al het NS-sprintermaterieel toegankelijk is. Voor regionale treinen geldt dat deze al beschikken over een toegankelijke instap. Inmiddels rijden de eerste treinen van de Intercity Nieuwe Generatie. Hierna wordt de toegankelijke dubbeldekker (Dubbel Dekker Nieuwe Generatie) geïntroduceerd. Gaandeweg krijgt een steeds groter deel van het treinvervoer een zelfstandige instap.
- Deze inspanningen vloeien onder andere voort uit internationale verdragen, Europese en nationale wet- en regelgeving en (interdepartementale) beleidsprogramma's om reizen met het openbaar vervoer voor mensen met een beperking te verbeteren. Zo zijn sinds 2011 en 2012 het Besluit en de Regeling toegankelijkheid van het openbaar vervoer van kracht.
- IenW geeft onder andere met het Bestuursakkoord toegankelijkheid openbaar vervoer 2022-2032 verder invulling aan de ambitie om de toegankelijkheid van het openbaar vervoer te vergroten.
  Het Bestuursakkoord is ondertekend door:
  – staatssecretaris van IenW;
  – decentrale ov-autoriteiten (provincies en metropoolregio's);
  – ProRail, en
  – de vervoerders.
  Dat akkoord bevat talloze afspraken over hoe het openbaar vervoer verder toegankelijk wordt gemaakt. Veel maatregelen in deze werkagenda worden uitgevoerd, omdat daarover al afspraken zijn gemaakt in het Bestuursakkoord. Om duidelijk te maken wat er met de opgehaalde gewenste maatregelen gebeurt, zijn ze toch opgenomen in de werkagenda.

De maatregelen 1, 3 en 5 t/m 7 zijn inspanningen vanuit het Bestuursakkoord en lopen al.
Maatregel 2 en 4 zijn daar aanvullend op.

Maatregel 1: IenW, decentrale ov-autoriteiten, ProRail en vervoerders verbeteren de fysieke toegankelijkheid van het openbaar vervoer

Werken aan structurele verbeteringen in de fysieke toegankelijkheid van alle vormen van openbaar vervoer. Zodat mensen met zowel fysieke als mentale beperkingen volwaardig kunnen deelnemen aan het reizen, met voldoende rolstoelplekken en aangepaste voorzieningen.

Tijdspad	• De laatste treinstations worden vóór 2030 toegankelijk gemaakt. Voor het treinmaterieel (inclusief toiletten) gebeurt dit in fasen, bij de vervanging van materieel of inbouw van voorzieningen tijdens gepland onderhoud (zie boven). Hetzelfde geldt voor trammaterieel. Lijnbussen en metro zijn al zo goed als volledig toegankelijk. • Het toegankelijk maken van alle resterende bus- en tramhaltes duurt nog tot ongeveer 2040. Dit wordt onder andere ingevuld via afspraken in het Bestuursakkoord over het verder toegankelijk maken van bus- en tramhaltes (*art. 9*).
Uitvoering	Alle betrokken partijen bij het Bestuursakkoord
Draagt bij aan doelstelling	Vervoer en mobiliteit, doelstelling 1

Maatregel 2: IenW onderzoekt samen met onder andere decentrale ov-autoriteiten en vervoerders welke toegankelijkheidsdata wordt gemist in de reisinformatie

Mensen met een beperking hebben gevraagd een centraal informatiepunt te ontwikkelen dat alle vormen van vervoer en informatievoorziening voor mensen met een beperking samenbrengt. Waardoor zij gemakkelijk toegang hebben tot actuele, overzichtelijke en begrijpelijke reisinformatie.

Er bestaan al veel online reisplanners waar het mogelijk is om een reis te plannen die rekening houdt met de toegankelijkheid van haltes, stations, voertuigen en de aanwezigheid van geleidelijnen. Enkele voorbeelden: In de reisplanner ov9292 kan de reiziger de optie “toegankelijkheid” kiezen. Hiermee krijgt de reiziger een advies voor een toegankelijke reis voor trein, bus, tram en metro. In de reisplanner van de NS bestaat deze mogelijkheid ook en wordt er bijvoorbeeld informatie gegeven over uitstapzijde van de trein. Op de website van ProRail is verder specifieke informatie te vinden over de toegankelijkheid van treinstations. Verschillende vervoerders vermelden daarnaast op hun website welke haltes toegankelijk zijn (op basis van het landelijke Centraal Haltebestand). In het Bestuursakkoord *(art. 6)* zijn afspraken gemaakt over toegankelijkheid van reisinformatie en reisinformatie over toegankelijke reizen.

IenW gaat met stakeholders in gesprek om na te gaan welke toegankelijkheidsdata nog niet beschikbaar zijn en waaraan behoefte is om de informatievoorziening te verbeteren.

Tijdpad	2026-2030.
Uitvoering	Vervoerders, IenW, decentrale ov-autoriteiten
Draagt bij aan doelstelling	Vervoer en mobiliteit, doelstelling 1

Maatregel 3: Vervoerders verbeteren beschikbaarheid van reisassistentie

Treinvervoerders zorgen voor betrouwbare en gemakkelijk te regelen reisassistentie die flexibel is en beschikbaar blijft bij onverwachte vertragingen of wijzigingen in de reisroute. Sinds eind 2023 hebben alle stations reisassistentie waar NS stopt en die door ProRail toegankelijk zijn gemaakt. Er wordt verder gewerkt aan het beschikbaar maken van reisassistentie op alle treinstations waar niet NS maar andere vervoerders halteren *(zie ook Bestuursakkoord, artikel 17)*. Ook zijn er wensen om de regie op de reisassistentie in een ketenreis met meerdere treinvervoerders te realiseren *(zie maatregel 4)*.

Tijdspad	Eind 2025: reisassistentie beschikbaar op alle stations.
Uitvoering	Regionale treinvervoerders
Draagt bij aan doelstelling	Vervoer en mobiliteit, doelstelling 1

Maatregel 4: Regelen regie op de boeking van reisassistentie als iemand reist met verschillende treinvervoerders

Vanuit mensen met een beperking en hun belangenorganisaties is gevraagd om een maatregel gericht op meer regie op de reisassistentie tijdens een ketenreis per spoor. Door het boeken van reisassistentie voor reizen met meerdere treinvervoerders centraal te coördineren, hoeven reizigers die reizen met reisassistentie en die gebruik maken van meerdere treinvervoerders niet bij verschillende treinvervoerders reisassistentie aan te vragen maar kunnen zij dit in één keer doen.

In artikel 18 van de nieuwe Hoofdrailnet-concessie van NS is hierover een afspraak gemaakt. Vraagt een andere spoorvervoerder om regie te voeren op de boeking van reisassistentie aan NS en bestaat er hierover een overeenkomst met NS dan voert NS de regie over het boeken van reisassistentie voor reizen met de betreffende spoorvervoerder. De regionale spoorvervoerder blijft daarbij verantwoordelijk voor de feitelijke uitvoering, eventuele bijsturing en klachtenafhandeling van de reisassistentie.

NS kan de kosten voor het voeren van de eerder beschreven regie bij de betreffende spoorvervoerder in rekening brengen.

Tijdspad	2025-2030
Uitvoering	Treinvervoerders
Draagt bij aan doelstelling	Vervoer en mobiliteit, doelstelling 1

Maatregel 5: Vervoerders en provincies werken aan bewustwording en opleiding van reisassistenten en vervoerders

Mensen met een beperking hebben gevraagd om trainingsprogramma's te ontwikkelen en implementeren voor reisassistenten en vervoersmaatschappijen. Zodat zij beter uitgerust zijn om om te gaan met de diverse en specifieke behoeften van mensen met beperkingen.

Decentrale ov-autoriteiten en vervoerders doen dit op de volgende manieren:

- Ontwikkelen en implementeren van uitgebreide trainingsprogramma's voor reisassistenten en vervoersmaatschappijen. Daardoor weten zij beter hoe om te gaan met de diverse en specifieke behoeften van mensen met beperkingen.
- NS besteedt in de opleiding van haar personeel, dat in direct contact staat met de NS-reizigers, aandacht aan de wijze waarop dat personeel omgaat met NS-reizigers met een beperking.
- In het Bestuursakkoord *(art. 15)* is afgesproken dat het Rijk en decentrale ov-autoriteiten beschrijven hoe zij wensen dat het OV-personeel, dat in direct contact met de reiziger staat, omgaat met reizigers met een beperking. Uit ingediende uitvoeringsprogramma's waarin decentrale ov-autoriteiten moeten opnemen hoe zij de afspraken gaan uitvoeren uit het Bestuursakkoord toegankelijkheid OV 2022-2032, blijkt dat zij aandacht hebben voor bejegening.

Tijdspad	2022- 2032
Uitvoering	Vervoerders en decentrale ov-autoriteiten
Draagt bij aan doelstelling	Vervoer en mobiliteit, doelstelling 1

Maatregel 6: Gemeenten en vervoerders stimuleren deelname aan het OV door trainingen voor zelfstandig reizen

Zelfstandig reizen wordt gestimuleerd door het organiseren van trainingen en workshops om mensen met beperkingen te helpen bij het ontwikkelen van vaardigheden en vertrouwen om te reizen. Dit wordt gedaan met inzet van ervaringsdeskundigen die praktische tips en inspiratie kunnen bieden. De trainingen zijn fysiek en digitaal.

In het Bestuursakkoord *(art. 16)* zijn daarover afspraken gemaakt. IenW heeft in 2023 een subsidie van € 1,5 mln. beschikbaar gesteld aan gemeenten voor het aanstellen van OV-ambassadeurs.

In diverse regio's zijn er allerlei subsidies om mensen met een beperking zelfstandig te leren reizen. Zoals in Flevoland, provincie Utrecht, de metropoolregio's Rotterdam-Den Haag en Amsterdam. NS heeft het TreinTrainPakket ontwikkeld. Met dit pakket kunnen scholieren met een licht verstandelijke beperking op VSO-scholen oefenen om met de trein te reizen. Vanwege succes in de afgelopen jaren zal NS dit ook in 2026 blijven aanbieden.

Tijdspad	Loopt tot 2032
Uitvoering	Gemeentes en vervoerders
Draagt bij aan doelstelling	Vervoer en mobiliteit, doelstelling 1

Maatregel 7: Vervoerders en ProRail verkennen wat er aanvullend nodig is om reizigers te informeren als de essentiële toegankelijkheidsvoorzieningen defect zijn. Informatievoorziening over vertragingen en wijzigingen en actuele informatie over toegankelijkheid

In het Bestuursakkoord *(art. 14)* zijn afspraken gemaakt over hoe te handelen in geval van wegvallen en niet-functionerende essentiële toegankelijkheidsvoorzieningen. Daarin is onder andere afgesproken dat de partij die verantwoordelijk is voor de wegvallende of niet-functionerende essentiële toegankelijkheidsvoorziening dit zo spoedig mogelijk meldt, inclusief de duur van het herstel aan de relevante concessiehouders. Daarnaast is deze partij verantwoordelijk voor het regelen van een vervangende oplossing. Vervoerders verstrekken informatie over weggevallen en niet-functionerende essentiële toegankelijkheidsvoorzieningen zo spoedig mogelijk aan reizigers. Dat doen zij ongeacht of de toegankelijkheidsvoorziening zich bevindt in eigen beheer, wordt beheerd door ProRail of door een andere beheerder. In het geval van de concessie voor het Hoofdrailnet is al opgenomen dat NS-reizigers die stranden een vervangende oplossing wordt geboden. Strandt een reiziger met een beperking door een niet-functionerende essentiële toegankelijkheidsvoorziening van ProRail dan draagt ProRail er zorg voor dat een gestrande reiziger met een beperking een vervangende oplossing krijgt aangeboden. ProRail heeft in het kader van deze verantwoordelijkheid uitvoeringsafspraken met NS gemaakt.

Nu wordt wekelijks in de reisinformatie verwerkt welke liften een week of langer in storing zijn. Aanvullend daarop werkt ProRail nu aan het invoeren van een monitoringssysteem van liftstoringen voor actuele informatievoorziening. Hiermee worden reizigers sneller en nauwkeuriger geïnformeerd en kunnen zij hun reis indien nodig aanpassen.

Tijdspad	• 2025 Realiseren van een monitoringssysteem van liftstoringen voor actuele informatievoorzieningen. • Vanaf 2026: start verkenning IenW met stakeholders welke data wordt gemist.
Uitvoering	Vervoerders, ProRail en IenW
Draagt bij aan doelstelling	Vervoer en mobiliteit, doelstelling 1

3.5.2 Vervoer per fiets of auto

Maatregel 1: IenW en gemeenten onderzoeken of we kunnen zorgen voor duidelijke afspraken over ontheffingsstickers voor aangepaste fietsen

We onderzoeken of we kunnen zorgen voor ontheffingsstickers voor aangepaste fietsen voor:
- fiets parkeren, en
- rijden in voetgangersgebieden.

Ook onderzoeken we de geldigheid van de ontheffingsstickers buiten de eigen gemeenten.

Via het samenwerkingsverband met rijk, decentrale overheden en maatschappelijke organisaties, Tour de Force, kunnen we gemeenten snel benaderen en met ze afstemmen. Hiermee wordt draagvlak voor implementatie aan de voorkant geborgd bij de verantwoordelijke wegbeheerders.

Verschillende gemeenten hanteren ontheffingsstickers voor gebieden met een fietsparkeerverbod en/of voor speciale plekken in fietsenstallingen voor aangepaste fietsen (zoals driewielers) voor mensen met een beperking. De stickers zijn verschillend per gemeente en zijn niet geldig buiten de betreffende gemeente. Nog niet elke gemeente kent zo'n ontheffing.

Tijdspad	• In 2025 starten we met de inventarisatie onder gemeenten welke regelingen er zijn. En in hoeverre deze overeenkomst verschillend zijn. • In 2025 of 2026 kan dan gestart worden met aanbevelingen om de uitgaven en toepassing van ontheffingen te uniformeren.
Uitvoering	IenW en gemeenten
Draagt bij aan doelstelling	Vervoer en mobiliteit, doelstelling 3

Maatregel 2: CROW onderzoekt of in de ontwerprichtlijnen voor fietsinfrastructuur nog extra voorschriften nodig en mogelijk zijn om de toegankelijkheid voor mensen met een beperking te verbeteren

Bij toepassing van de huidige ontwerprichtlijnen voor fietsinfrastructuur zijn fietspaden in principe ook geschikt voor driewielers en andere aangepaste fietsen. In de praktijk ervaren mensen toch vaak belemmeringen op fietspaden. Reden om bij de aanpassing van de Ontwerpwijzer Fietsverkeer te kijken of er toch nog verbeteringen nodig zijn voor mensen met een beperking. Misschien is het daarnaast goed en nodig om een aparte publicatie te maken voor toegankelijke fietsinfrastructuur.

Tijdspad	In 2025 start het CROW met een grote aanpassing van de Ontwerpwijzer Fietsverkeer. De laatste versie is uit 2016. In 2026 wordt de nieuwe Ontwerpwijzer gepubliceerd.
Uitvoering	CROW, op aangeven van IenW
Draagt bij aan doelstelling	Vervoer en mobiliteit, doelstelling 1 en 2

3.5.3 Doelgroepenvervoer

Wat doen we al voor doelgroepenvervoer?

- Doelgroepenvervoer is bedoeld als alternatief voor mensen die niet (volledig) met het openbaar vervoer kunnen reizen. Nederland kent vele vormen van deze alternatieven. VWS is opdrachtgever van Valys. Dat is vervoer voor een sociaal of recreatief doel over langere afstanden (bovenregionaal) voor mensen met een mobiliteitsbeperking. Naast deze vormen van vervoer bestaan bijvoorbeeld ook zittend ziekenvervoer, leerlingenvervoer, vervoer van en naar dagbesteding of naar werk en sportvervoer.
- In de Verbeteragenda Doelgroepenvervoer werken VWS, IenW en OCW, VNG en veldpartijen samen aan verbeteringen voor alle vormen van doelgroepenvervoer. Ook leerlingenvervoer vormt hierin een cruciaal onderdeel. De verbeteragenda richt zich op ontschotten, aanbesteden, contractmanagement, toezicht, beschikbaarheid van chauffeurs, ondersteuning en verwachtingen van reizigers.
- De hierboven genoemde punten blijken beter te passen in een strategie die structureel voor verbeteringen kan zorgen. De inzet verschuift daarom naar het realiseren van een meer integraal vervoerssysteem dat voor (bijna) iedereen toegankelijk is. Dat noemen we publieke mobiliteit. Momenteel wordt verkend hoe dit tot uitvoering kan worden gebracht.

Wat doen we al voor leerlingenvervoer?

- Leerlingenvervoer is een specifieke vorm van doelgroepenvervoer, omdat het een belangrijke voorwaarde is voor (het recht op) toegankelijk onderwijs, ongeacht de gemeente waar de leerling woont of de school waar de leerling naartoe gaat. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het leerlingenvervoer ligt bij gemeenten. De Rijksoverheid heeft hier een aanjagende en stimulerende rol in. Voor goed leerlingenvervoer dienen de randvoorwaarden op orde te zijn: afspraken over maximale reistijden, inzet op continuïteit van chauffeurs, goede monitoring op verschillende niveaus, waarborgen van veiligheid, vervoer dat past bij de mogelijkheden van de leerling en participatie van leerlingen en hun ouders bij de vorming van het lokale beleid. Er wordt nog te vaak niet aan deze randvoorwaarden voldaan.
- Bovenstaande verbeterpunten worden meegenomen in de hierboven beschreven verbeteragenda doelgroepenvervoer, gericht op het optimaliseren van het doelgroepenvervoer. Leerlingenvervoer vormt hiervan een cruciaal onderdeel.
- Op de lange termijn werkt OCW samen met het onderwijsveld aan inclusief onderwijs *(zie 3.3 Onderwijs en ontwikkeling)*. Hiermee volgen zoveel mogelijk leerlingen thuis nabij onderwijs waardoor zij minder afhankelijk zullen zijn van leerlingenvervoer. Binnen inclusief onderwijs blijft leerlingenvervoer mogelijk voor leerlingen die naar specialistische voorzieningen gaan.

Maatregel 1: Verkenning betaalbaar en passend vervoer voor iedereen

Voor het betaalbaar houden van doelgroepenvervoer is de wens dat deze aansluiten bij tarieven die ook voor het OV gelden. Bij Valys is dat al het geval. Uit recent onderzoek van het Nibud blijkt dat dit ook vaak al het geval is bij Wmo-vervoer.

Voor passend vervoer wordt in de huidige contracten van doelgroepenvervoer al voorzien in passende voertuigen en chauffeurs. Hierbij kan maatwerk worden geboden. Er zijn grenzen aan wat geregeld kan worden. Doelgroepenvervoer is immers collectief deelvervoer als alternatief voor openbaar vervoer.

Belangrijk voor de toekomst is de inzet van het kabinet op publieke mobiliteit. VWS, IenW en OCW nemen samen met BZK en Financiën deel aan de stuurgroep voor de verkenning naar publieke mobiliteit. De verkenning richt zich op het onderzoeken van de mogelijkheden voor het inrichten van een integraal publiek mobiliteitssysteem; een systeem met daarin betaalbare, toegankelijke, beschikbare en betrouwbare publieke mobiliteit (ofwel: ‘inclusief openbaar vervoer’). Dit integrale publieke vervoerssysteem is voor iedereen toegankelijk en passend. Alleen in uitzonderingsgevallen is dan nog aanvullend passend vervoer nodig. Dit draagt bij aan de doelstelling dat iedereen mee kan doen in de maatschappij.

Tijdspad	De eerste verkenning verschijnt in 2025. Het vormt de basis voor vervolgstappen.
Uitvoering	Meerdere partijen, waaronder IenW, VWS, OCW, en andere relevante ministeries.
Draagt bij aan doelstelling	Vervoer en mobiliteit, doelstelling 1

Maatregel 2: VWS verkent wat het betekent om iets te doen aan het kilometerbudget

Het Valysvervoer is altijd bedoeld geweest als de ontbrekende schakel in de reis van de voordeur tot een treinstation en vice versa. Dat wordt ook wel een ketenreis genoemd. Door een ketenrit te boeken, wordt het voor reizigers van Valys mogelijk om veel meer kilometers te reizen. Zij kunnen dan door Valys naar het station of naar de bushalte worden gebracht, waardoor er minder kilometers van het kilometerbudget worden gebruikt.

Jaarlijks wordt de hoogte van het Persoonlijk Kilometerbudget *(PKB)* en het HoogPKB door VWS vastgesteld op basis van de (verwachte) ontwikkeling van het aantal reizigers die gebruik maken van Valys, het (verwachte) verbruik van de kilometerbudgetten en het beschikbare budget van VWS. Op dit moment wordt er meer uitgegeven aan Valys dan begroot. Daarbij maken lang niet alle Valys-reizigers hun kilometerbudget op. Dit betekent dat als alle Valys-reizigers hun kilometerbudget zouden opmaken er een nog groter tekort zou ontstaan.

Ten aanzien van Valys-vervoer vragen zowel gebruikers van Valys als de Tweede Kamer aandacht voor het aantal kilometers dat niet altijd toereikend is voor iedereen. Het opheffen van het maximum aantal kilometers kan tot problemen leiden in het Valys-vervoer, maar ook bij andere vormen van doelgroepenvervoer. Het is nadrukkelijk de intentie van VWS de motie hierover uit te voeren. Echter, alvorens een beslissing genomen kan worden over de uitvoering van de motie worden alle effecten vooraf goed in beeld gebracht zodat een beslissing tot de uitvoering van de motie vooraf wordt gegaan door een gedegen afweging van de te verwachten effecten. Eind 2025 worden de resultaten van dit onderzoek verwacht *(Kamerstukken II 2024/2025, 24170, nr. 331)*.

Tijdspad	• 2025: uitkomsten van het onderzoek worden eind 2025 opgeleverd. • 2026: mogelijk vervolgstappen zetten op basis van de uitkomsten van het onderzoek.
Uitvoering	VWS
Draagt bij aan doelstelling	Vervoer en mobiliteit, doelstelling 1

3.5.4 Inzicht in budget levensdomein vervoer en mobiliteit

Voor de uitvoering van het Bestuursakkoord heeft de Kamer 30 miljoen aan het Mobiliteitsfonds ter beschikking gesteld. Die middelen zijn niet voldoende om alle afspraken te verwezenlijken, in het bijzonder het toegankelijk maken van resterende bus- en tramhaltes. Bij brief d.d. 20 november 2023 aan de Kamer heeft de Staatssecretaris van IenW een doorrekening van enkele afspraken uit het Bestuursakkoord toegankelijkheid OV 2022-2032 aangeboden. In die brief is meegedeeld dat het een lange termijnopgave is om de resterende bus- en tramhaltes toegankelijk te maken en dat die opgave niet volledig binnen de termijn van het bestuursakkoord door de wegbeheerders (provincie en gemeente) kan worden gerealiseerd. Binnen de begroting van IenW zijn er geen mogelijkheden om dit te kunnen versnellen. Alle IenW-maatregelen sluiten aan op lopend beleid en zijn budgettair gedekt.

3.6 Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen

Doelstellingen 2040

1. Cultuur, media, sport en bewegen en recreatie zijn toegankelijk voor alle mensen. Zowel om het zelf te doen en maken als om het te ervaren.
2. Mensen met een beperking zijn zichtbaar vertegenwoordigd in cultuur, media en sport.

3.6.1 Toegankelijke cultuur en media en betere vertegenwoordiging van mensen met een beperking

Toegankelijkheid is een voorwaarde voor een inclusieve samenleving waarin iedereen volwaardig kan deelnemen aan cultuur en media, ongeacht fysieke, zintuiglijke of cognitieve beperkingen. Cultuur en media bieden mensen de ruimte om zich te ontwikkelen, zich uit te drukken en zich verbonden te voelen met de samenleving. Toch zijn er nog altijd drempels en vraagt het inspanning, samenwerking en bewustwording in de sector om deze obstakels structureel aan te pakken. Juist daarom is het belangrijk dat de sector, ondersteund door OCW, blijft investeren in duurzame oplossingen en blijft leren van goede voorbeelden.

Daarom zet OCW zich samen met de sector en medeoverheden in, om de komende vijf jaar de toegankelijkheid verder te vergroten. Voor de looptijd van deze werkagenda focust OCW op het volgende:
- We werken aan de verdere ontwikkeling van het Kennispunt Toegankelijke Cultuur.
- We starten een financiële regeling die het mogelijk maakt om toegankelijkheid en inclusie binnen de cultuur- en mediasector te vergroten.
- We scherpen waar nodig bestaande regels aan, zoals voor audiodescriptie.
- We bekijken hoe we de inzet op representatie kunnen stimuleren.

Ons einddoel is:
Iedereen kan voldoende meedoen met cultuur en media en voelt zich daarin zichtbaar vertegenwoordigd. De eerder aan de Tweede Kamer toegezegde nulmeting in 2023 naar de toegankelijkheid van de cultuursector draagt bij aan de monitoring van deze ambitie (*Kamerstukken II 2022/23, 36200, nr. 42*).

Wat doen we al?

Op het gebied van cultuur:
- Samen met belanghebbenden en ervaringsdeskundigen in de sector is de afgelopen jaren onderzocht hoe een Kennispunt Toegankelijke Cultuur vorm kan krijgen. Dit kennispunt moet de cultuursector handvatten bieden om met toegankelijkheid aan de slag te gaan.
- Toegankelijkheid van cultuur staat op de onderzoeksagenda. En wordt dus meegenomen in verschillende monitoringsonderzoeken. Ook houden we in de gaten hoe organisaties die subsidie van ons krijgen aandacht geven aan toegankelijkheid in hun jaarverslagen.
- Ook zijn er een aantal subsidies verleend aan initiatieven die toegankelijkheid in de cultuur- en mediasector bevorderen. Denk aan subsidies aan stichting HandicapNL voor toegankelijke festivals en aan stichting Possibilize voor het project Deaf Performers Unite.
- Er is een Code Diversiteit & Inclusie *(Code D&I)*. Deze draagt bij aan het toegankelijker maken van de cultuursector. Als culturele organisaties subsidie (geld) van de Rijksoverheid krijgen, worden zij op dit moment onder andere beoordeeld op toegankelijkheid en maatschappelijke betekenis. De Code D&I maakt onderdeel uit van dit criterium. Culturele- instellingen en organisaties wordt gevraagd deze Code (net als de andere twee codes: de Governance Code Cultuur en de Fair Practice Code) te onderschrijven. En uit te leggen wat zij doen om hun organisatie toegankelijker en inclusiever te maken. Deze code is niet verplicht. Wel wordt instellingen gevraagd hoe ze werken volgens de Code D&I. Ze mogen zelf bepalen hoe ze de Code D&I toepassen. Met organisaties die subsidie krijgen, bespreken wij elk jaar wat zij hebben gedaan op het gebied van toegankelijkheid en inclusie. Zo stimuleren we hen om toegankelijkheid en inclusie op verschillende manieren te bekijken. Een voorbeeld is: je krijgt meer bezoekers als je toegankelijk bent.

Op het gebied van media:
- In de Mediawet staan verschillende regels over de toegankelijkheid van het media-aanbod. Daarnaast zijn er prestatieafspraken gemaakt met de landelijke publieke omroep *(NPO)* over de toegankelijkheid van het aanbod.
- Het Commissariaat voor de Media onderzoekt de representatie van mensen met een beperking in de media en publiceert hierover.

Maatregel 1: OCW stimuleert bewustwording over toegankelijkheid door het kennispunt toegankelijke cultuur

Door meer bewustwording maken we ruimte voor mensen met een beperking. Zodat ook zij onderdeel zijn van en mee kunnen doen in de cultuursector.

Inzet:
- Het kennispunt toegankelijke cultuur wordt opgezet. Het kennispunt moet informatie, ondersteuning en samenwerking aanbieden, zodat culturele organisaties toegankelijk(er) en inclusiever worden en blijven. We voeren nu gesprekken met organisaties in de culturele sector waar dit Kennispunt mogelijk kan landen en verder wordt opgezet. Zie hiervoor de Kamerbrief over de rapportage en de implementatie voor het Kennispunt Toegankelijke Cultuur (*Kamerstukken II 2024/25, 24170, nr. 355*).

Tijdspad	De start van de implementatie van het kennispunt toegankelijkheid begint in 2025 en zal in ieder geval blijven gelden zolang de werkagenda loopt (tot en met 2030).
Uitvoering:	Cultuur: Code D&I, culturele organisaties.
Draagt bij aan doelstelling	Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen, doelstelling 1 en 2

Maatregel 2: OCW zorgt voor financiële ondersteuning (geld) voor toegankelijkheid en inclusie

OCW wil vanaf 2026 zorgen voor een subsidieregeling om daaraan bij te dragen. We onderzoeken nu hoe deze regeling vorm kan krijgen en wat de juiste plek is voor de uitvoering van de regeling.

De regeling moet er zo uit zien:
- Organisaties die zich bezighouden met toegankelijkheid en inclusie, waaronder toegankelijkheid voor mensen met een fysieke of cognitieve beperking, kunnen geld krijgen om samen met netwerken en platforms te zorgen voor een meer toegankelijke en inclusieve media- en cultuursector.
- Organisaties kunnen geld krijgen om bestaand aanbod en programmering toegankelijker en inclusiever te maken voor de bezoeker, waaronder mensen met een fysieke en cognitieve beperking. Op deze manier kan er een breder publiek bereikt worden en kunnen meer mensen genieten van media en cultuur.

Tijdspad	• 2025: ontwerpen regeling en onderzoeken wat de juiste plek voor de uitvoering van de regeling is. • 2026-2030: openstelling subsidieregeling.
Uitvoering	In de verkenning zal moeten blijken welke partij(en) geschikt zijn om de regelingen uit te voeren.
Draagt bij aan doelstelling	Cultuur, media, vrije tijd, sport en bewegen, doelstelling 1

Maatregel 3: OCW scherpt waar nodig de bestaande regels over toegankelijkheid aan (beleid) en maakt afspraken met media-instellingen

Toegankelijkheid is al onderdeel van de Mediawet 2008. In deze wet staat dat:
- het media-aanbod van publieke mediadiensten voor iedereen toegankelijk is.
- de NPO en commerciële media-instellingen elk jaar verslag moeten uitbrengen aan het Commissariaat voor de Media. In dit verslag geven de NPO en de commerciële media-instellingen aan welke maatregen ze nemen om de toegankelijkheid van audiovisueel media-aanbod voor personen met een beperking verder te ontwikkelen.
- Dat er regels kunnen worden gesteld over ondertiteling van televisieprogramma- ten behoeve van mensen met een auditieve beperking.

We maken nieuwe afspraken met de NPO. Bijvoorbeeld over:
- Een ondergrens en streefdoel voor audiodescriptie.
- Ondertiteling en aanbod voorzien van Nederlandse Gebarentaal.

We onderzoeken of er nieuwe regels moeten komen:
- Onder andere voor audiodescriptie. Dit doen we met betrokken partijen zoals het Commissariaat voor de Media. Een belangrijke basis hiervoor is het verslag van het Commissariaat voor de Media, dat hierboven al werd genoemd.

Tijdspad	Deze maatregel is al grotendeels onderdeel van ons lopend beleid, dit zetten wij voort in 2025 tot en met 2030. • Vanaf 2025: Mogelijk starten met of voorbereiden van aanvullende acties onder voorbehoud van financiële middelen.
Uitvoering	Commissariaat voor de Media, de NPO en andere media-instellingen.
Draagt bij aan doelstelling	Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen, doelstelling 1

Maatregel 4: OCW bekijkt hoe het de inzet op representatie kan stimuleren. Zo kunnen meer mensen, met onder andere een beperking, zichzelf vaker terugzien in het aanbod en binnen organisaties

- We onderzoeken wat er al gebeurt binnen de mediasector en wat mediapartijen kunnen betekenen voor een betere representatie in de sector. We kijken ook welke behoeften er leven. Daarna bepalen we hoe we de inzet vanuit de sector verder kunnen stimuleren. Denk bijvoorbeeld aan kennisdelen of ondersteuning bij het opzetten van netwerken en platforms.
- Het Commissariaat voor de Media blijft onderzoek doen naar de representatie van verschillende doelgroepen in het media-aanbod. Ook wordt binnenkort gestart met onderzoeken naar toegankelijkheid in de AV-sector en in de podiumkunstsector, zoals recentelijk is toegezegd aan de Kamer. (*Stand van zaken brief moties en toezeggingen cultuur*)
- OCW en VWS ondersteunen daarnaast een inclusiepact waarbij jonge mensen met een beperking worden opgeleid tot bijvoorbeeld acteur. Met als doel om acteurs met een beperking meer zichtbaar te maken en de instroom in de reguliere kunstvakopleidingen te versterken.

Uitvoering	OCW
Tijdspad	• 2025: verkenning om toegankelijkheid, diversiteit en inclusie in de mediasector te stimuleren. • 2026: mogelijk starten met de uitvoering van de acties die uit de verkenning komen onder voorbehoud van financiële middelen
Draagt bij aan doelstelling	Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen, doelstelling 2

Samenwerking

Toegankelijkheid is een onderwerp waar we nooit klaar mee zullen zijn en altijd onze aandacht zal hebben. Het realiseren van een toegankelijke culturele- en mediasector is geen opgave van OCW alleen. Het vraagt om de inzet, betrokkenheid en samenwerking van de hele culturele- en mediasector. Alleen samen met makers, culturele instellingen, gemeenten, provincies en ervaringsdeskundigen kan worden gebouwd aan een sector waarin iedereen zich welkom voelt. Daarom zorgt OCW ervoor dat beter wordt samengewerkt met deze partijen. Toegankelijkheid en inclusie zijn onderdeel van onze afspraken, die vastliggen in zogenoemde 'cultuurconvenanten'. Deze afspraken maken we elke 4 jaar met gemeenten en provincies. Vanaf 2029 willen we in de cultuurconvenanten verwijzen naar het VN-verdrag Handicap. Ook houden OCW en gemeenten rekening met het VN-verdrag Handicap in het cultuurbeleid van de Rijksoverheid en gemeenten. We maken beleid met als doel dat iedereen moet mee kunnen doen. Hierbij houden we niet alleen rekening met mensen met een beperking, maar met alle mensen uit onze samenleving. We sluiten nog beter aan op onderzoek over en monitoring op toegankelijkheid. Mist er informatie? Dan onderzoeken we welke informatie we nodig hebben. Gemeenten kunnen zelf regels maken als het gaat om cultuur. We moedigen ze aan en adviseren over het VN-verdrag Handicap in cultuurbeleid.

3.6.2 Toegankelijk sporten en bewegen

Het doel is dat meer mensen met een beperking volwaardig kunnen meedoen aan sport, zodat sporten voor hen in 2030 vanzelfsprekend is. Toch ervaren zij nog veel belemmeringen – financieel, sociaal en praktisch. Ook sluit het sportaanbod vaak niet aan bij hun behoeften. Dat beperkt hun deelname en heeft gevolgen voor gezondheid, welzijn en sociale inclusie.

De wekelijkse sportdeelname voor mensen met een beperking is gemiddeld 38% en voor mensen met een motorische handicap 21%. Het sportdeelnamecijfer voor iedereen van 12 jaar en ouder zonder handicap is 62%. Daar zit een groot verschil tussen. Deze opgave vraagt om een integrale aanpak, met structurele samenwerking tussen overheden, sportorganisaties en maatschappelijke partners.

Hieronder worden tien maatregelen beschreven. De maatregel over sporthulpmiddelen is te vinden in hoofdstuk Gezondheid en ondersteuning, onder Toegankelijke en beschikbare hulpmiddelen.

Wat doen we al?

- Op 14 december 2022 is het Sportakkoord II ondertekend. Hierin is speciale aandacht voor het versterken van een integrale sportaanpak voor mensen met een beperking en het toegankelijk maken van de sport. Er wordt ingezet op vier vormen van toegankelijkheid:
  - Financiële toegankelijkheid
  - Sociale toegankelijkheid
  - Praktische toegankelijkheid
  - Begeleiding naar en bij het sporten

- VWS ondersteunt programma's die het sportaanbod voor mensen met een beperking inzichtelijk en bereikbaar maken. Voorbeelden hiervan zijn het platform Uniek Sporten, Ongehoord en Zichtbaar Sportief.
- In 2024 is de strategie 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030' gestart. De strategie bestaat uit 8 pijlers:
  - Jeugdsport
  - Volwassenensport
  - Talentvolle Sporter
  - Innovatie
  - Classificatie
  - Randvoorwaarden
  - Netwerk
  - Internationaal

Op dit moment wordt gewerkt aan een uitvoeringsplan waarin per pijler staat beschreven welke acties uitgevoerd worden en door wie. Ruim 50 partijen werken samen aan dit plan. Het plan is een uitwerking van de doelen in het Sportakkoord II specifiek gericht op mensen met een handicap en bundelt zoveel mogelijk de onderdelen van de werkagenda VN-verdrag handicap - onderdeel sport.

- VWS stimuleert investeringen in sportaccommodaties voor onder andere toegankelijkheid via de subsidieregeling BOSA *(Bouw en Onderhoud Sportaccommodaties)*. Met deze regeling subsidieert VWS:
  - 20% van de investeringen in de bouw en het onderhoud van sportaccommodaties en sportmaterialen;
  - 30% van de investeringen in toegankelijkheid en verduurzaming.

Voor deze extra investering in toegankelijke sportaccommodaties werkt VWS samen met gemeenten, de sportsector, vertegenwoordigers van de doelgroepen en bouwkundig experts. De regeling loopt tot en met 2026. Er wordt verkend hoe verder te gaan na 2026. Ook de SPUK Stimulering Sport biedt mogelijkheden om in te zetten op toegankelijkheid.

Maatregel 1: VWS regisseert de strategie 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030'

VWS faciliteert samenwerking en voorkomt versnippering van initiatieven. De strategie bestaat uit doelstellingen die bijdragen aan het wegnemen van sociale, financiële en praktische belemmeringen voor mensen met een beperking met aandacht voor mensen met een zware tot zeer ernstige beperking en mensen met een taalontwikkelingsstoornis.

De acties die hieruit voortvloeien dragen bij aan de twee doelstellingen van de Nationale strategie voor de implementatie van het VN verdrag Handicap. Dit zijn: 1) Cultuur, media, sport en bewegen en recreatie zijn toegankelijk voor alle mensen. Zowel om het zelf te doen en maken als om het te ervaren. 2) Mensen met een beperking zijn zichtbaar vertegenwoordigd in cultuur, media en sport.

Tijdspad	2025 -2030
Uitvoering	VWS, NOC*NSF, Platform Ondernemende Sportaanbieders *(POS)*, Maatschappelijke organisaties in de Sport *(MOS)*, Vereniging Sport en Gemeenten *(VSG)*, Fonds Gehandicaptensport, Esther Vergeer Foundation, gemeenten, Jeugdfonds- en Volwassenfonds Sport en Cultuur, Stichting Het Gehandicapte Kind, Jantje Beton, Nationale Raad Zwemveiligheid, KNZB, WiZZ, en overige ondertekende partijen.
Draagt bij aan de doelstelling	Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen, doelstelling 1 en 2

Maatregel 2: Het inclusieve sport- en beweegaanbod wordt verbeterd

VWS werkt samen met partners van het Sportakkoord II aan een inclusiever sport- en beweegaanbod.

De aanpak verschilt per doelgroep:
- Voor jeugdsporters met een beperking wordt onderzocht hoe het huidige aanbod beter kan aansluiten bij hun wensen en behoeften. Programma's zoals Uniek Sporten en regionale consulenten vergroten daarbij de zichtbaarheid van het aanbod.
- Voor volwassenen met een beperking werkt VWS samen met NOC*NSF, sportbonden en brancheorganisaties om verenigingen en sportondernemers te versterken. Zo ontstaat een aanbod dat beter aansluit bij de doelgroep.

Tijdspad	2025 - 2030
Uitvoering	VWS, NOC*NSF, de Vereniging Sport en Gemeenten *(VSG)*, het Platform Ondernemende Sportaanbieders en maatschappelijke organisaties in de sport werken – in het kader van het Sportakkoord II – samen aan een zo inclusief mogelijk sport- en beweegaanbod.
Draagt bij aan de doelstelling	Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen, doelstelling 1

Maatregel 3: De toeleiding van sporters met een beperking wordt versterkt

Dat doen we door:
- Intermediairs, zoals buurtsportcoaches, trainers en beweegcoaches, krijgen meer ondersteuning met specifieke kennis over mensen met een beperking. Zo kunnen zij sporters met een beperking actief begeleiden naar passend sport- en beweegaanbod.
- De uitvoeringspartners zorgen voor duidelijke communicatie naar gemeenten en andere partners, zodat ook zij goed geïnformeerd zijn over de inzet van functionarissen voor mensen met een beperking.
- Waar nodig worden aanvullende instrumenten ontwikkeld en wordt voor brede bekendmaking ervan gezorgd.

Tijdspad	2025 - 2026
Uitvoering	VWS werkt samen met de Vereniging Sport en Gemeenten *(VSG)*, het Kenniscentrum Sport & Bewegen en andere stakeholders aan gerichte communicatie richting intermediairs. Zij worden actief gestimuleerd om te werken met mensen met een beperking, en krijgen handvatten om beter in te spelen op hun behoeften. Zo wordt hun rol versterkt in het signaleren, enthousiasmeren en begeleiden van mensen met een beperking naar passend sport- en beweegaanbod.
Draagt bij aan doelstelling	Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen, doelstelling 1

Maatregel 4: Sportvervoer wordt geïntegreerd in het landelijke Valys-vervoer

De huidige taxivervoersvoorziening voor teamsporters met een (ernstige) beperking – voor vervoer naar trainings- en wedstrijdlocaties – wordt in het vierde kwartaal van 2026 geïntegreerd in Valys. Via een communicatieplan worden betrokken partijen geïnformeerd. Informatie wordt gedeeld via de website kennisoversportondersteuning.nl.

Tijdspad	2026 t/m in ieder geval 2030
Uitvoering	Uitvoerders worden bepaald na een aanbestedingsprocedure.
Draagt bij aan doelstelling	Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen, doelstelling 1

Maatregel 5: Er komt inzicht in financiële ondersteuning van sporters met een beperking.

- Voor professionals en intermediairs:
  Samen met Kenniscentrum Sport en Bewegen, Jeugdfonds Sport & Cultuur en het Volwassenenfonds Sport & Cultuur wordt in 2025 de beschikbare financiële regelingen in kaart gebracht. Dit overzicht wordt gepubliceerd op *kennisoversportondersteuning.nl*, zodat professionals en intermediairs beter kunnen doorverwijzen en ondersteunen.
- Voor (potentiële) sporters met een beperking:
  Via Uniek Sporten kunnen sporters met een beperking eenvoudig een overzicht vinden van beschikbare financiële regelingen, zoals vergoedingen voor lidmaatschap, sportmaterialen of vervoer. Deze informatie is per gemeente geïnventariseerd en wordt actueel gehouden.

Tijdspad	2025-2026
Uitvoering	VWS werkt samen met onder andere Kenniscentrum Sport en Bewegen, Jeugdfonds Sport en Cultuur en Volwassenenfonds Sport en Cultuur en Fonds Gehandicaptensport om dit inzichtelijk te maken. Ook wordt samengewerkt met kennis- en onderzoeks-partijen om de informatie vindbaar te maken.
Draagt bij aan doelstelling	Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen, doelstelling 1

Maatregel 6: Er wordt onderzocht hoe de toegankelijkheid van sportaccommodaties beter inzichtelijk kan worden gemaakt

Samen met het Mulier Instituut, koepelorganisaties *(NOC*NSF, POS, MOS, VSG)*, sportbonden, brancheorganisaties, eigenaren en exploitanten wordt een verkenning gedaan naar wat er nodig is om accommodaties toegankelijk te maken naast de financiële ondersteuning vanuit de BOSA. Wat we zien uit onderzoek is dat de BOSA voor toegankelijkheid nog minimaal wordt ingezet. Op basis van deze input wordt een plan van aanpak gemaakt hoe eigenaren en beheerders ondersteund kunnen worden bij het toegankelijk maken van accommodaties. Ook wordt gekeken hoe aangesloten kan worden bij landelijke regelgeving op het gebied van toegankelijke accommodaties.

Tijdspad	2025
Uitvoering	VWS, Mulier Instituut, koepelorganisaties *(NOC*NSF,POS, MOS, VSG)*, sportbonden, eigenaren en exploitanten.
Draagt bij aan doelstelling	Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen, doelstelling 1

Maatregel 7: VWS wil in 2030 in elke gemeente minimaal één inclusieve speeltuin gerealiseerd hebben

Eind 2030 streven we ernaar dat elke gemeente minimaal één inclusieve speeltuin heeft. Deze maatregel wordt uitgevoerd samen met Stichting Het Gehandicapte Kind en Jantje Beton, via het Samenspeelnetwerk en het Samenspeelfonds. Het Samenspeelnetwerk stimuleert inclusieve speelplekken door kennis en expertise te delen. Het Samenspeelfonds realiseert inclusieve speeltuinen aan de hand van participatieve trajecten, waarin kinderen, ouders en gemeenten samen werken aan het ontwerp. Uiterlijk eind 2026 moet 70% van de gemeenten minimaal één inclusieve speeltuin hebben. Eind 2030 moet net als de strategie 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030' de maatregel zijn afgerond en 100% van de Nederlandse gemeenten een inclusieve speeltuin hebben.

Tijdspad	2025-2030
Uitvoering	Stichting Het Gehandicapte Kind Jantje Beton en gemeenten.
Draagt bij aan doelstelling	Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen, doelstelling 1

Maatregel 8: VWS verkent hoe inclusiviteit een plek krijgt in de ontwikkeling van groen/blauwe schoolpleinen

Een groenblauw schoolplein is een klimaatbestendige, gezonde en natuurrijke speelleeromgeving van een school. Het maakt kinderen spelenderwijs bekend en vertrouwd met de natuur door er buiten te spelen én te leren. Samen met de partners verkennen we hoe inclusiviteit een plek krijgt in de (interdepartementale) stimulering en ontwikkeling van groen/blauwe schoolpleinen.

Tijdspad	2025-2027
Uitvoering	LVVN, IenW, OCW, VRO, BZK, EZK, KGG, VWS, Jantje Beton, Stichting het gehandicapte kind, IVN
Draagt bij aan doelstelling	Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen, doelstelling 1

Maatregel 9: De partners van het Sportakkoord vergroten de communicatieve toegankelijkheid

We willen de communicatieve toegankelijkheid binnen sport en bewegen verbeteren voor álle mensen. Binnen deze maatregel wordt verkend hoe het sport- en beweegaanbod beter kan aansluiten op de behoeften van mensen met een taalontwikkelingsstoornis *(TOS)* of andere communicatiebeperkingen. De aanpassingen uit deze verkenning dragen bij aan het vergroten van de sociale toegankelijkheid voor álle mensen met een beperking.

Tijdspad	2025 - 2030
Uitvoering	Partners Sportakkoord II en TOS.
Draagt bij aan doelstelling	Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen, doelstelling 1

Maatregel 10: VWS financiert het Nationaal Plan Zwemveiligheid met aandacht voor kinderen met een beperking

De Nationale Raad Zwemveiligheid coördineert dit plan samen met partners zoals de KNZB *(Koninklijke Nederlandse Zwembond)* en de VSG *(Vereniging Sport en Gemeenten)*, die werken aan betere zwemvaardigheid en -veiligheid. Voor kinderen met een beperking omvat dit bijvoorbeeld aangepaste zwemlessen met speciale instructeurs, toegankelijke zwemfaciliteiten (zoals rolstoel-toegang of tilliften), en programma's die rekening houden met hun specifieke behoeften, zoals extra begeleiding of lesmateriaal voor kinderen met een visuele of auditieve beperking. Zo wordt zwemmen veiliger en inclusiever.

Tijdspad	2025-2028
Uitvoering	De Nationale Raad Zwemveiligheid coördineert dit plan samen met partners zoals de KNZB *(Koninklijke Nederlandse Zwembond) en de VSG (Vereniging Sport Gemeenten)* en WiZZ.
Draagt bij aan doelstelling	Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen, doelstelling 1

3.6.3 Toegankelijke recreatie

Wat doen we al?
Er is geen Rijksbeleid op het gebied van het toegankelijk maken van recreatie.

Wat is er wel:
- Veel organisaties zijn bezig met acties en maatregelen die bijdragen aan de doelstelling om recreatie toegankelijk te maken voor alle mensen. Dit doen ze op verschillende schaalniveaus, vanuit verschillende invalshoeken en doelgroepen. Een voorbeeld daarvan in samenwerking met VWS is het pact Toegankelijke dierentuinen, waardoor dierentuinen in Nederland toegankelijker worden.
- MKB toegankelijk werkt, samen met gemeenten en ondernemers, aan 150 toegankelijke winkelgebieden in Nederland.
- De verantwoordelijkheid en de mogelijkheid om maatregelen te nemen is verdeeld over een groot aantal partijen.
- De maatregelen die voor dit thema zijn voorgesteld raken aan verschillende beleidsterreinen en er zijn verschillende organisaties verantwoordelijk voor het uitvoeren van (delen van) die maatregelen.

Maatregel 1: EZ verkrijgt inzicht in wat er al is over toegankelijk maken van recreatie. En wat er nog meer nodig is om toegankelijke recreatie te stimuleren. EZ maakt een voorstel voor mogelijke maatregelen voor toegankelijke recreatie.

Dat doet het ministerie van EZ in 3 stappen:
1. We maken een overzicht van de acties en oplossingen die al zijn opgehaald. En brengen samen met het bedrijfsleven in kaart welke goede voorbeelden er zijn in de sector, en wat redenen zijn voor ondernemers om nog niet aan toegankelijkheid te werken.
2. Het overzicht uit stap 1 is de basis voor het overleg met alle betrokken partijen. Samen bekijken we:
   - Wat er nodig is om (nog) meer bewustwording te creëren in de gastvrijheidssector;
   - Of er bijvoorbeeld lokale maatregelen of programma's zijn die we landelijk kunnen inzetten;
   - Of er nog meer maatregelen nodig zijn om toegankelijke recreatie te stimuleren;
   - Wat de komende 5 jaar prioriteit heeft.
3. Stap 1 en 2 leiden tot een voorstel met maatregelen voor toegankelijke recreatie. En wat ervoor nodig is om dit te realiseren.

Tijdspad	• In 2025 moet de inventarisatie klaar zijn. • In 2025 bespreken we de resultaten van de inventarisatie met betrokken partijen en ervaringsdeskundigen. • In 2026 is er een voorstel voor de uitvoering van maatregelen die recreatie toegankelijk moet maken.
Draagt bij aan doelstelling	Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen, doelstelling 1

3.6.4 Inzicht in budget levensdomein cultuur, media, vrije tijd en sporten en bewegen

Het merendeel van de maatregelen in dit leefdomein zijn gedekt vanuit het lopende beleid of er zijn geen aanvullende middelen voor nodig. Zo is er voor het stimuleren van bewustwording over toegankelijkheid door het kennispunt toegankelijke cultuur vanaf 2026 jaarlijks ongeveer € 500.000 beschikbaar t/m 2030. Ook voor het integreren van sportvervoer in het landelijke Valys-vervoer is reeds € 500.000 per jaar beschikbaar. Voor het aanscherpen van bestaande regels voer toegankelijkheid en het maken van afspraken heeft het ministerie van OCW in 2025 en 2026 ongeveer 1,2 mln. beschikbaar en in 2027 en 2028 € 1,1 mln.

3.7 Veiligheid en rechtsbescherming

Doelstellingen 2040

1. De toegang tot het recht en rechtsbescherming is versterkt. De weg naar eerstelijns rechtshulp, een advocaat en de rechtbank is bekend en toegankelijk voor mensen met een beperking en hun naasten. Wanneer gewenst worden zij hierin begeleid.
2. Mensen met een beperking krijgen bescherming tegen geweld, misbruik, uitbuiting of verwaarlozing als ieder ander. Ongeacht de plek waar zij wonen. Daarbij is specifieke aandacht voor groepen die een grotere kans hebben op het ervaren van geweld of misbruik, zoals vrouwen, kinderen en LHBTIQ+-ers.
3. In een crisis of bij een ramp zijn mensen met een beperking net zo veilig als ieder ander. Het veiligheidsbeleid is inclusief en heeft aandacht voor mensen met een beperking en hun naasten. Onderdeel daarvan is dat de informatie en communicatie vindbaar, toegankelijk en begrijpelijk is.

3.7.1 Toegang tot het recht

Wat doen we al?

- JenV versterkt de toegang tot het recht voor alle rechtzoekenden. Met bijzondere aandacht voor (onder andere) mensen met een beperking, met de *Aanpak versterking toegang tot het recht*.
- JenV versterkt de eerste lijn, lokale en regionale netwerken. En de samenwerking tussen professionals in het juridisch en sociaal domein, met het *Programma stelselvernieuwing rechtsbijstand*.
- Bij de eerstvolgende aanpassingen van de modelverordening Bezwaarschriften betrekt de VNG de aanbevelingen van het College voor de Rechten van de Mens. Deze aanpassing wordt gecombineerd met de aanpassingen aan de modelverordening Bezwaarschriften die het gevolg zijn van het wetsvoorstel Wet versterking waarborgfunctie Awb.
- In 2017 zijn de strafrechtketenpartners samen met JenV een landelijke werkgroep gestart om aandacht voor mensen met een licht verstandelijke beperking *(LVB)* in het reguliere werk in te bedden. Zij hebben een *Basistool Strafrechtketen* ontwikkeld voor mensen met een LVB, als ondersteunend communicatiemiddel voor de gehele strafrechtketen.
- Ook hebben de strafrechtketenpartners, samen met het ministerie van Justitie en Veiligheid, tussen 2020 en 2024 de Werkagenda Strafrechtketen LVB-proof uitgevoerd. Hierin was onder andere aandacht voor het op peil brengen van de kennis over LVB bij professionals en een betere signalering en herkenning van LVB. Bij alle betrokken ketenpartners uit de strafrechtketen maakt het onderwerp LVB inmiddels standaard deel uit van de opleiding van hun medewerkers, onder andere bij de politie. Hierbij wordt niet alleen aandacht besteed aan het herkennen van een LVB, maar ook aan de vraag hoe om te gaan met mensen met een LVB.
- In het nieuwe Wetboek van Strafvordering en de toelichting is bijzondere aandacht voor het recht op informatie in het strafproces.
- De website van het *Juridisch Loket* wordt nog toegankelijker gemaakt. Onder andere door aanpassing van het taalgebruik en het gebruik van ondersteunende middelen, zoals filmpjes. Naast de website is het *Juridisch Loket* ook (gratis) telefonisch en per mail bereikbaar. Daarnaast zijn er inloopspreekuren op de vestigingen.
- De Rechtspraak werkt aan toegankelijke communicatie voor rechtzoekenden. Ook voldoen alle rechtsgebouwen aan het Handboek voor Toegankelijkheid.
- We hanteren de ITS 2020 in het nieuwe Algemeen Programma van Eisen van politiepanden. Waardoor de aandacht van toegankelijkheid voor mensen met mobiliteitsbeperking verbreed is naar bezoekers met een auditieve of visuele beperking.

Maatregel 1: JenV en de juridisch dienstverleners vergroten bewustwording over en vaardigheden in het herkennen en omgaan met mensen met een beperking bij juridische professionals. Ook vergroten zij kennis over wet- en regelgeving over de doelgroep bij organisaties en juridische professionals

We vergroten bewustwording en ontwikkelen vaardigheden door:

- Ontwikkelen en uitvoeren van een training bewustwording en vaardigheden (in het herkennen van en omgaan met) voor sociaaljuridisch dienstverleners met medewerking van ervaringsdeskundigen;
- De wensen en behoeftes van mensen met een beperking beter op het netvlies te krijgen van ambtenaren en beleidsmakers van JenV. Dat doen we met medewerking van ervaringsdeskundigen;
- Het onderwerp te agenderen op (bestuurlijke) overleggen met samenwerkingspartners en uitvoeringsorganisaties zodat het normaal (gewoon) wordt om in het beleid en inrichting van de organisatie consequent aandacht te besteden aan de wensen en behoeftes van mensen met een beperking.

We vergroten kennis over specifieke wet- en regelgeving. Onder andere met betrekking tot sociale zekerheid en (langdurige) zorg of conflicterende regelgeving voor mensen met een beperking door:

- Waar nodig bijscholen van eerstelijns dienstverleners, advocatuur, juristen bij vakbonden, belangenorganisaties en rechtsbijstandsverzekeraars, mediators, geschillencommissies en de Rechtspraak over specifieke wet- en regelgeving voor mensen met een beperking, voor zover die kennis onvoldoende aanwezig is. Hierop ook de verschillende kennisbanken aanvullen.

Tijdspad	2025-2026, bijscholen vanaf 2026
Uitvoering	Belangrijkste partners zijn het Juridisch Loket, Raad voor rechtsbijstand, Raad voor de rechtspraak en rechtsbijstandsverzekeraars.
Draagt bij aan doelstelling	Veiligheid en rechtsbescherming, doelstelling 1

Maatregel 2: JenV, de juridisch dienstverleners en de Rechtspraak verbeteren de fysieke en digitale toegankelijkheid van organisaties voor eerstelijns rechtshulp zoals het Juridisch Loket en de toegang tot de rechter of gerechtsgebouwen

We verbeteren de toegankelijkheid door:

1. Verbeteren toegankelijkheid van informatie en communicatie, digitaal en analoog
   - Agenderen op (bestuurlijke)overleggen met samenwerkingspartners en uitvoeringsorganisaties. Denk aan versterken bewustwording, toepassen richtlijnen, begrijpelijke vonnissen en correspondentie, vast aanspreekpunt;
   - Websites van organisaties eerste lijn en Rechtspraak worden gescand op WCAG-richtlijnen en organisaties worden zo mogelijk geholpen bij het verbeteren;
   - Realiseren beschikbaarheid tolken NGT, indien nodig en mogelijk 24/7 (fysiek of digitaal).

2. Verbeteren fysieke toegang van organisaties voor rechtshulp, rechtsbijstand en de gerechtsgebouwen
   - Aandacht vragen voor en versterken bewustwording t.a.v. fysieke drempels in de toegang;
   - Inrichten vast aanspreekpunt bij organisaties en verbeteren van vindbaarheid van informatie over fysieke toegankelijkheid (bijv. parkeerplaatsen) voor mensen met een beperking;
   - Onderzoeken van gerechtsgebouwen door middel van een periodieke schouw.

Tijdspad	1) Verbeteren informatietoegankelijkheid: – doorlopend 2025-2030 en checks op aanpak en voortgang – scannen 2025, aanpassen en verbeteren vanaf 2026 – verkennen 2025 en 2026, realisatie vanaf 2027 2) Verbeteren fysieke toegankelijkheid: – doorlopend 2025-2030 checks op aanpak – in 2025 vindt een nieuwe schouw plaats i.s.m. organisatie Ongehinderd
Uitvoering	Belangrijkste partners zijn het Juridisch Loket, Raad voor rechtsbijstand, Raad voor de rechtspraak en rechtsbijstandsverzekeraars.
Draagt bij aan doelstelling	Veiligheid en rechtsbescherming, doelstelling 1

Maatregel 3: JenV betrekt een brede vertegenwoordiging van mensen met een beperking bij beleidsontwikkeling over de toegang tot het recht

Betrekken van een brede vertegenwoordiging van mensen met een beperking:

1. Op professionele wijze opzetten en inrichten klankbordgroep van vertegenwoordigers van mensen met een beperking en ervaringsdeskundigen om mee te denken over (relevante)
   - beleid(svoornemens)
   - communicatie uitingen
   - evaluaties

2. Klantreizen maken en bespreken met mensen met een beperking zodat we het beleid kunnen versterken

Tijdspad	1) 2025: JenV onderzoekt samen met de belangenorganisaties vorm en uitwerking van een klankbordgroep inclusief een overzicht van onderwerpen; 2026 en verder: werken met de klankbordgroep in afstemming met de afspraken die VWS hiervoor maakt, zie maatregel 2.3: maatregel 1 en 2. 2) 2025: verkennen opzet klantreizen • 2026 en verder: bespreken met mensen met een beperking
Uitvoering	I.s.m. VWS. Belangrijkste partners zijn het Juridisch Loket, Raad voor rechtsbijstand, Raad voor de rechtspraak en rechtsbijstandsverzekeraars.

3.7.2 Bescherming tegen geweld, misbruik, uitbuiting of verwaarlozing

Wat doen we al?

De ministeries van VWS, JenV, OCW en SZW werken nauw samen in verschillende programma's, aanpakken en initiatieven om mensen te beschermen tegen geweld, misbruik, uitbuiting of verwaarlozing. Voorbeelden hiervan zijn:

- We strijden tegen mensenhandel/uitbuiting. Onder meer met het actieplan Samen tegen mensenhandel. Hierin staat hoe verschillende ministeries samenwerken met gemeenten, politie, Openbaar Ministerie, partners in de zorg, NGO's. Verschillende actielijnen hebben ook betrekking op mensen met een lichtverstandelijke beperking. We zorgen bijvoorbeeld voor bewustwording over de verschillende vormen van uitbuiting. Dit doen we bij verschillende organisaties. Hierbij is extra aandacht voor kwetsbare jongeren. Ook versterken we het signaleren van (mogelijke) slachtoffers.
- Ook zetten we ons in op het voorkomen en tegengaan van huiselijk geweld en kindermishandeling. Bijvoorbeeld door voorlichting en verbeteren van tijdige signalering en bescherming van slachtoffers. Soms is het nodig dat slachtoffers een veilige opvangplek krijgen. Binnen de aanpak werken de verschillende ministeries nauw samen met gemeenten en partners in het zorg- en veiligheidsdomein.
- Verder werken we aan het voorkomen en terugdringen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld via een nationaal actieprogramma. Doel is te zorgen voor meer bewustwording in de samenleving, beter herkennen, aan te pakken en passende hulp bieden aan slachtoffers. De verschillende betrokken ministeries werken hierbij nauw samen met de Regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld en partners uit het veld.

- Ook werken we aan de acceptatie en emancipatie van LHBTIQ+ personen. Een voorbeeld is de Alliantie ''Verandering van binnenuit 2.0''. Hiermee werken we aan de veiligheid, gelijkheid en acceptatie van vrouwen en LHBTIQ+ personen binnen migranten-, vluchtelingen- en religieuze gemeenschap(pen).

Maatregel 1: Zorg- en veiligheidsorganisaties, beroepsopleidingen zorgen in samenwerking met VNG en de ministeries van JenV, VWS en OCW voor het vergroten van kennis en versterken van vaardigheden van zorg- en veiligheidsprofessionals mensen met een beperking in hun dagelijks werk zien die (mogelijk) slachtoffer van geweld, misbruik, uitbuiting of verwaarlozing zijn

Deze maatregel bestaat uit de volgende acties:
1. Vergroten kennis en vaardigheden in de praktijk
2. Stimuleren/aanjagen van verbetering kennis en expertise bij relevante beroepsopleidingen
3. Ontwikkelen van een hulpmiddel om (risico's op) geweld en/of misbruik te herkennen bij mensen met een beperking

Tijdspad	1)	– 2025: uitwerken van een opdracht/subsidie waarbij relevante zorg- en veiligheidsorganisaties gezamenlijk komen tot versterking van kennis en vaardigheden op terrein van geweld en misbruik – 2026: start van de opdracht/subsidie – 2027: start implementatie van verbeteringen
	2)	– 2027: voeren van gesprekken vanuit de betrokken ministeries met relevante beroepsopleidingen
	3)	– 2026: starten met het verkennen van de ontwikkeling van een hulpmiddel (bijv. een vragenset) – 2027: Op basis van verkenning zo nodig ontwikkeling en implementatie van het hulpmiddel. Dit is onder voorbehoud van de financiële middelen
Uitvoering	1) JenV, VWS, OCW, VNG, relevante zorg- en veiligheidspartijen, kennisinstituten, ervaringsdeskundigen 2) JenV, VWS, OCW, relevante beroepsopleidingen, kennisinstituten, ervaringsdeskundigen 3) JenV, VWS, OCW, relevante zorg- en veiligheidspartijen, kennisinstituten, ervaringsdeskundigen	
Draagt bij aan doelstelling	Veiligheid en rechtsbescherming, doelstelling 2	

Maatregel 2: Zorg- en veiligheidsorganisaties zorgen in samenwerking met kennisinstituten en beroeps- en brancheorganisaties en de ministeries van JenV, VWS en OCW voor het bijeenbrengen/verbinden van beschikbare kennis over geweld, uitbuiting of verwaarlozing misbruik bij mensen met een beperking

Deze maatregel bestaat uit de volgende acties:
1. Mogelijk verbeteren van bijeenbrengen/verbinden van bestaande kennis vanuit wetenschap en praktijk over geweld en misbruik in relatie tot mensen met een beperking voor zorg- en veiligheidsprofessionals
2. Verkennen mogelijkheden of en hoe een herkenbaar punt kan worden gerealiseerd voor informatie dat toegankelijk is voor iedereen die te maken heeft met geweld en misbruik (zoals mensen met een beperking, hun naasten, professionals, organisaties)

Tijdspad	1) 2027: afhankelijk van het voortraject (maatregel 1) en onder voorbehoud van financiële middelen starten met inbreng vanuit maatregel 1a voor het verbeteren van de bundeling van beschikbare kennis 2) 2027: starten met verkenning in samenhang met maatregel 2a
Uitvoering	1) JenV, VWS, OCW, VNG, kennisinstituten en beroeps-/brancheorganisaties 2) JenV, VWS, OCW, kennisinstituten, praktijkorganisaties (zoals CSG, VT, Valente, Politie, SHN, CoMensha), Nationaal Rapporteur Mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen
Draagt bij aan doelstelling	Veiligheid en rechtsbescherming, doelstelling 2

Maatregel 3: Zorg- en veiligheidsorganisaties zorgen in samenwerking met de ministeries van JenV en VWS voor betere toegankelijkheid van informatie over ondersteunende diensten (inclusief opvangcentra voor slachtoffers van geweld en misbruik) voor mensen met een beperking die slachtoffer zijn van geweld, misbruik, uitbuiting of verwaarlozing

Verbeteren van de toegankelijkheid van informatievoorziening van relevante ondersteunende diensten (zorg- en veiligheid- organisaties). Dit betekent zorgen voor inclusieve informatie en dat mensen met een beperking toegang hebben tot de informatie over deze ondersteunende diensten en opvangcentra (inclusief fysieke toegankelijkheid en ondersteuningsmogelijkheden voor mensen met een beperking).

Het is niet mogelijk dat alle opvangcentra voor alle soorten beperkingen fysiek toegankelijk zijn, maar wel belangrijk dat bekend is wat de toegankelijkheid van een opvangcentra is en/of via maatwerk toegang georganiseerd kan worden.

Tijdspad	• 2026: inventariseren van de stand van zaken van toegankelijkheid van bestaande informatievoorzieningen. Hierbij worden ook de verbetermogelijkheden in kaart gebracht. • 2027: Op basis van de inventarisatie waar mogelijk het verbeteren van de toegankelijke, inclusieve informatievoorziening.
Uitvoering	JenV, VWS, VNG, en relevante ondersteunende diensten en opvangcentra *(zoals VT, Valente, CSG, SHN, Politie, CoMensha)*, ervaringsdeskundigen
Draagt bij aan doelstelling	Veiligheid en rechtsbescherming, doelstelling 2

Maatregel 4: Opvangcentra voor slachtoffers van geweld en misbruik zorgen in samenwerking met de VNG en ministeries van JenV en VWS voor een verbetering in de fysieke toegankelijkheid voor mensen met een beperking die slachtoffer zijn van geweld, misbruik, uitbuiting of verwaarlozing

We verbeteren de fysieke toegankelijkheid door:
- Een nulmeting uit te voeren, in samenwerking met opvangcentra (vrouwenopvang en opvang mensenhandel) en met ervaringsdeskundigen om te kijken hoe fysiek toegankelijk de opvangcentra zijn. Doel is om te komen tot verbeteradviezen met betrekking tot fysieke toegankelijkheid voor opvangcentra. Zodat mensen met een beperking in acute onveiligheid een meest geschikte plek kunnen krijgen. Gezamenlijk met de VNG/gemeenten brengen we in beeld wat er nodig is om de verbeteradviezen over te kunnen nemen.
- Met opvangcentra te verkennen of en hoe een richtlijn/kader met (standaard en variabele) criteria opgesteld kan worden waar opvangcentra (minimaal) aan moeten voldoen om fysieke toegankelijkheid van de opvang te waarborgen. Het is niet mogelijk dat alle opvangcentra voor alle soorten beperkingen fysiek toegankelijk zijn, maar wel belangrijk dat bekend is wat de toegankelijkheid van een opvangcentra is en/of via maatwerk toegang georganiseerd kan worden.

Tijdspad	• 2026: uitvoeren van een nulmeting. • 2027: plan van aanpak voor verbetermogelijkheden opstellen. Op basis van deze uitkomsten mogelijke snelle verbetermogelijkheden oppakken samen met de gemeenten en opvangcentra. • 2028: opvolgend verkennen we op basis van a met de opvangcentra en gemeenten de mogelijkheden tot een richtlijn/kader. Vervolgens gaan we aan de slag met (de randvoorwaarden voor) mogelijke verbeteringen.
Uitvoering	JenV, VWS, VNG, gemeenten, Valente, vrouwenopvanglocaties, CoMensha, opvanglocaties mensenhandel en ervaringsdeskundigen
Draagt bij aan doelstelling	Veiligheid en rechtsbescherming, doelstelling 2

Maatregel 5: Kennisinstituten versterken in samenwerking met zorg- en veiligheids-organisaties en de minsteries JenV, VWS en OCW onderzoek en data naar geweld, misbruik, uitbuiting of verwaarlozing in relatie tot mensen met een beperking

Versterken van kennis (vanuit wetenschap en praktijk) over en onderzoek naar alle vormen van geweld, misbruik, uitbuiting en verwaarlozing bij mensen met een beperking, ongeacht de woonplek:

1. Verbeteren van bestaande structurele monitors/onderzoeken met data over mensen met een beperking die slachtoffer/pleger zijn van geweld en/of misbruik, inclusief benutten bij beleidsontwikkeling. Ook bij de ontwikkeling van nieuwe monitors/onderzoeken kijken we of we data over mensen met een beperking kunnen meenemen.
2. In kaart brengen welke kennis (vanuit wetenschap én praktijk) beschikbaar is over mensen met een (onzichtbare) beperking in relatie tot geweld en/of misbruik, ook in relatie tot specifieke contexten. Denk hierbij aan instellingen of andere specifieke contexten.
3. Verkennen van de mogelijkheden van het verbeteren van registratie t.a.v. mensen met een beperking en geweld of misbruik door zorg- en veiligheidsorganisaties. Hierbij houden we rekening met proportionaliteit. Deze informatie uit de praktijk geeft inzicht in de prevalentie.

Tijdspad

1)
- 2025: in kaart brengen van bestaande structurele monitors/onderzoeken die gaan over geweld, misbruik, uitbuiting of verwaarlozing en verkennen in hoeverre uitbreiding van deze monitors/onderzoeken mogelijk is over mensen met een beperking. Bijv. de prevalentiemonitor huiselijk geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag, de veiligheidsmonitor, de LHBTIQ+ monitor of slachtoffermonitor. Verwachting dat uitbreidingen per 2026/2027 worden meegenomen, mede afhankelijk periodiciteit monitors.

2)
- 2026: in kaart brengen van bestaande kennis/informatie, inclusief hoe en waar data worden geregistreerd/onderzocht. Hierbij is aandacht voor eventuele hiaten. Op basis hiervan wordt bekeken of het nodig is om in 2027 te starten met onderzoek voor kennisverrijking.
- 2027: zo nodig onderzoek.

3)
- 2027: in beeld brengen welke informatie al wordt geregistreerd bij uitvoeringsorganisaties t.a.v. mensen met een beperking en slachtofferschap. Op basis hiervan bekijken we in samenwerking met veldpartijen of en hoe verbeteringen nodig en mogelijk zijn.
- 2028: Waar mogelijk en proportioneel verbeteren we de registratie.

Uitvoering

1) JenV, VWS, OCW, kennisinstituten, Nationaal Rapporteur Mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen
2) JenV, VWS, OCW, kennisinstituten, Nationaal Rapporteur Mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen
3) JenV, VWS, OCW, uitvoeringsorganisaties (zoals CSG, VT, Valente, Politie, SHN en CoMensha)

Draagt bij aan doelstelling Veiligheid en rechtsbescherming, doelstelling 2

Maatregel 6: VWS, Jeugdzorg en VNG werken aan de om- en afbouw van de gesloten jeugdhulp

Het aantal gesloten plaatsen wordt zo snel als kan en verantwoord is af gebouwd. Met als ambitie dat de gesloten jeugdhulp in 2025 kleinschalig werkt waar gesloten jeugdhulp nog nodig is, en om in 2030 zo dichtbij mogelijk nul gesloten plaatsingen te zijn (*Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028*).

Tijdspad	2025-2030
Uitvoering	VWS, Jeugdzorg Nederland, VNG, professionals en ervaringsdeskundigen
Draagt bij aan doelstelling	Veiligheid en Rechtsbescherming, doelstelling 2

3.7.3 Inclusief veiligheidsbeleid

Wat doen we al?

- In de crisisplanvorming hebben we aandacht voor en houden we rekening met mensen met een beperking. Zoals in de Landelijke Agenda Crisisbeheersing en de Handreiking risico- en crisiscommunicatie specifieke doelgroepen.
- Regeling voor aanwezigheid tolk Nederlandse Gebarentaal bij crisispersconferenties.
- NL-Alert app is ontwikkeld voor verschillende doelgroepen, waaronder mensen met een auditieve of visuele beperking. Er wordt ingezet op het vergroten van bekendheid van de app.
- Vertalingen, makkelijke taal en iconen gebruiken bij belangrijke overheidscommunicatie.
- Samenwerking met belangenorganisaties voor het checken van boodschappen en voor het doorvertalen en communiceren naar hun achterban.

Maatregel 1: JenV zet een netwerk op met belangenorganisaties met een brede vertegenwoordiging van mensen met een beperking in onze maatschappij

Zo weten we wat er speelt in de maatschappij en waar behoefte aan is op het gebied van inclusieve risico- en crisiscommunicatie. Hier kunnen we onze bestaande ideeën toetsen, maar ook nieuwe ideeën ophalen.

- Het netwerk komt regelmatig (online) bij elkaar, afhankelijk van de thema's die op de agenda staan.
- Het netwerk van belangenorganisaties informeert ook de eigen achterban over bestaande initiatieven op een manier die aansluit bij de behoeften van de achterban. Bijvoorbeeld over het publieksinformatienummer en de NL-Alert app.
- Het netwerk is bedoeld om informatie in te winnen, ideeën te testen en om in contact te staan met specifieke groepen. Met een open mindset, en met realistische verwachtingen van beide kanten.
- Het netwerk moet een brede vertegenwoordiging hebben van belangenorganisaties. Zodat zo veel mogelijk perspectieven worden meegenomen en zo veel mogelijk mensen worden bereikt. We stimuleren samenwerking tussen belangenverenigingen met overlappende achterban.

Tijdspad	• 2025: netwerk opgebouwd en eerste bijeenkomst georganiseerd. • Vanaf 2026-2030 organiseren we terugkerende overleggen.
Uitvoering	Vaste partners op het gebied van crisiscommunicatie (zoals veiligheidsregio's en landelijke uitvoeringsorganisaties) en belangenorganisaties ten behoeve van de doelgroepen.
Draagt bij aan doelstelling	Veiligheid en rechtsbescherming, doelstelling 3

Maatregel 2: JenV vergroot de aandacht voor inclusieve crisiscommunicatie bij (publieke) omroepen door contact met mediavertegenwoordigers

- Tijdens een crisis is de media een belangrijke bron van informatie. We willen met de publieke omroepen in gesprek over hoe ze inclusief kunnen communiceren tijdens crises. Het gaat hier zowel om landelijke- als regionale media.
- Veel publieke omroepen hebben al uitgebreide ervaring met inclusief communiceren dus we kunnen van elkaar leren.
- Vanuit de sprintsessies kwamen de volgende onderwerpen naar voren, die we meenemen naar de gesprekken:
  - Tolk Nederlandse Gebarentaal goed zichtbaar in beeld tijdens persconferenties
  - Live ondertiteling
  - Audiodescriptie
  - Voldoende aandacht voor begrijpelijke taal
  - Toegankelijkheid radio
  - Vertalingen indien nodig
  - Pictogrammen ter ondersteuning van tekst

Tijdspad	2025 start gesprekken, met de verwachting dat er vervolgafspraken volgen voor 2026 en de jaren erna.
Uitvoering	Vaste partners op het gebied van risico- en crisiscommunicatie (zoals departementen, veiligheidsregio's en landelijke uitvoeringsorganisaties) en media
Draagt bij aan doelstelling	Veiligheid en rechtsbescherming, doelstelling 3

Maatregel 3: JenV vergroot de kennis en expertise over inclusieve risico- en crisiscommunicatie en deelt dit met partnerorganisaties, veiligheidsregio's en gemeentes.

In onze samenwerking met partnerorganisaties zoals veiligheidsregio's, gemeentes en maatschappelijke partners verzamelen en delen we kennis en expertise op het gebied van inclusieve risico- en crisiscommunicatie. Hierdoor maken we communicatieprofessionals bewust van de diverse behoeften van deze specifieke groepen en van de ontwikkelingen die op dit vlak bestaan.

- In uitwisseling van kennis en expertise nemen we al onze leerpunten van de afgelopen jaren (zoals de COVID-19 crisis) mee en houden we in het bijzonder aandacht voor mensen met een beperking. Ook de opbrengsten uit het netwerk (zie maatregel 1) worden in deze gesprekken meegenomen.

- De meeste uitwisseling van kennis en expertise vinden plaats in gesprek. Er zal een overzicht worden bijgehouden van deze kennisuitwisselingen. In overleg zal er gekeken worden of er behoefte is aan een handreiking specifiek gericht op mensen met een beperking. Als dit het geval is, kan die worden gemaakt door de NCTV.

Tijdspad	Start in 2025 en loopt het hele jaar door. Vast onderdeel van de manier van werken.
Uitvoering	Vaste partners op het gebied van risico- en crisiscommunicatie (zoals departementen, veiligheidsregio's en landelijke uitvoeringsorganisaties)

Maatregel 4: JenV blijft de NL-Alert app doorontwikkelen en verbeteren waarbij specifieke rekening wordt gehouden met mensen met een auditieve of visuele beperking

Bij een ramp of crisis zet de overheid zich in om de burger te informeren over de gebeurtenis, de gevolgen en hoe te handelen. Het primaire communicatiemiddel hiervoor is NL-Alert. Het biedt de burger een alarmering met in taalniveau B1 specifieke informatie over de gebeurtenis.

- Het is van groot belang dat zoveel mogelijk burgers de berichten ontvangen én kunnen begrijpen. Voor mensen met een auditieve of visuele beperking is dit een extra uitdaging. De NL-Alert app is onder andere voor die doelgroepen ontwikkeld.
- We willen deze app door blijven ontwikkelen op basis van specifieke behoeftes, zodat deze doelgroep NL-Alerts beter ontvangt én begrijpt.
- Hierbij wordt gekeken naar toegankelijkheid en gebruiksvriendelijkheid. Wensen die daaruit naar voren komen, worden vervolgens (waar mogelijk) meegenomen in een volgende update van de NL-Alert app. Denk hierbij aan de mogelijkheid om via de app NL-Alerts in gebarentaal vertolkte standaardvideo's te ontvangen.

Tijdspad	• 2025: gebarentaal vertolkte video's in de NL-Alert app. • 2026: kijken wat de mogelijkheden voor verdere uitbreiding zijn.
Uitvoering	Ervaringsdeskundigen en hun vertegenwoordigende organisaties
Draagt bij aan doelstelling	Veiligheid en rechtsbescherming, doelstelling 3

3.7.4 Inzicht in budget levensdomein veiligheid en rechtsbescherming

Voor het merendeel van de maatregelen in dit leefdomein zijn geen aanvullende middelen nodig. Voor het vergroten van bewustwording over mensen met een beperking bij juridische professionals stelt het ministerie van JenV in 2026 € 100.000 beschikbaar. Het werken aan de om- en afbouw van de gesloten jeugdhulp is reeds bekostigd uit de Hervormingsagenda jeugd 2023-2028. Voor het verder bijeenbrengen en verbinden van beschikbare kennis over geweld, uitbuiting of verwaarlozing van misbruik bij mensen met een beperking is in 2028 en 2029 € 100.000 beschikbaar gesteld.

4. Wie bewaken de uitvoering van de werkagenda?

Het is van belang dat de uitvoering van de nationale strategie en de werkagenda wordt bewaakt. Alleen dan weten we of er echte verandering zal optreden voor mensen met een beperking. Hieronder wordt uitgelegd hoe we de uitvoering bewaken. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen besluitvorming en advies.

4.1 Wie spelen een rol bij het bewaken van de uitvoering van de werkagenda?

4.1.1 Wat doet het kabinet?

Het kabinet is verantwoordelijk voor de uitvoering van de werkagenda. Alle betrokken ministers bespreken 1 keer per jaar de voortgang. Belangrijke besluiten over de uitvoering van de strategie worden genomen door deze betrokken bewindspersonen.

4.1.2 Wat doen VWS en de andere ministeries?

VWS heeft – naast een uitvoerende – ook een coördinerende rol in de implementatie van het VN-verdrag Handicap. Deze rol geldt ook voor de realisatie van de nationale strategie en de werkagenda. Ieder ministerie is verantwoordelijk voor de uitvoering en voortgang van eigen onderwerpen en voor het betrekken van mensen met een beperking en hun vertegenwoordigende organisaties daarbij. Deze verantwoordelijkheid kan gaan over een levensdomein of een onderdeel daarvan. De directeuren-generaal (hierna: DG's) en de VNG overleggen 2 keer per jaar om de voortgang van de werkagenda te bespreken. Het gaat om de DG's van de ministeries van VWS, SZW, BZK, VRO, IenW, OCW, JenV, FIN en EZ. Het DG-overleg is verantwoordelijk voor de voorbereiding van besluitvorming door de betrokken ministers in het kabinet.

4.1.3 Welke rol hebben gemeenten en provincies?

Het VN-verdrag Handicap en wetten en regels die implementatie geven aan het Verdrag, stellen ook verplichtingen in voor gemeenten en provincies. Gemeenten zijn bijvoorbeeld verplicht om een Lokale Inclusie Agenda *(LIA)* op te stellen. Hierin geven zij aan hoe zij de samenleving lokaal toegankelijker gaan maken. Ook provincies hebben bevoegdheden die invloed hebben op de toegankelijkheid van de samenleving. Zo hebben zij bijvoorbeeld een verantwoordelijkheid voor openbaar vervoer en de toegang tot cultureel aanbod. Er vindt jaarlijks een bestuurlijk overleg met decentrale overheden plaats. Gezien de hoeveelheid maatregelen die gemeenten raakt, starten we met VNG, maar dit wordt mogelijk op termijn uitgebreid met het IPO.

Voor de maatregelen die in de werkagenda zijn opgenomen die gemeenten of provincies raken, is specifieke aandacht nodig voor de uitvoerbaarheid. Ministeries zullen dit samen met de medeoverheden doen. Hiervoor is er het instrument Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden *(UDO)*. De UDO bevat procesafspraken om tussen de rijksoverheid en decentrale overheden tot gedragen beleid te komen. Daarvoor wordt het uitvoerbaarheidsperspectief vanaf het begin meegenomen. Dit is nodig om decentrale overheden ook in staat te stellen om hun verplichtingen te realiseren. Bij de uitvoering van deze werkagenda zetten de betrokken ministeries en de decentrale overheden tijdig het UDO-traject in gang.

4.1.4 Welke rol hebben bedrijven en maatschappelijke organisaties?

VNO-NCW/MKB, VNG en de Alliantie VN-Verdrag Handicap zijn partners bij de uitvoering van de strategie en de werkagenda. Dat geldt ook voor VGN, JongPit en HGK. Daarom zal ook met deze partijen jaarlijks een bestuurlijk overleg plaatsvinden, waarin wordt gesproken over de aandachtspunten in de uitvoering van de werkagenda. De partijen van het bestuurlijk overleg hebben hierbij een adviserende rol richting de coördinerend bewindspersoon van VWS.

4.1.5 Wat doet de Raad van Advies?

Het is belangrijk dat de uitvoering van de werkagenda in lijn is met het VN-verdrag Handicap. Daarom komt er een onafhankelijke Raad van Advies. In deze raad zitten (ervarings)deskundige experts op het gebied van het VN-verdrag Handicap. De benoeming van de leden van deze Raad is op persoonlijke titel en deze leden zijn niet betrokken bij de uitvoering van de maatregelen. Door een diverse samenstelling van de Raad van Advies kunnen zij adviseren over de verschillende levensdomeinen van de nationale strategie. De Raad van Advies geeft advies aan het DG-overleg.

4.1.6 Wat is de rol van mensen met een beperking en hun vertegenwoordigende organisaties?

“Niets over ons, zonder ons” betekent dat de overheid mensen met een beperking en hun vertegenwoordigende organisaties betrekt bij het maken van beleid. Dit is een vereiste van het VN-verdrag Handicap. De werkagenda is dan ook met de inbreng van mensen met een beperking en hun vertegenwoordigende organisaties gemaakt.

Ook bij de uitvoering van de werkagenda blijven mensen met een beperking en hun vertegenwoordigende organisaties meepraten. Door de verschillende ministeries worden zij structureel betrokken bij de uitvoering van de maatregelen. Per levensdomein overleggen betrokken directeuren van de ministeries en de VNG met vertegenwoordigende organisaties. Deze overleggen zijn onderdeel van de voorbereiding van het DG-overleg. Jaarlijks spreken zij met de coördinerend bewindspersoon over de uitvoering van de werkagenda en het bereiken van de doelstellingen in de nationale strategie,

4.2 Welke verschillende overleggen zijn er?

Per jaar zijn er verschillende overleggen om te zorgen dat de werkagenda goed wordt uitgevoerd:

- 1 keer per jaar overleggen bewindspersonen over de uitvoering van de strategie en de werkagenda.
- 2 keer per jaar spreken de Raad van advies en het DG-overleg over de uitvoering van de strategie en de werkagenda.
- 2 keer per jaar overleggen betrokken directeuren van de ministeries, vertegenwoordigende organisaties en VNG over de samenhang en voortgang per levensdomein.
- 1 keer per jaar is er een bestuurlijk overleg tussen VWS en de VNG.
- 1 keer per jaar is er een bestuurlijk overleg met Alliantie VN-verdrag Handicap en VNO-NCW/MKB, VNG, VGN, JongPit en HGK. De coördinerend bewindspersoon van VWS leidt dit overleg.

Alle genoemde partijen krijgen de mogelijkheid om van tevoren punten te agenderen bij overleggen over de uitvoering van de werkagenda.

4.3 Hoe monitoren we de nationale strategie?

De werkagenda is de manier waarop we de nationale strategie uitvoeren. Monitoring van de nationale strategie bestaat uit 2 delen:

1. De voortgang van de werkagenda en de bereikte resultaten per maatregel
Elk ministerie is verantwoordelijk voor het monitoren van de voortgang én de bereikte resultaten van de eigen maatregelen. Deze monitoring vormt een belangrijke informatiebron voor het volgen en bijsturen van de maatregelen. VWS verzamelt 1 keer per jaar alle informatie in een voortgangsbrief aan de Tweede Kamer.

2. Bereiken we de doelstellingen in de nationale strategie?
Een onafhankelijke externe partij maakt 1 keer per 2 jaar een rapportage. Deze rapportage geeft inzicht in het bereiken van de doelstellingen in de nationale strategie. In deze rapportage staan kwantitatieve data over mensen met een beperking, maar zijn ook ervaringen en beleving van mensen met een beperking opgenomen. De onafhankelijke partij werkt samen met de verschillende departementen en vertegenwoordigende organisaties van mensen met een beperking.

Beide onderdelen van de monitor zijn belangrijk voor het DG-overleg en de bestuurlijke overleggen.

Op grond van artikel 33, lid 2, moet er een onafhankelijke instantie zijn die de uitvoering van het VN-verdrag Handicap in Nederland bevordert, beschermt en monitort. In Nederland is dat het College voor de rechten van de mens. Op verschillende manieren houdt het College voor de Rechten van de Mens jaarlijks toezicht op de implementatie van het VN-verdrag Handicap.

Bijlagen

Bijlage. Monitoren, verantwoorden en de aanbevelingen van het VN-comité

In hoofdstuk 4 van de werkagenda beschrijven we hoe de werkagenda wordt gemonitord en hoe de Kamer daarover wordt geïnformeerd. De ministeries monitoren de voortgang en de bereikte resultaten per maatregel. In deze tabel wordt weergegeven hoe ze dat precies doen. Eén keer per jaar wordt de Tweede Kamer geïnformeerd over de voortgang op de maatregelen.

Het VN-comité heeft kritische opmerkingen gemaakt over de implementatie van het VN-verdrag Handicap in Nederland. In deze bijlage staat per maatregel voor welke aanbeveling van het VN-comité het een (eerste stap van) de invulling ervan is.

2 Overkoepelende maatregelen

2.1 Beleid en wetten in lijn met het VN-verdrag Handicap

2.1.1 VN-verdrag Handicap structureel onderdeel maken van processen

Maatregel 1: VWS en BZK verspreiden kennis over het VN-verdrag Handicap bij beleidmakers en wetgevingsjuristen om beleid en wetgeving te maken dat in lijn is met het VN-verdrag Handicap

Vorm van monitoring
- *Inzicht in het aantal (kennis-) activiteiten over het VN-verdrag Handicap*
- *Evaluatie van ontwikkelde instrumenten en aantal bereikte deelnemers*

Aanbeveling VN-comité
- *12b*

Maatregel 2: VWS en JenV onderzoeken hoe het Beleidskompas kan bijdragen aan het voldoen aan verplichtingen uit het VN-verdrag Handicap

Vorm van monitoring
- *Update in jaarlijkse Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *12b en 16b*

Maatregel 3: Het kabinet brengt in kaart of aanpassing van wet- en regelgeving nodig is om de doelstellingen uit de nationale strategie in 2040 verder te ondersteunen

Vorm van monitoring
- *Informeren over de uitkomsten van de analyses en hoe die worden opgevolgd in de jaarlijkse Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *12b*

2.1.2 We betrekken mensen met een beperking en hun naasten bij beleid en wetgeving

Maatregel 1: VWS zorgt voor een subsidieregeling zodat mensen met een beperking meedoen met beleid en wetgeving maken

Vorm van monitoring
- *Informeren over de uitkomsten en opvolging van de verkenning in jaarlijkse Kamerbrief*
- *Herziening subsidieregeling in 2028*

Aanbeveling VN-comité
- *14b*

Maatregel 2: VWS maakt rijksbrede afspraken over samenwerken met en vergoeden van mensen met een beperking en hun naasten bij beleid en wetgeving

Vorm van monitoring
- *Informeren over de rijksbrede afspraken in jaarlijkse Kamerbrief werkagenda (2026)*

Aanbeveling VN-comité
- *14a, 16c en 20d*

2.1.3 Lokale implementatie en naleving van het VN-verdrag Handicap

Maatregel 1: VWS en VNG stimuleren lokaal inclusiebeleid

Vorm van monitoring
- *Via Flitspeiling Movisie*

Aanbeveling VN-comité
- *12c*

Maatregel 2: VWS en VNG brengen verschillen tussen gemeenten in kaart die door mensen met een beperking als oneerlijk worden ervaren. Om op basis daarvan te bepalen welke stappen gezet kunnen worden om deze verschillen te verkleinen

Vorm van monitoring
- *Update in jaarlijkse Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *11c*

2.2 toegankelijkheid

2.2.1 Verbeteren van digitale Toegankelijkheid van websites, producten en diensten

Maatregel 1: VWS is voornemens een invoeringstoets op de implementatie van de Europese Toegankelijkheidsrichtlijn uit te voeren

Vorm van monitoring
- *Informeren over de uitkomsten in jaarlijkse Kamerbrief werkagenda (2028)*

Aanbeveling VN-comité
- *24c*

Maatregel 2: BZK voert het Nationale Actieplan Webbeleid *(NAWB)* uit, een integrale aanpak op veiligheidsstandaarden, de digitale toegankelijkheidstandaard en domeinbeheer.

Vorm van monitoring
- *Via Dashboard Digitoegankelijk*

Aanbeveling VN-comité
- *24d*

2.2.2 Duidelijke en begrijpelijke overheidstaal

Maatregel 1: Ministeries die nog niet getekend hebben, schrijven een plan van aanpak om invulling te geven aan de Direct Duidelijk Deal en ondertekenen daarna de deal

Vorm van monitoring
- *Informeren over de voortgang in de jaarlijkse Kamerbrief werkagenda.*
- *Bereikte resultaten (mate van begrijpelijkheid overheidstaal) via monitor vanaf 2028. Zie maatregel 2.*

Aanbeveling VN-comité
- *32d en 48c*

Maatregel 2: BZK monitort, in samenspraak met de andere ministeries, de voortgang van begrijpelijkheid van overheidscommunicatie

Vorm van monitoring
- *Informeren over voortgang in de jaarlijkse Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *32d en 48c*

2.2.3 European Disability Card

Maatregel 1: VWS beoogt de invoering van de European Disability Card

Vorm van monitoring
- *Informeren over voortgang in jaarlijkse Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *66*

2.2.4 Evaluatie Besluit algemene toegankelijkheid

Maatregel 1: VWS evalueert het Besluit algemene toegankelijkheid voor personen met een handicap of chronische ziekte op doelmatigheid en doeltreffendheid.

Vorm van monitoring
- *Update in jaarlijkse Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-Comité
-

2.2.5 Toegankelijke verkiezingen

Maatregel 1: BZK maakt het voor elke kiezer mogelijk om hulp te krijgen in het stemhokje

Vorm van monitoring
- *In de wet bijstand in het stemhokje is een evaluatiebepaling opgenomen. De verwachting is dat in de vijf jaar na inwerkingtreding van de wet minstens twee verkiezingen hebben plaatsgevonden waarbij bijstand in het stemhokje kon worden verleend, waardoor er voldoende praktijkervaring is opgedaan om mee te nemen in een evaluatie.*

Aanbeveling VN-comité
- *64c*

Maatregel 2: BZK voert het Actieplan toegankelijk stemmen uit

Vorm van monitoring
- *Op 6 mei is een Kamerbrief verzonden. In 2027 wordt een vervolgmeting gedaan om na te gaan hoe het er dan voorstaat en of er nog acties aan het actieplan moeten worden toegevoegd, dan wel acties moeten worden aangepast. Na afloop van het actieplan in 2029 wordt een eindmeting gedaan om te zien of er ten opzichte van de nulmeting en de tussenmeting vooruitgang is geboekt. Daarnaast wordt de voortgang van het actieplan als vast onderdeel bij de evaluatie van verkiezingen meegenomen.*

Aanbeveling VN-comité
- *64c*

2.3 Algemene aspecten van de invoering van het VN-verdrag Handicap

2.3.1 Meer bewustwording over mensen met een beperking in de samenleving

Maatregel 1: Het kabinet verkent of en hoe we de bewustwording en positieve beeldvorming over mensen met een beperking meer kunnen stimuleren

Vorm van monitoring
- *Na de verkenning wordt vastgesteld hoe de maatregelen geëvalueerd en gemonitord worden.*

Aanbeveling VN-comité
- *22a en 22c*

Maatregel 2: De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek *(NWO)* ontwikkelt samen met VWS een NWA-programma over hoe we als samenleving kunnen veranderen van het medisch naar het sociaal model

Vorm van monitoring
- *Bewaken van de voortgang is onderdeel van het NWA-programma*

Aanbeveling VN-comité
- *22c*

2.3.2 Ratificatie van het facultatief protocol

Maatregel 1: Het kabinet werkt aan de ratificatie van het facultatief protocol bij het VN-Verdrag Handicap

Vorm van monitoring
- *Informeren Kamer eind 2025 middels een Kamerbrief*

Aanbeveling VN-comité
- *8*

2.3.3 Data over mensen met een beperking

Maatregel 1: VWS vergroot de beschikbaarheid van data over mensen met een beperking

Vorm van monitoring
- *Informeren over voortgang in jaarlijkse Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *68 a en b*

2.3.4 Ondersteunde besluitvorming

Maatregel 1: VWS coördineert de ontwikkeling van een gezamenlijke aanpak om stapsgewijs toe te werken naar meer ondersteunde besluitvorming in Nederland

Vorm van monitoring
- *Informeren over voortgang in jaarlijkse Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *30b*

Maatregel 2: JenV verbetert het systeem van juridische ondersteunings- en beschermingsmaatregelen

Vorm van monitoring
- *Monitoring is afhankelijk van de vervolgstappen na de onderzoeksresultaten (2027)*

Aanbeveling VN-comité
- *30b*

Maatregel 3: VWS onderzoekt hoe CBM dienstverleners (curatoren, bewindvoerders en mentoren) meer ondersteunde besluitvorming kunnen toepassen

Vorm van monitoring
- *Monitoring is onderdeel van een inclusiepact*

Aanbeveling VN-comité
- *30b*

2.3.5 Caribisch Nederland

Maatregel 1: VWS verkent met andere relevante ministeries wat nodig is om het verdrag Caribisch Nederland te ratificeren en te implementeren

Vorm van monitoring
- *Informeren over voortgang in jaarlijkse Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *10*

3 Levensdomeinen

3.1 Werk en inkomen

3.1.1 Verbeteren banenafspraak

Maatregel 1: SZW stelt een langetermijn visie voor de banenafspraak op

Vorm van monitoring
- *De keuzes hierover moeten nog worden gemaakt en daar horen ook keuzes over monitoring bij. Op dit moment worden ontwikkelingen rond de banenafspraak per kwartaal gemonitord via het dashboard banenafspraak.*

Aanbeveling VN-comité
- *60a, b en d*

3.1.2 Bevorderen dienstverlening door gemeenten aan jongeren met afwijzing Wajong

Maatregel 1: SZW bevordert betere dienstverlening door gemeenten aan jongeren die afgewezen zijn voor de Wajong

Vorm van monitoring
- *Na de uitwerking wordt vastgesteld hoe de maatregel geëvalueerd en gemonitord wordt.*

Aanbeveling VN-comité
- *62a en d*

3.1.3 Versterken sociale infrastructuur

Maatregel 1: SZW investeert in een toekomstbestendige sociale infrastructuur

Vorm van monitoring
- *In 2028 wordt een evaluatie uitgevoerd naar de staat van de infrastructuur van sociaal ontwikkelbedrijven. Binnen dit onderzoek wordt het effect van de extra maatregelen van SZW geëvalueerd.*

Aanbeveling VN-comité
- *60a, b en d*

Maatregel 2: SZW stimuleert beschut werk

Vorm van monitoring
- *De realisatie van beschut werk wordt elk kwartaal door UWV gemonitord en gepubliceerd. Aan de hand hiervan kan worden vastgesteld of de extra inzet van SZW effectief is geweest.*

Aanbeveling VN-comité
- *60a, b en d*

3.1.4 Structurele inzet IPS voor mensen met psychische aandoeningen

Maatregel 1: SZW realiseert structurele financiering IPS voor gemeenten

Vorm van monitoring

- *Het aantal ingezette IPS-trajecten wordt gemonitord door het UWV. Of dat na de verlenging van de huidige, lopende IPS-regeling zo blijft – verlenging tot en met 2026 – zal bij het opstellen van de structurele regeling worden bepaald.*

Aanbeveling VN-comité

- *6oa, b en d*

Maatregel 2: Borgen van de opgebouwde samenwerking tussen de sectoren GGZ-Werk & Inkomen

- *De via het project Hoofdzaak Werk gerealiseerde inzet van re-integratietrajecten, waaronder IPS, voor mensen met een psychische aandoening wordt gemonitord door kenniscentrum Phrenos. Monitoring van de borging van de opgebouwde samenwerking gebeurt in 2026 via voortgangsoverleg tussen SZW/VWS en Hoofdzaak Werk.*

Aanbeveling VN-comité

- *6oa, b, d en 22a*

3.1.5 Inkomensregelingen

Maatregel 1: SZW zet zich in voor voldoende inkomen voor de mensen die niet kunnen werken (mensen zonder arbeidsvermogen)

Vorm van monitoring

- *Hier is geen specifieke monitoring op anders dan inzicht in (gemiddelde) hoogte van verschillende typen uitkering.*

Aanbeveling VN-comité

- *62a en c*

Maatregel 2: SZW zet zich in voor voldoende inkomen voor mensen die weinig uren kunnen werken (urenbeperking)

Vorm van monitoring

- *Geen specifieke monitoring anders dan inzicht in hoogte WML en sociaal minimum.*

Aanbeveling VN-comité

- *62a en c*

Maatregel 3: SZW past het stelsel voor ziekte en arbeidsongeschiktheid aan

Vorm van monitoring

- *De keuzes hierover moeten nog gemaakt worden en daar horen ook keuzes over monitoring bij.*

Aanbeveling VN-comité

- *24d en e, 6oa, 62a en c*

Maatregel 4: VWS, Financiën en SZW verkennen het verbeteren van de aftrek specifieke zorgkosten zodat deze inkomensondersteuning beter terecht komt bij mensen met een beperking

Vorm van monitoring
- *Bij de ASZ vindt nog geen monitoring plaats. Dit komt doordat er nog geen richting gekozen is. Zodra er een richting gekozen is kan nagedacht worden hoe monitoring eruit zou kunnen zien.*

Aanbeveling VN-comité
- *56f, 62a en c*

Maatregel 5: VWS en SZW maken een overzicht van regelingen gericht op inkomensondersteuning voor mensen met een chronische ziekte en/of beperking

Vorm van monitoring
- *Bij de overzichtsfoto vindt nog geen monitoring plaats. Dit komt doordat dit een traject is wat nog in de analyse-fase zit. Pas wanneer er beleidsopties uitgewerkt gaan worden en er daarbinnen keuzes gemaakt gaan worden kan nagedacht worden hoe monitoring eruit zou kunnen zien.*

Aanbeveling VN-comité
- *62a en c*

3.1.6 Werkvoorzieningen

Maatregel 1: SZW bekijkt hoe werkwijzen en voorwaarden van aanvraagprocessen voor werkvoorzieningen landelijk meer bij elkaar aan kunnen sluiten

Vorm van monitoring
- *Naar aanleiding van deze maatregel zullen mogelijk aanpassingen volgen. De keuzes hierover moeten nog gemaakt worden en daar horen ook keuzes over monitoring bij.*

Aanbeveling VN-comité
- *60b en d*

Maatregel 2: SZW werkt aan het wegnemen van knelpunten van het instrument jobcoaching

Vorm van monitoring
- *De inzet van het instrument jobcoaching bij gemeenten is onderdeel van de Statistiek Re-integratie door Gemeenten. Ontwikkelingen in de inzet van het instrument zijn hierin te volgen. De inzet van jobcoaching door UWV volgt uit data UWV. Over monitoring na mogelijke aanpassingen moeten keuzes en afspraken worden gemaakt.*

Aanbeveling VN-comité
- *60b en d*

Maatregel 3: SZW werkt aan het vereenvoudigen en versnellen van aanvraagprocessen van werkvoorzieningen

Vorm van monitoring
- *De keuzes hierover moeten nog gemaakt worden en daar horen ook keuzes over monitoring bij.*

Aanbeveling VN-comité
- *60b en d*

Maatregel 4: SZW bekijkt hoe knelpunten opgelost kunnen worden bij het treffen van werkvoorzieningen voor jongeren op een leerwerktraject

Vorm van monitoring
- *Informeren over voortgang in jaarlijkse Kamerbrief werkagenda.*

Aanbeveling VN-comité
- *60b en d*

3.1.7 Zelfstandig ondernemers

Maatregel 1: SZW versterkt de ondersteuning aan zelfstandig ondernemers

Vorm van monitoring
- *Deze versterking is afhankelijk van de invoering van de wetgeving rondom de verplichte verzekering voor zelfstandigen. Daarvoor is het wetgevingstraject gaande en langs die weg wordt de Tweede Kamer geïnformeerd.*

Aanbeveling VN-comité
- *60d en 62a*

3.1.8 Mantelzorgers en naasten

Maatregel 1: SZW, VWS, OCW en Financiën zorgen dat mantelzorgers werk en mantelzorg goed kunnen combineren

Vorm van monitoring
- *Update in jaarlijkse Kamerbrief werkagenda. Monitoring wordt mogelijk onderdeel van de Mantelzorgagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *n.v.t.*

Maatregel 2: Het (aanvullend/financieel) ondersteunen van specifieke groepen naasten die kwetsbaar zijn in hun bestaanszekerheid

Vorm van monitoring
- *Zodra besluit is genomen over de vervolgstappen, wordt monitoring ingericht. Wordt mogelijk onderdeel van de Mantelzorgagenda.*

Aanbeveling VN-comité
- *n.v.t.*

3.1.9 Informatievoorziening

Maatregel 1: SZW verbetert de informatievoorziening over werk- en inkomensregelingen. Zodat mensen minder hoeven te zoeken naar de juiste informatie en weten waar ze recht op hebben.

a: SZW zoekt de verbinding met het programma Inrichten Overheidsbrede Loketten van BZK. Overheidsdienstverleners zijn met elkaar verbonden via professionaltelefoonlijnen zodat zij, ook als er meerdere organisaties betrokken zijn, mensen kunnen helpen met hun vragen aan de overheid. Door hen direct te helpen, of wanneer iemand moet worden doorverwezen, samen een afspraak te maken bij de juiste persoon.

Vorm van monitoring
- *De monitoring van dit programma ligt bij BZK, vanuit hun coördinerende rol op overheidsbrede dienstverlening.*

Aanbeveling VN-comité
- *60d en 62a*

b: We beogen dat werkenden, werkzoekenden en werkgevers ook via de Werkcentra inzicht krijgen in de voor hen relevante beschikbare instrumenten en voorzieningen die ondersteunen bij het vinden en behouden van werk.

Vorm van monitoring
- *Er wordt onderzoek gedaan naar de werkende mechanismen van de hervorming arbeidsmarktinfrastructuur, waar de Werkcentra onderdeel van zijn. De looptijd van dit onderzoek is Q3 2025 t/m Q2 2031.*

Aanbeveling VN-comité
- *60d en 62a*

c: We laten onderzoeken aan welke informatie over de overgangen van uitkering naar werk en tussen de verschillende vormen van participatie en (betaald) werk mensen met een beperking behoefte hebben. Dit wordt opgepakt door Ieder(in) en MIND binnen het programma Simpel Switchen. Hiervoor wordt een tijdelijk digitaal onafhankelijk informatiepunt ingericht. Op basis van de uitkomsten volgt een advies over welke informatiebehoefte er is en hoe hierin kan worden voorzien.

Vorm van monitoring
- *Vanuit het programma Simpel Switchen wordt het onderzoek gevolgd en op basis van het advies een maatregel voorgesteld.*

Aanbeveling VN-comité
- *60d en 62a*

d: We werken aan het verbeteren van de begrijpelijkheid van regelingen over arbeidsongeschiktheid, zoals uitleg over het systeem dat door UWV wordt gebruikt om het arbeidsongeschiktheidspercentage te berekenen (Claim Beoordelings- en Borgingssysteem - CBBS).

Vorm van monitoring
- *Op dit moment wordt het arbeidsongeschiktheidsstelsel herzien n.a.v. OCTAS. Vereenvoudiging voor de doelgroep en voor UWV is een van de belangrijke pijlers. Bij de vereenvoudigingsexercitie wordt met UWV en de*

doelgroep samengewerkt om tot een evenwichtig stelstel te komen. De resultaten hiervan zullen periodiek via de overleggremia worden gemonitord.

Aanbeveling VN-comité
- *6od en 62a*

Maatregel 2: BZK zet in op proactieve dienstverlening van de overheid

Vorm van monitoring
- *De monitoring ligt bij BZK, vanuit hun coördinerende rol op overheidsbrede dienstverlening. De resultaten hiervan zullen periodiek via de overleggremia worden gemonitord.*

Aanbeveling VN-comité
- *6od en 62a*

Maatregel 3: SZW zet in op proactieve dienstverlening van de overheid

Vorm van monitoring
- *Dit zal na inwerkingtreding in eerste instantie worden geëvalueerd door middel van een invoeringstoets. Met deze toets wordt bekeken of de uitwerking van het voorstel in de praktijk uitpakt zoals beoogd. Vervolgens zal na vijf jaar op effectiviteit worden geëvalueerd.*

Aanbeveling VN-comité
- *6od en 62a*

Maatregel 4: SZW stimuleert onafhankelijke cliëntondersteuning via de Participatiewet

Vorm van monitoring
- *Op basis van de uitkomsten van het onderzoek wordt de wijze van monitoring bepaald. Inzichten uit het programma Participatiewet in balans zullen worden meegenomen in de periodieke rapportage Bijstand & Participatie (voorzien in 2027).*

Aanbeveling VN-comité
- *6od en 62a*

3.1.10 Werkgevers zien kansen om mensen met een beperking aan te nemen

Maatregel 1: SZW werkt aan het structureel maken van het Sociaal Innovatiefonds

Vorm van monitoring
- *Het fonds wordt gemonitord via de gebruikelijke middelen t.a.v. subsidies, zoals (voortgangs)rapportages*

Aanbeveling VN-comité
- *6ob en d*

Maatregel 2: SZW werkt aan een positiever en realistischer beeld over de kansen en mogelijkheden van mensen met een beperking op de werkvloer

Vorm van monitoring
- *Na de verkenning naar onderzoeken, goede voorbeelden en succesverhalen wordt vastgesteld welke acties worden genomen op communicatiegebied. Dan wordt tevens bepaald hoe de maatregelen geëvalueerd en gemonitord worden.*

Aanbeveling VN-comité
- *22a en c, 60b en d*

3.1.11 Rijksoverheid als werkgever

Maatregel 1: BZK maakt het proces Redelijke Aanpassingen bij het Rijk meer eenduidig

Vorm van monitoring
- *De wijze van monitoring wordt in overleg met de dossierhouders nader uitgewerkt.*

Aanbeveling VN-comité
- *24a, 60b en d*

Maatregel 2: BZK ontwikkelt aanvullende bewustwordingsprogramma's bij het Rijk

Vorm van monitoring
- *Momenteel onderzoeken we de mogelijkheid om dit onderwerp op te nemen in de aankomende inclusiemonitor.*

Aanbeveling VN-comité
- *60b en d*

Maatregel 3: BZK actualiseert toegankelijkheidsnormen bij Rijksgebouwen

Vorm van monitoring
- *Het Rijksvastgoedbedrijf onderzoekt momenteel de impact en de uitvoerbaarheid van de NEN-norm. Daarna brengt zij een advies uit voor een rijksbreed besluit inclusief de monitoring van het betreffende besluit.*

Aanbeveling VN-comité
- *24a, 60b en d*

3.2 Thuis en wonen

3.2.1 Toegankelijke woningen

Maatregel 1: VRO past het Besluit bouwwerken leefomgeving (hierna: Bbl) aan

Vorm van monitoring
- *Update voortgang in de Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *24c, 44c en 44d*

Maatregel 2: VRO monitort het gebruik van de ontwikkelde eenduidige norm voor toegankelijkheid (NEN 9120)

Vorm van monitoring
- *In het voorjaar van 2027 kijkt VRO hoe de markt is omgegaan met de NEN-norm. VRO monitort waarom de sector en opdrachtgevers de NEN-norm wel of niet toepassen. In het voorjaar van 2027 wordt gekeken of voorzieningen uit de NEN-norm in de bouwregelgeving opgenomen moeten worden of niet.*

Aanbeveling VN-comité
- *44d*

Maatregel 3: VRO stimuleert het verbeteren van het bouwproces

Vorm van monitoring
- *Ieder(in) monitort het gebruik van de leidraad Toegankelijk bouwen bij adviseurs en ervaringsdeskundigen*

Aanbeveling VN-comité
- *44c*

Maatregel 4: VRO implementeert het Wetsvoorstel 'Versterking regie op de volkshuisvesting'

Vorm van monitoring
- *Het CBS controleert het aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen per jaar.*
- *Op de website Datawonen staan de 'Monitor aandachtsgroepen' en de 'Monitor ouderenhuisvesting' controleren de evenwichtige verdeling van zorggeschikte woningen, nultredenwoningen en geclusterde woningen.*

Aanbeveling VN-comité
- *44c*

Maatregel 5: VRO en VWS stellen geld beschikbaar, via een subsidie, voor het ontwikkelen van woningconcepten voor zorggeschikte woningen

Vorm van monitoring
- *Het NCB en VRO spreken elkaar maandelijks over de voortgang. Bij vaststellingsaanvraag moet de publicatie van de Woonstandaard (inclusief prestatie-eisen) en een verslag over de ontwerp-challenge meegestuurd worden.*

Aanbeveling VN-comité
- *44c en 44d*

3.2.2 Toegankelijke openbare ruimte

Maatregel 1: In de City Deal Toekomstbestendige Gebiedsontwikkeling wordt bij de door de gemeenten ingebrachte gebiedsontwikkelingen de openbare ruimte ontworpen en ingericht zodat inwoners met een beperking zich prettig en veilig kunnen verplaatsen

Vorm van monitoring
- *Voor de City Deal Toekomstbestendige Gebiedsontwikkeling wordt een feedbackloop opgezet. Monitoring maakt hier onderdeel van uit.*

Aanbeveling VN-comité
- *N.v.t.*

Maatregel 2: VRO benadrukt het belang van toegankelijke publieke ruimten in de Nota Ruimte

Vorm van monitoring
- *Nota Ruimte wordt in 2025 door het kabinet naar de Tweede Kamer gestuurd.*

Aanbeveling VN-comité
- *24c*

Maatregel 3: VRO en VWS verkennen, samen met gemeenten en kennispartijen, hoe de beschikbare kennis over toegankelijkheid van de openbare ruimte beter benut kan worden in de praktijk

Vorm van monitoring
- *Update voortgang in Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *24a*

3.3 Onderwijs en ontwikkeling

3.3.1 Inclusieve kinderopvang

Maatregel 1: OCW, VWS en SZW ontwikkelen een narratief voor inclusieve kinderopvang. Deze sluit aan bij inclusief onderwijs. Zodat er een gezamenlijk beeld over inclusieve leeromgevingen wordt uitgedragen

Vorm van monitoring
- *Update voortgang in Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *54*

Maatregel 2: OCW, VWS en SZW verspreiden goede voorbeelden en kennis van passende en inclusieve kinderopvang. Zodat het aanbod inclusiever wordt

Vorm van monitoring
- *Update voortgang in Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *54*

Maatregel 3: OCW, VWS en SZW verkennen of het ouder- en jeugdsteunpunten bij de samenwerkingsverbanden passend onderwijs ook mogelijk is voor kinderopvang

Vorm van monitoring
- *Na de verkenningen wordt in 2027 vastgesteld hoe de maatregelen geëvalueerd en gemonitord worden.*

Aanbeveling VN-comité
- *54a*

Maatregel 4: OCW, VWS en SZW verkennen of een zorgplicht in de kinderopvang mogelijk is

Vorm van monitoring
- *Na de verkenningen wordt in 2027 vastgesteld hoe de maatregelen geëvalueerd en gemonitord worden.*

Aanbeveling VN-comité
- *54c*

Maatregel 5: OCW, SZW en VWS stimuleren interprofessioneel samenwerken tussen de sectoren kinderopvang, onderwijs en zorg

Vorm van monitoring
- *Update voortgang in Kamerbrief werkagenda.*

Aanbeveling VN-comité
- *54d*

Maatregel 6: OCW, VWS en SZW verkennen hoe de Lokale Inclusie Agenda en Lokale Educatieve Agenda beter ingezet kan worden. We vergroten het aanbod van inclusieve kinderopvang.

Vorm van monitoring
- *Update voortgang in Kamerbrief werkagenda.*

Aanbeveling VN-comité
- *54*

Maatregel 7: OCW, VWS en SZW vereenvoudigen wet- en regelgeving. We vergroten het aanbod van inclusieve kinderopvang

Vorm van monitoring
- *Na de verkenning wordt in 2026 vastgesteld hoe de maatregel geëvalueerd en gemonitord worden*

Aanbeveling VN-comité
- *54*

Maatregel 8: OCW, SZW en VWS ontwikkelen een routekaart voor inclusieve kinderopvang

Vorm van monitoring
- *Update voortgang in Kamerbrief werkagenda.*

Aanbeveling VN-comité
- *54*

3.3.2 Funderend onderwijs

Maatregel 1: OCW creëert voor leerlingen in het funderend onderwijs meer ruimte om zich te ontwikkelen en hun leerpotentieel te bereiken

Vorm van monitoring
- *Beide wetten worden geëvalueerd na 5 jaar aan de hand van de doelstellingen zoals verwoord in de toelichting bij de wet en AMVB*

Aanbeveling VN-comité
- *54b*

Maatregel 2: Het ontwikkelen van een inclusieve mindset en cultuur binnen scholen, besturen en samenwerkingsverbanden voor 2035

Vorm van monitoring
- *Monitor Inclusief Onderwijs*

Aanbeveling VN-comité
- *54a*

Maatregel 3: OCW verbetert de informatievoorzieningen voor ouders en leerlingen vóór 2030

Vorm van monitoring
- *Evaluatie van de wet en monitor passend onderwijs*

Aanbeveling VN-comité
- *N.v.t.*

Maatregel 4: OCW verbetert de beschikbaarheid van hulpmiddelen in het onderwijs zodat er geen belemmering is om te kunnen leren en ontwikkelen

Vorm van monitoring
- *Kamerbrief Passend Onderwijs*

Aanbeveling VN-comité
- *54d*

Maatregel 5: OCW verbetert de toegankelijkheid van (digitale) leermiddelen zodat alle leerlingen aan het funderend onderwijs kunnen deelnemen

Vorm van monitoring
- *Update voortgang in Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *54c*

Maatregel 6: OCW stimuleert dat meer leerlingen kunnen deelnemen aan het onderwijs, ongeacht de locatie of vorm van communicatie

Vorm van monitoring
- *Update voortgang in Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *54d*

Maatregel 7: OCW onderzoekt hoe huisvesting toegankelijker wordt ontwikkeld of gerenoveerd

Vorm van monitoring
- *Update over voortgang in Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *54d*

3.3.3 Vervolgonderwijs (mbo, hbo, wo)

Maatregel 1: OCW bevordert de digitale toegankelijkheid in het vervolgonderwijs

Vorm van monitoring
- *De werkzaamheden van Npuls worden regulier gemonitord door de stuurgroep, waar o.a. OCW zitting in heeft.*

Aanbeveling VN-comité
- *54d*

Maatregel 2: OCW voert de Wet School naar duurzaam werk in

Vorm van monitoring
- *Wetsevaluatie in 2028*

Aanbeveling VN-comité
- *n.v.t.*

Maatregel 3: OCW maakt betere overstap mogelijk van het v(s)o naar het mbo. Voor toegankelijke en laagdrempelige ondersteuning voor jongeren verplicht OCW regio's om hierover afspraken te maken in de nieuwe regionale plannen voortijdig schoolverlaten

Vorm van monitoring
- *Tijdens de looptijd van het regionale programma wordt elk jaar een effectrapportage door de regio's aangeleverd waaruit blijkt welke voortgang is geboekt.*
- *Jaarlijks wordt op het dashboard vsv inzichtelijk gemaakt hoeveel nieuwe voortijdig schoolverlaters er zijn. Hieruit blijkt ook hoeveel uitvallers er zijn vanuit het vso.*

Aanbeveling VN-comité
- *54e*

Maatregel 4: OCW verbetert de begeleiding tijdens de beroepspraktijkvorming *(BPV)*

Vorm van monitoring
- *Jaarlijkse meting middels JOB-monitor die in het mbo de tevredenheid van studenten meet.*

Aanbeveling VN-comité
- *54e*

Maatregel 5: OCW onderzoekt verbeterpunten van maatwerkvoorzieningen in het hbo en wo

Vorm van monitoring
- *De uitkomsten van het onderzoek dienen eerst helder te zijn voordat monitoring plaats kan vinden.*

Aanbeveling VN-comité
- *54*

3.4 Gezondheid en ondersteuning

3.4.1 Toegankelijke en beschikbare hulpmiddelen

Maatregel 1: VWS en VNG en andere bij hulpmiddelen betrokken partijen verbeteren de toegankelijkheid tot hulpmiddelen

Vorm van monitoring
- *Er wordt een monitor opgericht als maatregel. Deze monitor richt zich op de effecten van de genomen maatregelen en de voortgang van de verbetering voor cliënten in de praktijk.*

Aanbeveling VN-comité
- *44d*

Maatregel 2: VWS, VNG en ZN zetten zich ervoor in dat mensen (op maat gemaakte) hulpmiddelen bij verhuizing naar een andere gemeente of een Wlz-zorginstelling behouden

Vorm van monitoring
- *Er wordt een monitor opgericht als maatregel. Deze monitor richt zich op de effecten van de genomen maatregelen en de voortgang van de verbetering voor cliënten in de praktijk.*

Aanbeveling VN-comité
- *44d*

Maatregel 3: VWS helpt mensen met een beperking om te sporten en bewegen door duidelijk te maken waar ze sporthulpmiddelen kunnen krijgen

Vorm van monitoring
- *Sporthulpmiddelen worden gemonitord via de jaarlijkse monitor Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030.*

Aanbeveling VN-comité
- *n.v.t.*

3.4.2 Juiste ondersteuning van naasten en mantelzorgers

Maatregel 1: VWS stimuleert de doorontwikkeling van het aanbod logeerzorg vanuit de Wmo, de Jeugdwet en de Wlz, juist voor de groep mensen met een beperking met een complexe zorgvraag

Vorm van monitoring
- *Monitoring kan onderdeel worden van mantelzorgagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *n.v.t.*

Maatregel 2: VWS stimuleert goede samenwerking tussen informeel netwerk en professionele zorgverleners

Vorm van monitoring
- *Monitoring kan mogelijk onderdeel worden van mantelzorgagenda.*

Aanbeveling VN-comité
- *n.v.t.*

3.4.3 Overgangen zorg en ondersteuning voor jeugdigen en volwassenen

Maatregel 1: VWS, VNG en ZN onderzoeken de mogelijkheden voor domeinoverstijgende cliëntondersteuning

Vorm van monitoring
- *Voortgangsrapportage en monitor van de Toekomstagenda zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking*

Aanbeveling VN-comité
- *n.v.t.*

Maatregel 2: VWS en VNG ontwikkelen werkpakketten voor passende toegang, omgang, zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking

Vorm van monitoring
- *Loopt (deels) mee in de voortgangsrapportage en monitor van de Toekomstagenda zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking. En kan mogelijk (deels) meegenomen worden in de monitor van de Hervormingsagenda Jeugd.*

Aanbeveling VN-comité
- *56e*

Maatregel 3: VWS, VNG en ZN verbeteren de continuïteit van zorg of ondersteuning bij verhuizing of overgang naar een andere wet

Vorm van monitoring
- *Op basis van de gekozen beleidsoptie (3c) wordt in 2026 bepaald hoe de beoogde resultaten worden gemonitord. Mogelijk kan dit meegenomen worden in de Hervormingsagenda Jeugd.*
- *Voor de andere acties geldt: een update over voortgang in de jaarlijkse Kamerbrief over de werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *44d*

Maatregel 4: VWS versoepelt de overgang van medische kindzorg naar volwassenzorg (18-/18+)

Vorm van monitoring
- *Na afronding van de eerste fase eind 2025 wordt bepaald hoe de beoogde resultaten worden gemonitord.*
- *Update over voortgang in jaarlijkse Kamerbrief over de werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *n.v.t.*

Maatregel 5: VWS, VNG en ZN zetten in op passende indicaties en beschikkingen qua looptijd in alle zorgwetten

Vorm van monitoring
- *Voortgangsrapportage en monitor van de Toekomstagenda zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking wat betreft beschikkingsduur vanuit gemeenten.*
- *Monitoring en voortgang verlengde toekenning Zvw-pgb wordt meegenomen in de voortgangsbrieven over Zvw-pgb.*
- *Monitoring en voortgang meerzorg pgb (Wlz) wordt meegenomen in de voortgangsbrieven over het pgb.*

Aanbeveling VN-comité
- *n.v.t.*

3.4.4 Altijd de juiste deur

Maatregel 1: VWS ontwikkelt één digitaal informatiepunt

Vorm van monitoring
- *Het plan van aanpak dat nog wordt opgeleverd, bevat ook monitoring. Mogelijk kan er gebruik worden gemaakt van bestaande monitoring via Regelhulp.nl, Informatie Rijksoverheid en het Juiste Loket.*

Aanbeveling VN-comité
- *56f*

Maatregel 2: VWS stimuleert vroegtijdig en integraal samenwerken

Vorm van monitoring
- *Het plan van aanpak dat nog wordt opgeleverd, bevat ook monitoring. Bij de praktijkinitiatieven van de overheidsbrede loketten vindt al monitoring plaats. Mogelijk en indien nodig kan dit uitgebreid worden.*

Aanbeveling VN-comité
- *n.v.t.*

3.4.5 Digitale toegankelijkheid in de zorg

Maatregel 1: VWS verkent de mogelijkheden om de eisen uit de Europese Toegankelijkheidsrichtlijn ook voor de zorgsector te laten gelden

Vorm van monitoring
- *Op basis van de uitkomsten van de verkenning wordt in 2026 bepaalt hoe de maatregel wordt gemonitord*

Aanbeveling VN-comité
- *n.v.t.*

3.5 Vervoer en mobiliteit

3.5.1 Toegankelijk openbaar vervoer

Maatregel 1: IenW, decentrale ov-autoriteiten, ProRail en vervoerders verbeteren de fysieke toegankelijkheid van het openbaar vervoer

Vorm van monitoring
- *Voortgang wordt gemonitord via periodiek overleg van de werkgroep uitvoering bestuursakkoord, en periodieke communicatie naar de Tweede Kamer.*
- *De Staat van het openbaar vervoer bevat een hoofdstuk over toegankelijkheid.*

Aanbeveling VN-comité
- *46a en b*

Maatregel 2: IenW onderzoekt samen met onder andere decentrale ov-autoriteiten en vervoerders welke toegankelijkheidsdata wordt gemist in de reisinformatie

Vorm van monitoring
- *Voortgang wordt gemonitord via periodiek overleg van de werkgroep uitvoering bestuursakkoord, en periodieke communicatie naar de Tweede Kamer*
- *De Staat van het openbaar vervoer bevat een hoofdstuk over toegankelijkheid.*

Aanbeveling VN-comité
- *46a en b*

Maatregel 3: Vervoerders verbeteren beschikbaarheid van reisassistentie

Vorm van monitoring
- *Voortgang wordt gemonitord via periodiek overleg van de werkgroep uitvoering bestuursakkoord, en periodieke communicatie naar de Tweede Kamer*
- *De Staat van het openbaar vervoer bevat een hoofdstuk over toegankelijkheid.*

Aanbeveling VN-comité
- *46a en b*

Maatregel 4: Regelen regie op de boeking van reisassistentie als iemand reist met verschillende treinvervoerders

Vorm van monitoring
- *Voortgang wordt gemonitord via periodiek overleg van de werkgroep uitvoering bestuursakkoord, en periodieke communicatie naar de Tweede Kamer*
- *De Staat van het openbaar vervoer bevat een hoofdstuk over toegankelijkheid.*

Aanbeveling VN-comité
- *n.v.t.*

Maatregel 5: Vervoerders en provincies werken aan bewustwording en opleiding van reisassistenten en vervoerders

Vorm van monitoring
- *Voortgang wordt gemonitord via periodiek overleg van de werkgroep uitvoering bestuursakkoord, en periodieke communicatie naar de Tweede Kamer*

Aanbeveling VN-comité
- *46a en b*

Maatregel 6: Gemeenten en vervoerders stimuleren deelname aan het OV door trainingen voor zelfstandig reizen

Vorm van monitoring
- *Voortgang wordt gemonitord via periodiek overleg van de werkgroep uitvoering bestuursakkoord, en periodieke communicatie naar de Tweede Kamer*

Aanbeveling VN-comité
- *46a en b*

Maatregel 7: Vervoerders en ProRail verkennen wat er aanvullend nodig is om reizigers te informeren als de essentiële toegankelijkheidsvoorzieningen defect zijn. Informatievoorziening over vertragingen en wijzigingen en actuele informatie over toegankelijkheid.

Vorm van monitoring
- *Voortgang wordt gemonitord via periodiek overleg van de werkgroep uitvoering bestuursakkoord, en periodieke communicatie naar de Tweede Kamer*
- *De Staat van het openbaar vervoer bevat een hoofdstuk over toegankelijkheid.*

Aanbeveling VN-comité
- *46a en b*

3.5.2 Vervoer per fiets of auto

Maatregel 1: IenW en gemeenten onderzoeken of we kunnen zorgen voor duidelijke afspraken over ontheffingsstickers voor aangepaste fietsen

Vorm van monitoring
- *Op basis van de uitkomsten van de verkenning wordt in 2026 bepaald hoe de maatregel wordt gemonitord*

Aanbeveling VN-comité
- *24a*

Maatregel 2: CROW onderzoekt of in de ontwerprichtlijnen voor fietsinfrastructuur nog extra voorschriften nodig en mogelijk zijn om de toegankelijkheid voor mensen met een beperking te verbeteren

Vorm van monitoring
- *Op basis van de uitkomsten van de verkenning wordt in 2026 bepaalt hoe de maatregel wordt gemonitord*

Aanbeveling VN-comité
- *24a*

3.5.3 Doelgroepenvervoer

Maatregel 1: Verkenning betaalbaar en passend vervoer voor iedereen

Vorm van monitoring
- *Op basis van de uitkomsten van de verkenning wordt in 2025 bepaald hoe de maatregel wordt gemonitord*

Aanbeveling VN-comité
- *46b*

Maatregel 2: VWS verkent wat het betekent om iets te doen aan het kilometerbudget

Vorm van monitoring
- *Op basis van de uitkomsten van het onderzoek wordt in 2026 bepaald hoe de maatregel wordt gemonitord*

Aanbeveling VN-comité
- *n.v.t.*

3.6 Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen

3.6.1 Toegankelijkere cultuur en media en betere representatie van mensen met een beperking

Maatregel 1: OCW stimuleert bewustwording over toegankelijkheid door het kennispunt toegankelijke cultuur

Vorm van monitoring
- *Het Kennispunt wordt gemonitord via het jaarverslag van de organisatie waar het bij belegd wordt.*

Aanbeveling VN-comité
- *66*

Maatregel 2: OCW zorgt voor financiële ondersteuning (geld) voor toegankelijkheid en inclusie

Vorm van monitoring
- *De inzet van financiële middelen wordt gemonitord door middel van een rapportageverplichting in de subsidieregeling voor instellingen die hier gebruik van maken. Dit betreft zowel financiële verantwoording als wat de instellingen hebben bereikt aan concrete resultaten in termen van daadwerkelijk vergroot bereik.*

Aanbeveling VN-comité
- *66*

Maatregel 3: OCW scherpt waar nodig de bestaande regels over toegankelijkheid aan (beleid) en maakt afspraken met media-instellingen

Vorm van monitoring
- *Rapportage over gemaakte afspraken en monitoren van de uitwerking hiervan gebeurd tijdens periodieke gesprekken over toegankelijkheid met media-instellingen en het Commissariaat voor de Media.*

Aanbeveling VN-comité
- *48a en 66*

Maatregel 4: OCW bekijkt hoe het de inzet op representatie kan stimuleren. Zo kunnen meer mensen, met onder andere een beperking, zichzelf vaker terugzien in het aanbod en binnen organisaties

Vorm van monitoring
- *Deze maatregel is hoofdzakelijk een verkenning, waarvan de aanvullende acties die eruit voortkomen op een later moment terugkoppelen. Verder wordt de representatie van mensen met een beperking gemonitord via de representatiemonitor (het hoofdstuk Mensen met een beperking). De uitkomsten van het onderzoeken naar toegankelijkheid in de AV-sector en in de podiumkunstsector zullen na afronding met de Kamer worden gedeeld.*

Aanbeveling VN-comité
- *66*

3.6.2 Toegankelijk sporten en bewegen

Maatregel 1: VWS regisseert de strategie 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030'

Vorm van monitoring
- *Monitoring gaat via het Mulier Instituut. Aan de hand van KPI's jaarlijkse rapportage over sporten met een beperking en inclusieve speelplekken, waarin specifiek wordt gekeken naar de voortgang van de maatregel 'Inclusief sporten en bewegen' uit het Nationaal Sportakkoord. Hierbij worden deelnamecijfers, toegankelijkheid en knelpunten in kaart gebracht.*
- *Specifieke monitors per maatregel, zoals voor het Nationaal Plan Zwemveiligheid. De kerncijfers 2025-2028 meten bijvoorbeeld de impact van de maatregel 'vergroten van zwemveiligheid' door het percentage zwemdiploma's onder kinderen en de beschikbaarheid van zwemlessen te monitoren.*

Aanbeveling VN-comité
- *66*

Maatregel 2: Het inclusieve sport- en beweegaanbod wordt verbeterd

Vorm van monitoring
- *Monitoring gaat via het Mulier Instituut aan de hand van een voortgangsrapportage over sporten met een beperking en specifieke monitors per maatregel, zoals het Nationaal Plan Zwemveiligheid: kerncijfers 2025-2028.*

Aanbeveling VN-comité
- *66*

Maatregel 3: De toeleiding van sporters met een beperking wordt versterkt

Vorm van monitoring
- *Deze maatregel wordt gemonitord in de Voortgangsrapportage Brede Regeling Combinatiefuncties en de voortgangsrapportage 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030'.*

Aanbeveling VN-comité
- *66*

Maatregel 4: Sportvervoer wordt geïntegreerd in het landelijke Valys-vervoer

Vorm van monitoring
- *Dit wordt meegenomen in de voortgangsmonitor 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030'.*

Aanbeveling VN-comité
- *66*

Maatregel 5: Er komt inzicht in financiële ondersteuning van sporters met een beperking

Vorm van monitoring
- *Dit wordt meegenomen in de voortgangsmonitor 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030'.*

Aanbeveling VN-comité
- *66*

Maatregel 6: Er wordt onderzocht hoe de toegankelijkheid van sportaccommodaties beter inzichtelijk kan worden gemaakt

Vorm van monitoring
- *Dit wordt meegenomen in de voortgangsmonitor 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030'.*

Aanbeveling VN-comité
- *66*

Maatregel 7: VWS wil in 2030 in elke gemeente minimaal één inclusieve speeltuin gerealiseerd hebben

Vorm van monitoring
- *Dit wordt meegenomen in de voortgangsmonitor 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030'.*

Aanbeveling VN-comité
- *66*

Maatregel 8: VWS verkent hoe inclusiviteit een plek krijgt in de ontwikkeling van groen/blauwe schoolpleinen

Vorm van monitoring
- *Dit moet nog nader bepaald worden en is afhankelijk van de invulling van de maatregel.*

Aanbeveling VN-comité
- *66*

Maatregel 9: De partners van het Sportakkoord vergroten de communicatieve toegankelijkheid

Vorm van monitoring
- *Dit wordt meegenomen in de voortgangsmonitor 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030'.*

Aanbeveling VN-comité
- *66*

Maatregel 10: VWS financiert het Nationaal Plan Zwemveiligheid met aandacht voor kinderen met een beperking

Vorm van monitoring
- *Dit wordt meegenomen in de specifieke monitor voor aangepast zwemmen.*

Aanbeveling VN-comité
- *66*

3.6.3 Toegankelijke recreatie

Maatregel 1: EZ verkrijgt inzicht in wat er al is over toegankelijk maken van recreatie. En wat er nog meer nodig is om toegankelijke recreatie te stimuleren. EZ maakt een voorstel voor mogelijke maatregelen voor toegankelijke recreatie.

Vorm van monitoring
- *Informeren over voortgang in jaarlijkse Kamerbrief werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *66*

3.7 Veiligheid en rechtsbescherming

3.7.1 Toegang tot het recht

Maatregel 1: JenV en de juridisch dienstverleners vergroten bewustwording over en vaardigheden in het herkennen en omgaan met mensen met een beperking bij juridische professionals.
Ook vergroten zij kennis over wet- en regelgeving over de doelgroep bij organisaties en juridische professionals

Vorm van monitoring
- *Bijhouden van het aantal trainingen dat is ontwikkeld en het aantal deelnemers.*
- *Het meten van de klanttevredenheid voor het omgaan met mensen met een beperking.*
- *Monitoren aanwezigheid van actuele kennis van (conflicterende) wet- en regelgeving voor deze doelgroep.*

Aanbeveling VN-comité
- *22c*

Maatregel 2: JenV, de juridisch dienstverleners en de Rechtspraak verbeteren de fysieke en digitale toegankelijkheid van organisaties voor eerstelijns rechtshulp zoals het Juridisch Loket en de toegang tot de rechter of gerechtsgebouwen

Vorm van monitoring
- *In overleg met betrokken samenwerkingspartners worden afspraken gemaakt over de monitoring (bijvoorbeeld in de vorm van klanttevredenheidsonderzoek) waarbij zoveel mogelijk wordt aangesloten bij bestaande structuren/ (voortgangs)rapportages/jaarverslagen.*
- *Periodieke schouw en monitoren (toename) certificering gerechtsgebouwen.*

Aanbeveling VN-comité
- *32b en d*

Maatregel 3: JenV betrekt een brede vertegenwoordiging van mensen met een beperking bij beleidsontwikkeling over de toegang tot het recht

Vorm van monitoring
- *Monitoren van de inzet van (vertegenwoordigers van) mensen met een beperking bij het ontwikkelen van beleid en communicatie-uitingen en de uitkomsten daarvan.*

Aanbeveling VN-comité
- *14a*

3.7.2 Bescherming tegen geweld, misbruik en uitbuiting

Maatregel 1: Zorg- en veiligheidsorganisaties, beroepsopleidingen zorgen in samenwerking met VNG en de ministeries van JenV, VWS en OCW voor het vergroten van kennis en versterken van vaardigheden van zorg- en veiligheidsprofessionals mensen met een beperking in hun dagelijks werk zien die (mogelijk) slachtoffer van geweld, misbruik, uitbuiting of verwaarlozing zijn.

Vorm van monitoring
- *In de Kamerbrief aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling wordt de voortgang gerapporteerd*

Aanbeveling VN-comité
- *n.v.t.*

Maatregel 2: Zorg- en veiligheidsorganisaties zorgen in samenwerking met kennisinstituten en beroeps- en brancheorganisaties en de ministeries van JenV, VWS en OCW voor het bijeenbrengen/verbinden van beschikbare kennis over geweld, uitbuiting of verwaarlozing misbruik bij mensen met een beperking

Vorm van monitoring
- *Er worden afspraken gemaakt over monitoring en evaluatie bij de uitvoering van de verbetering*

Aanbeveling VN-comité
- *n.v.t.*

Maatregel 3: Zorg- en veiligheidsorganisaties zorgen in samenwerking met de ministeries van JenV en VWS voor betere toegankelijkheid van informatie over ondersteunende diensten (inclusief opvangcentra voor slachtoffers van geweld en misbruik) voor mensen met een beperking die slachtoffer zijn van geweld, misbruik, uitbuiting of verwaarlozing

Vorm van monitoring
- *Er wordt een nulmeting en vervolgonderzoek uitgevoerd*

Aanbeveling VN-comité
- *37b*

Maatregel 4: Opvangcentra voor slachtoffers van geweld en misbruik zorgen in samenwerking met de VNG en ministeries van JenV en VWS voor een verbetering in de fysieke toegankelijkheid voor mensen met een beperking die slachtoffer zijn van geweld, misbruik, uitbuiting of verwaarlozing

Vorm van monitoring
- *Er wordt een nulmeting en vervolgonderzoek uitgevoerd*

Aanbeveling VN-comité
- *37b*

Maatregel 5: Kennisinstituten versterken in samenwerking met zorg- en veiligheidsorganisaties en de ministeries JenV, VWS en OCW onderzoek en data naar geweld, misbruik, uitbuiting of verwaarlozing in relatie tot mensen met een beperking

Vorm van monitoring
- *De voortgang wordt bijgehouden door (structurele) onderzoeken/monitors*

Aanbeveling VN-comité
- *37c*

Maatregel 6: VWS, Jeugdzorg en VNG werken aan de om- en afbouw van de gesloten jeugdhulp

Vorm van monitoring
- *Monitor van het aantal gesloten plaatsen via bestuurlijk overleg en via Hervormingsagenda Jeugd*

Aanbeveling VN-comité
- *36d*

3.7.3 Inclusief veiligheidsbeleid

Maatregel 1: JenV zet een netwerk op met belangenorganisaties met een brede vertegenwoordiging van mensen met een beperking in onze maatschappij

Vorm van monitoring
- *Monitoren van de opbouw van het netwerk en de overleggen die worden ingericht*

Aanbeveling VN-comité
- *28b*

Maatregel 2: JenV vergroot de aandacht voor inclusieve crisiscommunicatie bij (publieke) omroepen door contact met mediavertegenwoordigers

Vorm van monitoring
- *Het aantal gesprekken wordt bijgehouden.*

Aanbeveling VN-comité
- *28b*

Maatregel 3: JenV vergroot de kennis en expertise over inclusieve risico- en crisiscommunicatie en deelt dit met partnerorganisaties, veiligheidsregio's en gemeentes.

Vorm van monitoring
- *Update over voortgang in jaarlijkse Kamerbrief over de werkagenda*

Aanbeveling VN-comité
- *28b*

Maatregel 4: JenV blijft de NL-Alert app doorontwikkelen en verbeteren waarbij specifieke rekening wordt gehouden met mensen met een auditieve of visuele beperking

Vorm van monitoring
- *Meten van bereik binnen specifieke groepen is op dit moment nog niet mogelijk. We hopen via het netwerk bij de belangenverenigingen te kunnen ophalen hoe breed de app wordt gebruikt.*

Aanbeveling VN-comité
- *28b*

Dit is een uitgave van
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Bezoekadres
Parnassusplein 5 | 2511 VX Den Haag

Postadres
Postbus 20350 | 2500 EJ Den Haag
Telefoon 070 340 79 11
www.rijksoverheid.nl

juni 2025